AVENTURA *9* AVENTURA o AVENTURĂ 6 AVENTURA *9* AVENTURA

Coperta de GH. MARINESCU
MIRCEA LOCA
CELE PATRU DIMENSIUNI ALE MEMORIEI
EDITURA ALBATROS BUCUREŞTI o 1980

„J'ai plus de souvenirs que şi avais mille ans.

Un gros meuble à tiroirs encombré de bilans De vers, de billets doux, de procès, de romances, A.vor de lourdes cheveux roulés dans des quittances, Cache moins de secrets que mon triste cerveau. C'est une pyramide, (…)".

Ch, Baudelaire

Erau trei, în haine cenuşii de ploaie. Soarele scăpata, pe când unul din ei urcă treptele dinspre trotuar şi lovi capul înnegrit al leului de la intrare de trei ori.

Înăuntru, zgomotul s-a auzit impasibil şi ritmic. În acelaşi timp au fost văzute ultimele raze ale soarelui întârziind pe suprafaţa rece a unei oglinzi. A fost aprins opaiţul de gaz. O bătrână a îngenuncheat în faţa unei; icoane care o privea cu ochi neputincioşi.

*Văd interiorul. Nemişcat. Ca-n*tr-*un tablou.*

Poate că acel tablou, întunecos, înnegrit de fum, dar marcat de un interval luminos în mijloc, descoperind contururile neclare ale unei mese, spătarul unui scaun, silueta masivă a unui om cu coatele prăvălite pe masă – merită mai multă atenţie.

Pictorul a zugrăvit cu deosebită iscusinţă mizeria îngrijită a unei locuinţe umile. Zidurile încăperii, îngălbenite de var, sunt întretăiate din loc în loc de crăpături minuscule. Liniile lor, corupte de lumina slabă a opaiţului, par fără sfârşit. Aceeaşi lumină, prin răsfrângerile sale palid, e şi concentrice, împrumută odăii o structură maiestuoasă care nu îi aparţine, încercând

parcă să estompeze sărăcia acestui adăpost primitiv.

Patru personaje. Cel de la masă. Bătrâna îngenuncheată în colţul din stânga, în faţa icoanei. Două făpturi cenuşii, fără vârstă, întinse pe un pat în celălalt colţ al încăperii. Lumina opaiţului ajunge la ei ca o pâclă alburie, contururile chipurilor se disting cu greu. Însă în umbra care îi înconjoară feţele lor capătă trăsături esenţializate. Portrete şterse, ca dintr-o cetate veche, de prea multe ori asediată de turci.

Pictorul s-a oprit îndelung asupra unor elemente fără importanţă la prima vedere: un papuc ostenit plutind fără speranţă pe podea, în apropierea patului; un vas de flori pe masă. Florile sunt ofilite; culoarea lor bolnăvicioasă, spasmul încordării lor strâmbe, petalele rare şi răsucite, îndreptate înspre lumina opaiţului îţi strecoară parcănn suflet o senzaţie ciudată. Este momentul în care îţi dai seama că sentimentul de nelinişte şi amărăciune pe care ţi l-a sugerat tabloul nu-l inspiră lumina rarefiată, împrăştiată de-acel opaiţ care veghează în mijlocul încăperii. Există o tristeţe în lucruri, o spaimă în dispunerea lor dezordonată în diferite părţi ale camerei: un pantalon de pijama aruncat pe pat poate să însemne neputinţă; o scrumieră plină de mucuri albe de ţigări, răsturnată într-o gaură a podelei – o *extenuare vecină cu deznădejdea.*

*Eu am uitat de mult acest tablou. Am vrut să-l uit de mult. Însă în numeroasele mele nopţi de insomnie, când cearşafurile se încolăcesc în jurul meu, când perna îmi astupă nările avide de aer, când pătura devine o fiară primejdioasă căreia-i simt inima bătând fierbinte deasupra inimii mele, când ferestrele camerei se deschid încet, l*ă sunt *imaginile să se învolbure deasupra capului meu, o spaimă îmi acoperă ochii adormiţi, ca o perdea rece de lacrimi. Plâng în somn pentru că nu îndrăznesc să plâng*

când sunt treaz. Atunci toate amintirile mele se transformă în întrebări.

Capitolul 1: ALEXANDRU

Asta este tot ce se ştia atunci, îmi spuse Alexandru N. Nici acum nu se ştie mai mult. Se petreceau atâtea grozăvii, încât dezastrul individual al unei persoane cunoscute nu ne tulbura peste măsură. Mulţi dintre noi zăceau în închisori. Însă şi mai mulţi erau îngropaţi anonim cu o gaură în ceafă şi cu un diagnostic de pneumonie în dosarele Siguranţei. Mişcarea noastră a fost, pentru un timp, dezorganizată de loviturile precise şi brutale ale poliţiei. Tatăl tău a fost victima unei astfel de lovituri. Nu se ştie nici până astăzi cine a conceput-o, cine a pus-o în execuţie. Modestia acestui gen de artişti este aproape exemplară. Dar bănuim că nu poliţia. Siguranţa Statului ar fi dat orice să pefnă mâna pe George. (Alexandru se opri, îşi aprinse o ţigară şi, prin pâcla de fum sacadată de o tuse spartă, doi ochi albaştri mă priviră insistent.) Dar îl voiau viu. L-ar fi arestat fără îndoială, cum o mai făcuseră de câteva ori înainte. Fără să obţină nimic de la el.

Ziarele nu au făcut vâlvă în jurul crimei. Li s-a pus botniţă… sau – nu erau interesate de moartea unui simplu muncitor, atunci când aveau atât de mult material… mai de soi.

Ce ai mai vrea să-ţi spun? (Alexandru N. se întoarse spre mine şi mă privi iar.) Că era un prieten foarte bun, că îl cunoşteam de aproape douăzeci de ani… Că am fi fost poate şi mai buni prieteni, dacă viaţa nu ne-ar fi despărţit, unindu-ne. Este greu pentru cineva din afară să ne înţeleagă. Viaţa noastră era un şir lung de urmăriri şi de ascunzători, care se termina de multe ori cu un gol ascuţit în suflet, când sudoarea trupului nostru istovit se amesteca cu sângele temerităţii noastre.

Este trist că un număr atât de mare de oameni a trebuit să moară pentru ea alţii să trăiască. Mai trist – gândul că cei care au murit au fost dintre cei mai buni… istoria pare o fiară nemiloasă care mestecă şi amestecă vieţile noastre individuale, fără a pune prea mult preţ, fii sigur, pe visurile, spaimele şi iubirile noastre. Dar acestea o rod, tot atât de ferm cum scoarţa copacului roade tăişul toporului…

Tot ce ţi-am spus până acum. nu are nicio legătură cu obiectul vizitei dumitale. Trebuie să rabzi însă pisălogeala unui bătrân singur…

L-am cunoscut pe George cu aproape douăzeci de ani înainte de… În tot acest timp l-am văzut poate de douăzeci de ori. Uneori treceau ani întregi, fără să auzim unul de altul.

Ne uneau un ideal comun – şi o spaimă comună.

L-am întâlnit într-o bodegă întunecoasă, cu câteva zile înainte de… Aceste întâlniri nu erau neobişnuite. Se întâmpla de multe ori ca un om al nostru să aibă nevoie de ajutor: bani, o ascunzătoare, acte false. Întâlnirea fusese fixată la cererea sa, îmi amintesc foarte bine, deşi s-au scurs atâţia ani de atunci.

Era palid, slăbise mult şi ochii îi erau încercuiţi de dungi violete. Ploaia bătea monoton pe pavajul din faţa bodegii şi noi ne priveam în tăcere:

— Te-ai schimbat mult, i-am spus.

Mesteca linguriţa de zahăr în ceaşca de cafea, absent.

Am aprins fiecare câte o ţigară şi, în lumina pe care chibritul o aruncase pentru o fracţiune de secundă pe chipul său, am văzut urmele nesomnului, hărţuielii, bolii.

— Ştii că am obţinut foarte greu această întrevedere, mi-a spus, cu un glas neutru şi obosit.

Nici nu era de mirare. Treceam printr-o perioadă

dificilă. Teama de trădare pătrunsese în organizaţia noastră. Câţiva dintre prietenii noştri cei mai buni fuseseră închişi sau dispăruseră în accidente ciudate. Avea să fie rândul meu, mai curând decât o prevăzusem – şi mulţi s-au grăbit să tragă concluzii pripite în legătură cu tatăl dumitale… cu tatăl tău.

— Probabil că voi muri, a adăugat.

— Vorbeşti prostii.

Ştiam că nu vorbeşte prostii.

— Mă urmăresc, de mai multe zile, trei bărbaţi în haine cenuşii de ploaie. Nu-i cunosc. Nu i-am văzut niciodată. Dar nu sunt noi. Sunt profesionişti. Oameni de meserie.

— Eşti foarte obosit, George.

— Ştiu că sunt foarte obosit, mia răspuns foarte obosit.

Continua să mestece linguriţa în ceaşca acum goală şi privea în pământ.

— Pot să te ajut cu ceva?

În încăpere se auzeau sunetele unei melodii la modă.

— Nu poţi să mă ajuţi cu nimic. Am vrut să te văd. Asta-i tot.

Îmi amintesc chiar şi acum, după atâţia ani: glasul său amar şi melodia aceea stupidă, rotogoalele alburii de fum plutind peste capetele noastre, zgomotul surd al celorlalte voci, încăperea scundă şi întunecoasă, zgomotul ploii pe pavajul din faţă. Imagini care se amestecă cu altele, străine de această întâmplare, imagini despre care nu vreau să-ţi vorbesc pentru că îmi aparţin numai mie şi unor făpturi de mult dispărute.

Dar pot să-ţi repet că-i aud şi acum glasul stins şi răguşit în bodega aceea cu pereţii scunzi şi afumaţi… şi melodia la modă prin anii patruzeci…

— Am vrut să văd un prieten, spunea.

Am ieşit mai târziu, când ploaia încetase şi ne-am plimbat pe străzile curăţate. Se întunecase şi luminile se aprinseseră prin case.

Mi-a mai spus:

— Îţi mulţumesc pentru această întrevedere.

Şi noaptea l-a înghiţit.

Nu-mi amintesc la fel de bine de prima noastră: întâlnire, deşi cred că ţi se pare importantă pentru romanul pe care îmi spui că vrei să-l scrii. Eram foarte tineri pe-atunci… Au trecut peste cincizeci de ani. Cum mi-aş putea aduce aminte? Păstrez însă o fotografie din epoca aceea. Lucram amândoi la un depou al Căilor Ferate.

(Fotografia reprezintă o locomotivă cu aburi, cum se mai pot vedea câteodată pe drumurile secundare. În dreapta se zăreşte o clădire cenuşie. E depoul Căilor Ferate, prin anii ’20. În centru, cenuşie şi ea, învăluită în aburi, locomotiva pare, cu coşurile uriaşe din care iese un fir subţire de fum, un animal puternic. Prin geamul deschis al cabinei se văd doi băieţi îmbăt-râniţi de mustăţi lungi, cu părul tuns scurt şi pieptănat cu grijă într-o parte, cum o cereau canoanele epocii. Fotografia e traversată, la mijloc, de o crăpătură adâncă, despărţindu-i pe cei doi. În colţul din stânga, jos, o inscripţie: Bucureşti, 7 mai 1023).

…Îi plăcea munca. Venise de la ţară ca să înveţe o meserie. Nu era băiat prost. Mai târziu a devenit mecanic de locomotivă. S-a căsătorit. A avut trei copii, din care unul a murit după şase luni, de scarlatină. Viaţa era grea, viaţa era scumpă. Nu s-a resemnat niciodată. A luptat mult, a muncit mult. Uneori jucam *rummy* seara: eu, nevastă-mea, Georg e, nevastă-sa. Jucam *rummy* şi fumam ţigări ieftine…

A fost o epocă în felul ei fericită, în viaţa lui, în viaţa mea. Momentele acelea nu se vor repeta. Pentru că dacă mai joc şi acum *rummy* câteodată, nu mai fumez ţigări

ieftine şi nu mai sunt tânăr.

Capitolul îi DUMITRU

Crima a fost comisă în primăvara anului 1942. În luna martie. Lucram cu George la secţia „Propagandă”. Războiul înăsprise mult condiţiile noastre de muncă şi pentru noi era cumplit de greu, uneori, să întrezăreşti o rază de speranţă. Cu câteva zile înainteaflasem că cincisprezece dintre tovarăşii noştri fuseseră arestaţi. Asta însemna că vom fi nevoiţi să muncim de două ori mai mult – fusesem treizeci de oameni, în total – pentru că munca, noastră nu putea fi întreruptă.

Ceea ce ne înspăimânta în acele zile mai mult decât raziile poliţiei era teama de trădare, pentru că eram siguri că arestările nu fuseseră întâmplătoare, şi nu putea fi altfel; măsurile de securitate erau foarte stricte, niciunul din noi nu cunoştea adevăratul nume şi nici adresele celorlalţi, însă Siguranţa avea dosarele membrilor vechi ai organizaţiei care mai fuseseră arestaţi. O problemă foarte importantă rămânea găsirea unor sedii sigure, ceea ce nu era uşor. Sediile trebuiau schimbate periodic, pentru că întâlnirile aproape zilnice ale unui mare număr de oameni în acelaşi loc nu puteau rămâne neobservate mult timp. Dar momente dintre cele mai riscante rămâneau tipărirea şi distribuirea ziarelor şi manifestelor, la care noi nu participam tocmai din motive de securitate. Iată de ce sectorul nostru era considerat o insulă ferită într-o mare furtunoasă. Oamenii care lucrau aici erau selecţionaţi cu cea mai mare grijă. Oameni care aşi dovediseră fidelitatea în ani mulţi şi grei de luptă. Poate că asta a fost greşeala noastră. Mulţi din membrii ¿secţiei erau binecunoscuţi de poliţie. O parte fuseseră arestaţi de câteva ori, alţii numai interogaţi sau pur şi simplu puşi sub urmărire şi apoi uitaţi (pentru un timp) în norul de praf ce înconjura informaţiile pe care poliţia începuse să le adune cu conştiinciozitate cu

mulţi ani în urmă. Aceste informaţii ieşeau însă la suprafaţă din timp în timp, hazarduri de eficacitate în organismul ruginit şi sclerozat al administraţiei de stat. Astfel că tocmai scrupulozitatea de care dădeam dovadă în alegerea membrilor se putea întoarce, uneori împotriva noastră.

Sunt simple supoziţii, pentru că adevărul întreg nu l-am ştiut niciodată.

George şi-a dat seama că e urmărit. Ne-a anunţat că nu va mai putea veni. Exista un cod pentru astfel de anunţuri. George a format numărul de telefon al unui restaurant din Bucureşti la o anumită oră. A cerut să vorbească cu o anume Valy. În momentul în care barmanul a invitat-o pe domnişoara Valy la telefon, noi ştiam că George e urmărit.

Omul nostru de legătură a ieşit din restaurant cu un ziar împăturit de două ori în buzunarul din dreapta al hainei, ţinându-şi pălăria în mâna stângă. A fost dată alarma, în dimineaţa următoare membrii secţiei noastre au primit fiecare un ziar. La rubrica de sport se strecurase o greşeală de tipografie: o linie de dialog la sfârşitul editorialului sportiv.

Ne-am întâlnit cu toţii, în aceeaşi seară, într-o casă conspirativă sigură. Paisprezece oameni neliniştiţi. Nu aveam cum să cunoaştem importanţa acţiunii care ne fusese semnalizată. Nu ştiam dacă e dirijată împotriva unui singur om sau dacă cei care o iniţiaseră – nu puteam încă să le punem un nume – încercau să ajungă la noi prin intermediul lui George. În mod obiectiv nu ştiam nimic în afară de faptul că unul din oamenii noştri se credea urmărit şi cerea ruperea contactului. Am hotărât că soluţia cea mai bună era punerea sub urmărire a urmăritorilor. Încercam de asemenea să aflăm, cu» ajutorul unor oameni infiltraţi în poliţie, dacă fusese întocmit un dosar împotriva

lui George, care era natura acestui dosar, unde fusese întocmit, dar, în primul rând, dacă urmărirea fusese iniţiată de Ministerul de Interne sau de una din grupările paramilitare născute în umbra dictaturii regale, grupări devenite aproape oficiale în timpul dictaturii mareşalului, sprijinind de cele mai multe ori poliţia, fără să ezite însă să iniţieze acţiuni independente, care se făcuseră remarcate mai mult prin brutalitatea nemaivăzută până atunci a metodelor, decât prin eficacitate.

Întâlnirea a avut loc la începutul lunii martie.

t

Capitolul III: VALENTIN

Lucram în Poliţie de cinci ani. În Partid m-am înscris în timpul facultăţii. Tatăl meu era funcţionar în Ministerul de Externe, iar eu mi-am petrecut o mare parte din copilărie în străinătate.

M-am născut în Bucureşti, într-o vilă confortabilă de pe Calea Victoriei. Mă gândesc şi acum, când treburile mă aduc prin acea parte a oraşului, la grădina uriaşă din faţa casei, eu arbori bătrâni şi înalţi şi la cei doi lei de piatră pe care îi călăream când eram mic, aşezaţi de-o parte şi de cealaltă a intrării principale.

Nu am trăit mult timp acolo. Am plecat, la o vârstă când existenţa nu se distilează decât rareori în memorie, la Buenos Aires, cu părinţii mei. Am rămas acolo aproape zece ani. Multe din amintirile mele se leagă de locuri pe care poate nu am să le mai văd niciodată.

Odată – eram aproape adolescent – familia mea a fost invitată să-şi petreacă sfârşitul de săptămână într-un *ranch* din Nord. Am mers cu trenul deuă ore. Într-o gară uitată de Dumnezeu ne aştepta un jeep.

Traversam o regiune de şes; drumul de pământ se vedea cu greutate în mijlocul unei mări de iarbă arsă. La un moment dat maşina fu oprită de un nor uriaş de praf,

care zbura cu repeziciune deasupra câmpiei.

Mii de vite alergau prin faţa maşinii, într-un fantastic dans de copite cenuşii învolburate de particule fine de praf ce creau aparenţa unor prelungiri rarefiate. Un instinct atavic le mina departe de ţinuturile împovărate de secetă. Priveliştea era eroică şi disperată. Niciodată nu mai văzusem o risipire atât de gigantică de forţă vitală, inutil cheltuită. Zgomotul copitelor grele lovind pământul, gest repetat poate de milioane de ori, căpăta prin intensitate măreţia tăcerii.

După ce turma de vite a dispărut la orizont, am, rămas mult timp nemişcat, fără să aud, fără să văd, prăvălit într-o lume străină de-a mea, în care senzaţiile şi instinctele de care mă folosisem până acum pentru a-mi căra bolovanul cotidian nu îmi erau de niciun folos.

Maşina a pornit, învăluită încă în praful ridicat de copitele care scurmaseră pământul câteva clipe înainte. Am intrat într-o aşezare formată din case primitive din pământ pârjolit, acoperite cu stuf. De o parte şi alta a drumului ne întâmpină un şir de *paysanos* flămânzi. Ne priveau cu ochii goi, înfundaţi în orbite, cu un zâmbet crispat pe buzele arse de soare. Surâsul foamei. Surâs pe care aveam să-l văd din nou peste câţiva ani, la mii de kilometri depărtare, într-o ţară de care mă despărţeau atunci un ocean şi două continente: ţara mea.

Întâlneam pentru prima dată foamea, fără să o înţeleg, îi simţeam mirosul pestilenţial şi îi întrezăream zâmbetul ironic, umilitor, pe care conştiinţa mea îl va purta până în mormânt. Şi întrezăream pentru prima oară, printre zdrenţele îngrijite ale copiilor, nedreptatea. Care mă aşezase pe mine pe bancheta confortabilă a unui automobil şi îi prăvălise pe Aceşti oameni în praf, apropiindu-i de moarte. Şi dacă gustam atunci, fără să îmi dau seama, dulceaţa amară a privilegiului – triumful

biologic şi (în măsura în care suntem animale raţionale) patologic pe care mi-l dădea realizarea faptului că „sunt diferit” – ele erau alterate profund de nelinişte, de remuşcare. Nu există cuvinte care să exprime această nelinişte şi această remuşcare, care îţi rod încet sufletul şi îţi invadează mintea, nu există evadări care să le vindece.

Procesul de care îţi vorbesc e unul lung. La mine semnele „bolii” nu au apărut decât mult mai târziu, după ani. O amintire fusese îngropată în sacul fără fund al memoriei unui copil de doisprezece ani. Mai târziu, când perioada de incubaţie se va fi încheiat, ea avea să iasă la suprafaţă, contaminându-mi memoria.

După un timp familia mea a plecat la Geneva. Europa fusese zguduită de un război pe care puţini îl judecaseră posibil. Ne-am instalat într-un apartament central. Oraşul era plin de diplomaţi care îşi căutau locuinţe.

Europa nu se dezmeticise încă bine. Grupuri de savanţi lucrau deja la proiectele unor rachete purtătoare de încărcături explozive; şefi de stat prevăzători găseau ademenitoare ideea unor arme care să distrugă oraşe întregi; convenţia de la Geneva interzicea folosirea gloanţelor *dum-dum*.

Era o epocă ciudată şi melancolică. Pentru un interludiu care avea să se dovedească scurt, învingătorii şi învinşii se regăseau în saloane somptuoase, în zgomotul cristalin al cupelor de şampanie şi în fumul gros al havanelor brune; învingătorii se împerecheau cu femeile învinşilor.

În 1932, când am terminat liceul, tatăl meu, un bărbat obosit înainte de vreme, cu trăsături distinse, m-a invitat în biroul său, cu un gest ceremonios pe care îl mai făcuse, mai demult, când eram copil – ori de câte ori, aflând de vreo poznă de-a mea, se hotăra să mă pedepsească. De data asta nu îşi scoase cureaua, ci mă

invită să mă aşez într-un fotoliu şi îmi oferi o ţigară.

Nu eram apropiaţi. Nu ne cunoşteam prea bine. Fusese întotdeauna o prezenţă îndepărtată. Traversase viaţa mea cu un surâs grav şi afectat. Păruse vag obosit dintotdeauna – un om care nu plângea şi nu râdea niciodată, peste care timpul părea că trece fără să-l atingă. Aveam pentru el respectul pe care credincioşii şi-l vor fi rezervând pentru o divinitate: o afecţiune plămădită din frică şi incertitudine.

M-a întrebat care erau planurile mele de viitor. Ce intenţionam să fac după ce terminasem într-un mod atât de strălucit „Le Collège des Sciences Humaines”. Cuvintele lui purtau o ironie calmă şi distantă:

— Eşti acum destul de mare ea să hotărăşti singur ce vrei să faci.

L-am răspuns că vreau să mă întorc în ţară.

S-a arătat surprins:

— Mă gândeam pentru tine la unul din marile *établissements de culture* (din Franţa sau Germania, dar alegerea ta dovedeşte *du bon sens et du coeur*[1].

Nu ştiam dacă alegerea mea dovedeşte ceva. Simţeam că trebuie să mă întorc.

Când am ieşit din cameră mi-a spus, zâmbind absent:

— E atât de frumos toamna în Bucureşti.

*

* * *

(hisert: DUMITRU

Valentin a intrat în Partid în timpul facultăţii. Era fiul unui diplomat şi îşi trăise copilăria în străinătate. Când s-a întors în Bucureşti, oraşul în care se născuse cu douăzeci de ani în urmă, nici nu ştia perfect româneşte. Cererea lui nu ne-a mirat prea mult, pentru că în facultate se împrietenise cu mulţi membri ai organizaţiei noastre.

1 Bun simţ şi suflet (n.r.).

Era un lucru neobişnuit, totuşi, având în vedere statutul său social. Tinerii provenind din această clasă erau atraşi mai degrabă spre o formă sau alta a liberalismului burghez. Dar în condiţiile specifice prin care trecea ţara noastră în acel moment istoric, alegerea lui putea fi bazată pe *înţelegere*. Populismul, liberalismul, conservatorismul îşi dovediseră neputinţa. Pentru cei care alegeau lupta pentru progresul social, animaţi de idealism şi speranţă, pentru cei care fuseseră destul de lucizi, care intuiseră momentul* estone european – zdrobirea social-democraţiei germane de către nazism –, Partidul Comunist se dovedea *singura cale*. Da: cu toate riscurile pe care această alegere le crea – pentru că noi trăiam tot timpul cu perspectiva anihilării fizice, brăzdată în conştiinţele noastre – aceasta era *singura alegere* ce putea garanta triumful final, supravieţuirea morală.

1 Valentin a făcut o cerere verbală, transmisă printr-unul din prietenii lui de facultate, care a transmis-o unui alt prieten. Cererea, a ajuns la noi, împreună cu o recomandare. Cazul lui Valentin a fost analizat şi verificat. Am avut în vedere statutul său social şi avantajele pe care putea să le aducă acesta cauzei noastre... Cererea a fost acceptată. Când a terminat facultatea, Valentin ne-a propus să lucreze la Ministerul de Interne. Prevăzusem această eventualitate).

*

* * *

...După ce am dat examenul de diplomă, ne-am întâlnit în sala scundă a unui restaurant de lângă facultate. Ne văzuserăm cinci ani de zile aproape în fiecare zi, răsfoisem aceleaşi cărţi pe băncile sălilor de lectură, fumaserăm nenumărate ţigări pe culoarele întunecoase ale facultăţii şi cheltuiserăm împreună milioane de cuvinte.

1 întâlnirea a fost melancolică. împărtăşisem un trai

ce părea fără responsabilităţi, ca şi cum cineva ne-ar fi acordat printr-un fel de graţie a sorţii cinci ani de copilărie peste numărul ursit muritorilor de rând. Acum viaţa ne împingea, fără întoarcere posibilă, spre tărâmurile aspre şi necunoscute ale maturităţii.

Am aprins luminări deasupra mesei şi am cântat fără convingere „Gaudeamus igitur”. Am aruncat cu beteală şi am râs. Purtam cu toţii un zâmbet crispat pe buze şi încercam să facem, într-o noapte cu şampanie, bilanţul speranţelor şi înfrângerilor existenţei noastre uşoare şi limitate.

Un băiat subţire, cu ochelari, ridică paharul. Cu o voce neaşteptat de groasă, tărăgănată, propuse un toast:

— Să bem, dragi colege (îşi plimbă privir ea în jurul mesei făcându-ne cu ochiul, şmechereşte) şi dragi colegi, pentru cei care ne-au umplut mintea cu lucruri inutile, ne-au amărât zilele cu seminaria plicticoase, pentru cei care ne-au umplut dimineţile cu cursuri lungi şi savante şi au încercat cu disperare, la examene, să ne prindă cu subiecte şi întrebări încuietoare. Să bem deci… – (aici vocea lui deveni şovăitoare şi băiatul se clătină puţin) să bem deci pentru profesorii noştri, cu speranţa că nu vom ajunge niciodată ca ei.

Se lăsă o tăcere stânjenită şi scaunele tróznira reprobator. Băiatul cu ochelari se ridică din nou:

— Precum văd, toastul meu nu v-a plăcut. Să propun atunci un altul. Să bem, dragi colegi şi dragi colege (băiatul se opri o clipă, închise un ochi şi privi nedumerit paharul pe care îl apropiase de flacăra unei luminări şi care i se va.fi părut în acel moment al vieţii lui nespus de curat, nespus de strălucitor…), pentru cei ce au făcut toată această mascaradă posibilă, pentru cei care au încercat să ne ascundă de viaţă, pentru cei care, prin sacrificiile lor de zi cu zi, ne-au prelungit copilăria nefiresc şi monstruos (se

bâlbâi puţin, dar îşi reveni imediat) … însă aşa de comod… Să bem pentru părinţii noştri.

Băiatul sé aşează din nou la masă şi ne privi. Unul câte unul paharele începură să se ridice. Am ciocnit solemn cu fiecare. S-a pornit apoi, după ce tăcerea gravă fu întreruptă de clinchetul paharelor de şampanie, o zarvă înspăimântătoare. Fiecare vorbea cu fiecare, din ce în ce mai repede, din ce în ce mai violent.

Sticlele goale începură să se adune la picioarele mesei, câteva pahare fură sparte, dar chelnerii atenţi le înlocuiră pe dată. Ochii noştri deveniseră sticloşi şi gurile noastre amare. Mucuri de ţigări, jumătăţi de chiflă, ba chiar şi oase de găină şi de peşte se lăfăiau pe faţa de masă pătată din loc în plec de vin. Sosiră cafelele şi peste câmpul de bătălie dezolant coborî o pace apăsătoare. Cafeaua era rece, iar pe suprafaţa întunecoasă a lichidului opac pluteau pete strălucitoare de grăsime. Mi-am aprins o ţigară şi mi-am prins fruntea în palme:

— Ne-am distrat bine!

O fată, aproape că nu *o* cunoşteam, mă privea cu ochi albaştri, împăienjeniţi de vinişoare roşii.

I-am întins pachetul meu de ţigări şi i-am împrumutat ţigara mea aprinsa. Nu mai aveam forţa să scotocesc după brichetă…

— …Ne-am distrat bine. O să ne amintim mult timp de seara asta.

Băiatul cu ochelari se ridică din nou în picioare, un fir de salivă îi curgea pe bărbie. Duse ceaşca de cafea spre buze:

— Dragi colege şi colegi, mai propun un toast: să bem pentru rege!

Ceilalţi îi evitară privirile, treziţi brusc. Iată că li se mânjiseră într-o noapte amintirile a cinci ani de viaţă. Era un lucru inutil şi josnic. Acum se simţeau ruşinaţi. Se

simţeau, la rândul lor, mânjiţi.

Începură să plece unul câte unul, luându-şi la revedere fără a se privi în ochi. Băiatul cu ochelari se porni să vomeze pe faţa de masă şi faţa de masă nu părea mai murdară decât fusese înainte, aşa că băiatul cu ochelari începu să plângă.

Fata mă aştepta la ieşire. Am luat-o de braţ. Am mers în tăcere. Când am ajuns în faţa camerei mele, am împins-o uşor înăuntru. Nu s-a împotrivit. Şi-a scos mantaua şi s-a aşezat pe un scaun. Am întrebat-o clacă vrea o cafea. A clătinat din cap şi mi-a cerut, cu o voce puţin răguşită, o ţigară.

Când ne pregăteam să ne despărţim, într-o dimineaţă purificată de ploaia care căzuse peste noapte, m-a întrebat cum mă cheamă. Am condus-o până la tramvai. M-am întors. Camera era rece şi mirosea a ţigări. Iar pe fata aceea n-am mai văzut-o niciodată.

Dumitru m-a primit într-o încăpere scundă. Nu mai foloseam ca puncte de întâlnire localuri publice, pentru că erau din ce în ce mai mult împânzite de agenţi ai poliţiei.

— Am nevoie de ajutorul tău, mi-a întins o ţigară, poţi să afli dacă un om de-alnostru e urmărit?

Lucram de cinci ani în Ministerul de Interne. Tovarăşii îmi dăduseră să înţeleg, după ce terminasem facultatea, că aş putea să-i ajut în mod deosebit acolo. Nu era un ordin. Mi-au spus că de multe ori îmi va fi foarte greu. Că voi trăi printre oameni pe care nu de multe ori îi voi găsi uşor de suportat. Că meseria aceasta îmi va cere o artă desăvârşită a disimulării. Am acceptat, nu dintr-un impuls eroic, nu pentru că aş fi avut cea mai mică înclinaţie pentru meseria de agent dublu, ci pentru că era necesar; în plus, atunci nu mă prea gândisem la ceea ce doream să fac în viaţă; avocatura îmi era interzisă din cauza unui defect de vorbire, iar magistratura era o farsă

la care nu aveam intenţia să iau parte.

Înscrierea mea în personalul Ministerului a fost mai uşoară decât mă aşteptam. Poliţia făcea mari eforturi să recruteze intelectuali; eforturi ce nu se bucuraseră niciodată de prea mult succes, pentru că intelectualii au urât întotdeauna represiunea. Iar familia mea îşi slujise patria vreme de mai bine de o sută de ani şi respectabilitatea ei se răsfrângea şi asupra mea.

Când m-a chemat Dumitru, ajunsesem deja la invidiata funcţie de comisar. Aveam doisprezece oameni sub conducerea mea, o secretară şi un birou elegant. Mă căsătorisem de curând cu fiica unui industriaş, căsătorie care, bănuiam, îmi va ajuta mult în carieră. Era o femeie drăguţă, de aceeaşi vârstă cu mine, care terminase facultatea de litere. Ne întâlnisem cu câţiva ani înainte la un bal studenţesc şi continuaserăm să ne vedem din când în când. Când am ajuns la vârsta când un bărbat trebuie să se însoare, ca să fie destul de tânăr să-şi înţeleagă copiii, ea a fost prima persoană la care m-am gândit. O fată serioasă, un temperament calm, o faţă plăcută fără a ieşi mult din comun, un anumit *savoir faire* în relaţiile sociale, însuşit în saloanele părinţilor. Era ca un alibi sigur pentru un om ca mine, care ascundea ceva. Iar eu ascundeam păcatul grav de a-mi fi trădat clasa socială… fapt pe care atunci începusem să-l evaluez din ce în ce mai exact. Nu o iubeam, iubirea e un lucru periculos pentru un om care îşi alege drumul meu. Dar tot de pe atunci începusem să o înţeleg, iar mai târziu înţelegerea s-a transformat în respect.

…Familia mea se întorsese în ţară de câteva săptămâni. Dacă intrarea mea în forţele publice nu i-a entuziasmat – pentru că un poliţist nu e decât o unealtă, iar ei speraseră întotdeauna, fără să îşi dea seama, şi poate tocmai de aceea deziluzia lor era mai dureroasă, că

voi ajunge un stăpân – perspectiva căsătoriei mele cu o membră a înaltei societăţi bucureştene, cu fata unui industriaş de renume, li se păru o bună ocazie pentru repararea acestei greşeli.

Tatăl meu îl vizită pe tatăl fetei, iar acesta se simţi onorat. Îşi dădu seama că industria de hârtie nu putea decât să profite de pe urma intrării unuia, din cei mai de seamă reprezentanţi ai săi în lumea plină de demnitate a diplomaţiei. Era ca un fel de contract în care ambele părţi câştigau: de o parte influenţă, de cealaltă afluenţă.

Când s-a întors, tatăl meu mi-a spus:

— Dragul meu, *l'affaire est dans le sac*.[2]

Cred că nu se înşela prea tare.

Fabricantul (avea unul din acele nume uşor de uitat care se încheie cu – eseu) ne-a întors vizita. Rotundul feţei sale împurpurate inspira încredere. Purta lentile şi ele rotunde, cu ramă metalică. Înţ. strânse mâna între două degete moi, dar pline de persuasiune. Mă privi cu ochi reci şi sfredelitori, în timp ce un valet îi lua jobenul şi bastonul:

— Sunt încântat să te cunosc!

Apoi mă luă de umeri şi, cum era cu două capete mai scund decât mine, scena trebuie să-i fi părut tatălui meu, care tocmai intra, grozav de caraghioasă:

— Bună ziua, domnule Panaitescu. Văd că te-ai împrietenit deja cu fiul meu.

— Îl cunosc de multă vreme pe fiul dumneavoastră. Am auzit lucruri bune despre el.

— Nici nu ai fi putut găsi o insultă mai potrivită. Valentin detestă lauda.

— Se preface, domnul meu, fără îndoială. Nu am văzut încă pe cineva care să nu roşească de plăcere atunci când e lăudat. Prea ar fi împotriva firii omeneşti.

— Cred că sunteţi de acord când vă spun că firea

2 Chestiunea e aranjată, (n. r.)

omenească suferă multe excepţii, spuse tatăl meu, devenind deodată ceremonios.

— Mai puţine decât aţi dori să credeţi, domnul meu, replică Panaitescu, rubicond şi impasibil. Fără îndoială însă că există numeroase detalii lipsite de importanţă care ne deosebesc pe unul de celălalt… ţinu totuşi să-i acorde o concesie – ca un bun comerciant – noii sale rude.

…Mai târziu, după ce mă căsătorisem cu fiica lui, domnul Panaitescu m-a primit de multe ori în biroul unde îşi conducea afacerile tenebroase ca un mag din vremi apuse.

În acest birou „intraseră (se lăuda el) mulţi al căror nume îl poţi găsi azi deschizând orice ziar”, politicieni în care el, domnul Panaitescu, întrevăzuse viitori deputaţi, scriitori în care el intuise pe viitorii „directori de conştiinţă” ai publicului larg, gazetari care deveniseră, între timp, directori de ziare, sau chiar poliţişti, ca şi mine, care căpătaseră funcţii înalte.

Iar eu nu mă îndoiam de faptul că o parte din poveştile lui erau adevărate. Omul acesta degaja un anumit tip de putere din toată fiinţa sa. Poate că se născuse cu ea sau poate că puterea lui crescuse odată cu contul său în bancă.

— Omului de pe stradă industria de hâi ţie poate să nu i se pară mare lucru, îmi spuse el odată, din hârtie nu poţi să faci pâine şi din hârtie nu poţi să faci tunuri, îşi spune omul de pe stradă. El nu îşi dă seama că hârtia. e germenul tuturor revoluţiilor. Toate ideile mari au fost puse pe hârtie şi poate că ele nu ar fi putut exista şi nu ar fi putut cu siguranţă supravieţui în afara hârtiei. În fiecare clipă milioane de foi de hârtie împrăştiate pe întinsul întregului pământ influenţează profund destinul omenirii. Oamenii îşi cumpără pâinea şi îşi vând sufletul pentru câteva ghemotoace de hârtie; ziarele, foi de hârtie ieftină,

le învenineză cotidian minţile. Undeva există oameni mai bogaţi decât ei şi undeva există oameni fericiţi, iar această cunoştinţă îi împiedică să fie bogaţi sau fericiţi. Scrisorile anonime, poliţele şi citaţiile de la tribunal distrug în fiecare zi mii de vieţi. Tratatele, antantele şi concordiile corup sufletele guvernanţilor. Gândeşte-te numai cât de mult a suferit Germania pentru vina de a fi nesocotit un simplu petec de hârtie. În fiecare minut pe birourile societăţilor industriale se iscălesc sute de contracte, aceste bucăţi de hârtie le vor aduce unora bogăţia, altora ruina. Poeţii scriu poeme, muzicienii simfonii, pictorii imaginează tablouri. Multe vor fi date uitării, altele vor rămâne în memoria umanităţii – ele ne vor justifica existenţa în faţa tribunalelor viitorului. Oare ar rămâne, dacă linotipuri, maşini de scris, aparate de fotografiat nu le-ar reproduce pe milioane de foi de hârtie?

Foaia de hârtie este cea mai puternică armă. Ea a înlocuit religii de două ori milenare şi a dezlănţuit războaie devastatoare. Fabricantul de hârtie este împăratul epocilor prezente!

Domnul Panaitescu vindea hârtie oricărui cumpărător. Vânduse legionarilor şi vindea comuniştilor şi dacă diavolul s-ar fi ivit vreodată în pragul biroului său şi i-ar fi oferit un preţ bun, sunt sigur că nu s-ar fi dat în lături.

Războiul nu l-a găsit nepregătit. Comenzilor papetăriilor, editurilor, tipografiilor le luară locul cele ale Ministerului de Război. Ca orice instituţie birocratică, şi acesta înghiţea hârtie în cantităţi cu adevărat de necrezut. Din ce în ce mai des mi se întâmpla să văd uniforme zâmbitoare ieşind pe poarta vilei sale de la şosea. „Sunt vremuri noi. Trebuie să te adaptezi”. Bacşişurilor destinate editorilor şi agenţilor de bursă le luă locul bacşişul militar.

Am lucrat un timp la Moravuri şi deşi aceşti ani au fost pentru mine o excelentă şcoală a vieţii, îmi dădeam

seama că nu atinsesem potenţialul pe care colegii mei îl scontaseră, atunci când mă plantaseră în Ministerul de Interne. Orice cerere de transfer la secţia Politicilor antrena însă o anchetă, şi îmi dădeam seama de riscurile pe care o asemenea anchetă putea să le implice.

Capitolul IV ¡SCHWARZ

— Cât de rău îmi pare că trebuie să te dezamăgesc, îmi spuse Alexandru N., cu veşnica lui ţigară înfiptă în colţul buzei. Ideea celor trei oameni îmbrăcaţi în haine întunecoase de ploaie nu e rea deloc. Prezenţa lor misterioasă, sugestia romantică a apariţiei lor crepusculare în reflecţia unei oglinzi, apoi numărul lor, îmbălsămat de simboluri străvechi… Fără îndoială că ei sunt deja, în romanul pe care mi-ai spus că-l scrii, ucigaşii tatălui tău. Dar în istoria adevărată a acelei nopţi ei nu sunt decât o coincidenţă.

Dumneata nu ai cum să cunoşti – erai prea tânăr atunci – Agenţia de detectivi particulari Schwarz. Era cea mai mare organizaţie de acest gen din Bucureşti şi se ocupa cu cele mai diferite activităţi, de la surprinderea în flagrant delict a consorţilor năbădăioşi şi până la păzirea unor obiecte de valoare, cum ar fi diamantele, mantalele de nurcă, ceasurile de aur, în timpul balurilor-mamut pe care protipendada bucureşteană le dădea – cântece de lebădă dizgraţioase şi obositoare.

Organizaţia fusese înfiinţată de un neamţ austriac, născut pe un şlep în docurile uscate ale Brăilei. Era fiul unui marinar de Dunăre vienez şi al unei chelneriţe a restaurantului „Odgonul”.

În ziua sorocită venirii pe lume a micului Schwarz, Jonathan, un bărbat tânăr la patruzeci de ani, căruia natura nu îi mai dăruise copii, se simţi atât de fericit, încât îşi chemă toţi prietenii, pe care o viaţă întreagă îi adunase pe malurile bătrânului fluviu, la o petrecere cum nu se mai

văzuse.

Douăzeci de marinari de apă dulce se adunară în acea zi memorabilă într-o cămăruţă a restaurantului „Odgonul”, unde mesele de lemn păreau de marmură, atât de şlefuite erau de nenumăratele căni împinse către multe generaţii de marinari de mâna frumoaselor şi ademenitoarelor chelneriţe ale străvechiului local.

Erau marinari vechi, mulţi dintre ei se născuseră pe şlepurile şi remorcherele care pluteau neîntrerupt pe lunga fâşie de apă, iar cei care fuseseră zămisliţi pe pământ îl părăsiseră şi nu îşi mai puteau aduce aminte când fusese asta; erau marinari vechi şi viaţa lor era o. lungă legănare între zăgazuri de apă, niciun lichid nu avea puterea să-i înspăimânte.

Au băut trei zile în şir cu scurte întreruperi solitare la marginea fluviului. După a treia zi aceste întreruperi încetară şi camera în care se strânseseră deveni un sublim exemplu al ciclului natural al şliboviţei.

În a şasea zi, Schwarz simţi o energie misterioasă coborându-i în trup. Fusese trimis, le explică el tovarăşilor săi, să înfrângă armatele Antihristului în ultima bătălie a pământului, la Armaghedon.

Printre sughiţuri, borâturi, răgete de entuziasm, modesta armată se îndreptă spre Dunăre. Aici Schwarz se dezbrăcă până la piele, hotărât să le arate pilda unei minuni. Intră în apă şi un timp celor de pe mal li se păru că apa îl suportă. Bătrânul marinar se scufundă încet, şi scufundarea lui avea ceva tainic şi solemn. Capul dispăru pentru un moment sub un val şi apăru din nou, o clipă, coborând apoi pentru veşnicie sub covorul verde şi mişcător al râului. Cei de pe mal se întoarseră la mesele lor!

Mama celebrului detectiv particular de mai târziu, blinda Agatha (cum era poreclită prin părţile locului

pentru temperamentul ei violent) dispăru într-o bună zi cu un marinar tuciuriu întâlnit la poarta restaurantului de care se legau atâtea amintiri. Nimeni nu a mai văzut-o de atunci. Tânărul Schwarz fu dat în grija Asistenţei Publice, unde a făcut, nu ne îndoim, o şcoală care se va dovedi folositoare în viitor.

Imaginează-ţi acum un tânăr de şaptesprezece ani ieşind, într-o zi, pe poarta unei clădiri imense şi mohorâte. Singura lui legătură cu lumea e o recomandaţie, pe care o poartă într-un buzunar interior, adresată unui atelier de dulgherie. A învăţat o meserie, mai mult decât atât, a învăţat arta de a mânca atunci când nu se găseşte de mâncare, de a fi pe placul îngrijitorilor, bătându-şi joc de ei pe la spate şi a cunoscut balanţa misterioasă care decide puterea într-o colectivitate umană. Lucruri, la drept vorbind, poate nefolositoare într-un atelier de dulgherie, dar atribute esenţiale pentru buna reuşită a unui hoţ, aventurier sau politician burghez. Tânărul va pierde peticul de hârtie care reprezintă singura lui speranţă şi singurul lui lanţ, sau poate îl va distruge singur, întrezărind, printre cicluri de oprimare, şansa libertăţii.

Mai târziu, în vagonul unui tren care se îndreaptă cu toate viteza spre Bucureşti, va întâlni o tânără fată. Johann Schwarz, obişnuit cu figurile colţuroase şi reci ale îngrijitoarelor de la orfelinat, asociase întotdeauna feminitatea cu un glas sinistru şi piţigăiat şi cu o palmă moale, lăsând dâre de sânge pe obraz. Surpriza de a descoperi că se înşelase şi bucuria pe care această greşeală recunoscută i-o produce îl cuceresc poate mai mult decât subiectul acestei realizări. Pentru Maria (cum îi vom spune tinerei fete pentru a despovăra această povestire de prea multele-i prenume) buclele blonde ale lui Schwarz, surâsul lui inocent, ochii albaştri care par să se umple de lacrimi în clipa în care îi istoriseşte, în cuvinte

simple şi mişcătoare, traiectoria tristă a tinerei sale vieţi, nu vor întârzia să îşi descopere farmecul.

Johann e fiul unor austrieci bogaţi care s-au înecat în timpul unei croaziere pe mare.

— Dar tu cum ai scăpat?

— Nu mai ţin minte, îi răspunde cu francheţe. Eram prea mic. Însă se pare că bona m-a adus la ţărm, cu preţul vieţii ei.

Unchiul lui Johann, baronul von Straube, a fost un mare cartofor. După ce şi-a tocat propria-i avere pe mesele catifelate ale cazinourilor din Monte Carlo şi Deauville, a căutat prilejul de a face din nou rost de bani, pentru a-şi cultiva viciul.

— Cum arăta unchiul tău?

— Nu mai ţin minte… Era un bărbat impunător. Toţi cartoforii sunt impunători.

Şi iată că prilejul se iveşte, ca urmare a nenorocirii familiei lui:

— Nişte domni în haine negre m-au întâmpinat la gară. Unul din domni m-a sărutat pe amândoi obrajii şi a început să plângă. Era unchiul meu.

— A fost un om bun unchiul tău?

— O fire bună, dar jocul l-a nenorocit.

— Vai ce trist!

— A devenit tutorele meu… A fost ca un tată pentru mine, până a reuşit să pună mina pe bani.

— Şi mai târziu?

— Când a pus mâna pe bani a plecat la Monte Carlo şi nu l-am mai văzut de atunci. Într-un an a reuşit să-mi pape toată moştenirea. Apoi s-a sinucis.

— Îngrozitor!

— Era un adevărat nobil, şi eu aş face ca el… Aşa am ajuns într-un orfelinat.

— Şi mai târziu?

— Nimic. Mai târziu este acum!

Ce are de gând să facă? Nu ştie încă. De ce merge la Bucureşti? Un simplu impuls. Are unde dormi? Nu! Are bani? Nu! Are încredere.

...Pe fondul monoton al roţilor de tren lovind ritmic capetele de şină, discuţia poate să continue mult timp în acest fel. Însă de pe acum reuşim să interceptăm printre frazele banale care se lovesc de pereţii subţiri ai vagonului, la fel de banale şi la fel de ritmice ca zgomotul de fond, alte fraze, esenţiale, subînţelese, la început părând mai mult nişte amăgiri ale urechii – aşa cum prin zgomotul ritmic al ploii ni se pare că auzim chemarea misterioasă a somnului şi a dragostei –, prinzând forme vagi peste un ceas sau două şi marcându-şi prezenţa printr-o senzaţie de slăbiciune atât de asemănătoare cu aceea a somnului şi a ploii; apoi visul se transformă în certitudine, deşi intimitatea dintre două glasuri nu va fi poate niciodată asociată intimităţii dintre două fiinţe.

Vraja se rupe într-o gară gălăgioasă şi încă o aventură s-ar putea încheia înainte de a fi trăită, pentru că, ajunşi pe peron, printre sute de figuri necunoscute şi nepăsătoare, cu urechile asurzite de vacarmul confuz pe care îl produc megafoane! e prost reparate, hamalii. care strigă, împingându-i pe călătorii care le stau în cale, familiile care se despart şi se regăsesc, vagabonzii care îşi petrec zilele prin gară, distribuitorii de ziare – interlocutorii se închid în sine. Rămâne oboseala călătoriei şi şocul distanţei.

Fata se opreşte pe tx eptele gării şi, privind drept înainte, şopteşte un „La revedere!” ce vrea să pară absent.

Momentul cracial a sosit. Trebuie să te hotărăşti. Visul se luptă pe buzele tale cu spaima. De câte ori nu ţi s-a întâmplat să răspunzi unui astfel de „la revedere” cu un salut laş şi să te îndepărtezi grăbit, lăsând regretele să te

învălrdască. Te-ai întors când era prea târziu şi te-ai întors pentru că era prea târziu; ai vrut să te justifici cu o

8 – Cele 4 dimensiuni ale memoriei minciună obiectivă, deşi nicio minciună nu-ţi va înapoia bucuria aventurii şi, la drept vorbind, nu ai să te poţi minţi destul de bine.

Ai vrea să porunceşti gurii tale să strige: „Stai! Viaţa mea nu ţi-am povestit-o încă… mai sunt atâtea lucruri de spus despre viitor! Nu vezi cum singurătatea ne cuprinde ca o meduză uriaşă?…” Dar gura ţi-e ferecată.

Cuvintele rămân nerostite, gândurile neformulate; poate le vei rosti când vei fi ajuns în faţa unei oglinzi de hotel…

— …Nu! Iar te dezamăgesc! Aceste rânduri nostalgice nu au – nu pot avea! – nicio legătură cu Schwarz, îmi spuse Alexandru. Pentru că Schwarz, nu-i aşa, nu este un om făcut din acelaşi aluat cu noi, firi introvertite, chinuite de un prezent paralel. Pe Schwarz, deci, îl vedem ceva mai târziu într-o cameră largă, pe ferestrele căreia intră soarele dulce ai toamnei, trăgând cu voluptate dintr-o ţigară royală.

Ce gânduri se învârtesc în capul tânărului Cezar? Ce cuceriri mărteţe visează, construite din rotocoale de fum albastru? Unui savant de pe altă planetă i s-ar fi părut că doarme, imaginând în ţigara care arde încet un sistem de respiraţie straniu şi artificial. E foarte treaz, dar faţa imobilă nu-l deconspiră; ochii, pe jumătate închişi –, ţintuiesc tavanul.

Aşa îl găseşte domnul Georgel B., tatăl Mariei, care a sosit în Bucureşti de câteva ore fără să se anunţe, pentru a face (probabil) o surpriză (plăcută, am spune, examinând conţinutul geamantanului său marón) fiică-sii: printre nenumărate articole de lenjerie feminină am putea vedea şi două rochii vaporoase aduse direct de la Paris, unde

domnul Georgel a făcut o afacere strălucită, vânzând unei celebre fabrici de coniac câteva mii de butoaie de vin.

Ne putem imagina cu uşurinţă dialogul care urmează:

* – Cine eşti, domnule? Cum ai intrat în casa mea?

— Johann Schwarz, domnule. Cu cine am onoarea?

— Onoarea!… Onoarea!… Obrajii rotofei ai domnului Georgel sunt invadaţi de o roşeaţă puternică, prevestind moartea congestionară ce are să vină. O arteră începe să-i bată cu putere, umflată, la tâmplă. Prosperul neguţător nu mai poate decât să strige, în furia momentului, cu o voce groasă şi torturată, dezolantele cuvinte:

— Onoarea… tii!

Apoi închide ochii pentru o clipă, crezând încă într-o fericită halucinaţie. Când îi deschide însă vede – şi oricine poate să-şi închipuie ce procese chinuitoare se petrec în mintea sa – zâmbetul amabil al lui Schwarz. Îşi închipuie cu dreptate că tânărul intenţionează să-şi bată joc de el. Când încearcă să deschidă gura – şi nici el nu ştie ce vrea să spună – junele interlocutor îl opreşte, cu un gest calm:

— Vă aduc imediat un pahar cu apă. păreţi teribil de agitat.

— Agitat! Agitat! Simt că înnebunesc! Atâta mai spune domnul Georgel şi se prăvăleşte pe scaunul cel mai apropiat.

— Luaţi pilula asta. Vă liniştеşte în câteva clipe, continuă să-l chinuiască tânărul.

— Ah! pentru Dumnezeu, simt că…

— Nu cred că e prea cinstit să-l amestecaţi pe Dumnezeu în trebuşoara asta.

— Unde e Maria? urlă ca un apucat domnul Georgel, căruia i se pare că a zărit un far într-un ocean bântuit de uragane.

— De ce întrebaţi, domnule, îmi îngădui să…?

— Pentru Du… începe iar domnul Georgel, dar se opreşte când observă semnul dezaprobator pe care tânărul i-l face cu degetul. E fata mea, ce mai! Cine eşti dumneata? Ce cauţi în casa mea? De ce. eşti în camera mea? De ce poi ţi pijamaua mea? De ce fumezi ţigara mea? De ce foloseşti scrumiera mea? izbucneşte domnul Georgel cuvinte sacadate care fac impresia unor rafale de mitralieră. Odată dezlănţuit, domnul Georgel goleşte tot ce are pe inimă. Afacerile care merg prost. Parlamentul care intenţionează să introducă o nouă taxă pe băuturi alcoolice. Servitorii care îl fură acasă, în timp ce el se dă de ceasul morţii printre străini, şi pentru Du… ei bine, da, pentru numele lui Dumnezeu, nu înţelege ce se petrece în casa asta afurisită. Unde e Maria? Cine e tânărul? Ce legătură există între Maria şi golanul din faţa lui, care îi fumează ţigările şi îi foloseşte pijamaua? Pentru numele lui…!

În sfârşit o idee luminoasă străbate mintea înceţoşată a negustorului de vinuri. Rosteşte cu o voce stinsă dar decisă, apăsând pe fiecare cuvânt:

— Domnule! Te invit să ieşi afară imediat! Altfel chem poliţia.

Dumneata, dragul meu, poţi cu uşurinţă să-ţi închipui ce asociaţii de idei neplăcute declanşează ultimul cuvânt rostit de tatăl Mariei în mintea tânărului crescut într-un orfelinat. Schwarz se teme de poliţie ca orice fiinţă crescută în marginea societăţii. Perspectiva de a fi luat pe sus, împins într-o dubă, aşezat în faţa unui birou anonim luminat de un bec uriaş, pus să răspundă celor patru întrebări cu care ne-au obişnuit filmele şi romanele poliţiste: Nume, Prenume, Profesie, Domiciliu – îl face să tremure puţin. E adevărat că la primele două întrebări are un răspuns gata pregătit. Spre norocul lui, a fost înzestrat de la naştere cu două nume frumoase şi cu rezonanţă

străină, iar dacă poliţia nu e satisfăcută, poate să producă un al treilea: Sebastian, şi să le justifice pe toate printr-o fiţuică pe care a primit-o când a părăsit orfelinatul şi pe care o păstrează la piept, ca pe un bun de nepreţuit. Dar când îi vine în minte a treia întrebare, simte cum fruntea i se umple de picături fierbinţi de transpiraţie. Când îi vine în minte a patra întrebare, ţigara pe care o ţine între degete începe să tremure.

Cât de înspăimântătoare e puterea simbolurilor asupra noastră 1 O forţă ciudată, nepământească parcă, coboară din învelişul cuvintelor. Creierul e o maşinărie delicată. O emoţie puternică poate să-l scoată din ritmul său normal. Uneori mă întreb ce am putea înţelege prin acest „ritm normal”. O sumă ideală a minţilor noastre? Să fiu a dracului dacă tocmai acest ritm normal de care îţi vorbeam nu e cel mai sigur semn de nebunie…

Deci schimbarea, pentru că aici voiam să te aduc, schimbarea care se petrece de acum înainte nu trebuie să te mire. Magia verbului negustorului de vinuri a schimbat rolurile. Şi, pe măsură ce domnul Georgel devine stăpân pe situaţie, tânărul Schwarz, din ce în ce mai nesigur, se pierde, se zăpăceşte…

Urmează fuga. Hainele adunate în grabă, aruncate într-un geamantan de carton presat, furia gravitaţiei pe scările întortocheate ale unei case din Bucureşti.

Hoinăreşte două zile, flămând şi murdar, pe străzi pe care nu le cunoaşte. Casele masive din cartierul select i se par ostile, neprimitoare. De fiecare dată când vede o uniformă se întoarce din drum sau trece pe celălalt trotuar. Încearcă să se angajeze la un restaurant, dar patronul îl dă pe uşă afară, cu un zâmbet rău şi câteva picioare în fund.

Trăieşte, ca fiecare dintre noi (sau aproape fiecare), dar mai devreme, experienţa unei lumi străine, care îl respinge.

Doarme într-un parc, pe bănci acoperite cu frunze galbene. Se trezeşte câteodată noaptea, speriat de urletele câinilor vagabonzi. Nu cunoaşte pe nimeni. Ar putea încerca să se angajeze la atelierul de dulgherie pentru care primise o recomandaţie, dar acesta se găseşte într-un oraş îndepărtat şi nu are bani de tren. Ar mai putea să se întoarcă la Maria. De bună seamă că negustorul de vinuri a şi plecat. Dar îi e frică. Iar când nu îi e frică, îi e ruşine.

Când nu mai pare să existe nicio speranţă şi e aproape hotărât să termine cu nenorocita asta de viaţă sau să intre în primul comisariat de poliţie, şi nu ştie care din cele două alternative e mai onorabilă, se întâlneşte cu un fost coleg de internat:

— Ai ajuns rău, măi băiete!

Cei doi se strâng în braţe, au fost prieteni buni.

— Cum ai ajuns, mă, în halu' ăsta fără de hal?

Lui Schwarz îi vine să plângă de bucurie.

Într-o bodegă cu pereţii afumaţi (care ne aminteşte de o alta, în care avusese loc cu şaptesprezece ani în urmă, pe malurile Dunării, o petrecere de neuitat) Schwarz îi povesteşte lui Mihai, pentru că acesta e numele ce l-am ales personajului, tot ce i s-a întâmplat de când a părăsit orfelinatul. Mihai dă din cap, îl întrerupe din când în când, cere lămuriri, iar dă din cap, oftează şi, sorbind cu sete fumurile unei ţigări egipţiene. şopteşte încântat:

— Tu eşti un băiat isteţ, mă Schwarz. Totdeauna am zis că Schwarz ăsta e un băiat isteţ!

Acum e rândul lui Mihai să povestească. După ce a ieşit „de acolo", s-a gândit să hoinărească un timp, să vadă lumea. Avea de gând să se facă marinar. A luat primul tren spre Constanţa. Două săptămâni a muncit în docuri. Dar munca asta, grea, aspră, nu era făcută pentru el. A colindat portul şi a stat de vorbă cu mulţi marinari. S-a hotărât să vină la Bucureşti pentru că nu a reuşit să se

angajeze pe niciun vas. Necazul era că nu avea bani de tren. A călătorit clandestin pe un remorcher până la Giurgiu, trei zile, fără să mănânce nimic, şi fără să scoată capul din cală. Se gândea că îi va fi mai uşor să ajungă la Bucureşti de la Giurgiu. Şi a ajuns într-adevăr. A ajuns, după alte trei zile. A hoinărit prin oraş. Într-o zi i-au căzut ochii pe un fragment de ziar, vechi de zece zile:

AGENŢIA DE DETECTIVI SCHMIDT & BRAUN, CAUTĂ TINERI DORITORI DE O VIAŢĂ AVENTURIERĂ

Şi-a dat seama că e un semn al destinului. În aceeaşi zi s-a prezentat la adresa indicată în anunţ.

— Şi?

— Şi s-a făcut. De două săptămăm sunt detectiv particular.

— Cam ce faci pe acolo?

— Uite Í… ieri am stat trei ore în holul unui hotel.

— …

— Am urmărit o pereche. Înţelegi? Am verificat semnăturile în registrul hotelului. Tipu' şi-a dat numele adevărat, aşa că nu o să fie prea greu să câştigăm în curte. Am aşteptat până au coborât. Trei ore au stat. A dracului treabă.

— Urâtă treabă, măi Mihaie, trei ore!

I

Secvenţa următoare e mai puţin clară. Mintea mea concepe cu şi cutate alchimia unui anumit tip de şansă. Viaţa m-a obişnuit să privesc destinul cu neîncredere; forţa construcţiilor circulare mă îngrozeşte. Şi când te gândeşti că împărtăşesc abominabila teorie biologică după care ontogenia repetă filogenia… Dar devin prea grav.

Nu am crezut niciodată în noroc. Am fost tentat prea des să cred în ciclicitatea nenorocului. Pereţii castelului meu de gânduri s-au prăbuşit de prea multe ori peste iluzii pe care le îndrăgeam cu disperare… Dar această

experienţă nu ţine decât strict de biografia mea.

Cred însă că există şi un alt gen de oameni şi că amicul nostru – altfel cum am putea să-l numim pe cel ce ne preocupă în acest episod? – făcea parte din acea cu totul. diferită categorie. Avantajul lui era lipsa iluziilor.

...Îmi e greu să te fac să înţelegi detaliile nesemnificative care fac o poveste. Trăsătura de penel care marchează o cută pe frunte, picătura de sânge care descoperă tuberculoza pe un obraz diafan, migăleala contururilor de frunze care desenează o pădure în furtună. Toate aceste nuanţe care aparţin mai mult meşteşugului decât artei.

Îmi e mai uşor să-ţi descriu o realitate statică, portretul unei vârste, format dintr-o sumă de gesturi, de replici, de linii scurte, precise, drepte, din interferenţe convenţionale – care eşuează în tentativa de a descoperi un caracter.

Izbutirea tentativei pe care mi-o propui – pe care mi-o impui! – mi s-a părut, din aproape momentul când am început să-ţi spun această poveste, imposibilă.

Dar această imposibilitate nu mă stânjeneşte peste măsură, pentru că e treaba ta, a ta care vrei să scrii o carte ai cărei subiect continui să-l ignori (demersurile tale par să te fi îndepărtat mereu de el), să descoperi evoluţia acolo unde eu nu văd. decât secvenţe inarticulate, să creezi adevărul acolo unde alţii nu dezgroapă decât realităţi paralele.

Te interesează poate, acum, să faci cunoştinţă cu domnul Schmidt; domnul Braun s-a retras de mult din afaceri şi nu mai conduce firma decât cu numele.

Ei bine! Să spunem că Schmidt, despre care nu ştim, de fapt, mare lucru, e un bărbat de cincizeci de ani, pleşuv, cu mustăţi roşii, pistruiat pe faţă până la desfigurare. Domnul Schmidt are un birou particular destul de

neîngrijit şi de dimensiuni insignifiante, întunecos şi vesel, o secretară de treizeci şi… pimpantă şi înzorzonată cu o pălărie barocă pe care şi-o scoate numai arareori (nu uita că în epoca aceea femeile ţineau cu adevărat la pălăriile lor), doi sau trei detectivi, nişte băieţi tineri, buni de gură şi aproape analfabeţi. Ţi-aş mai spune, cu riscul de a întuneca faima acestei întreprinderi, că munca biroului de detectivi Schmidt & Braun ţinea mai mult de imaginar decât de real.

Succesul firmei era legat de întocmirea unor rapoarte înflorate, adevărate feerii rocamboleşti care încântau fantezia clienţilor. Poate de aceea şi era salariul secretareidactilografe, în ciuda zvonurilor răutăcioase care circulau în birou, de câteva ori mai mare decât cel ăl detectivilor;

domnul Braun adoptase încă de pe atunci principiul retribuţiei în funcţie de calitatea şi cantitatea muncii.

În după-amiaza în care Mihai şi Schwarz îşi povesteau isprăvile în tovărăşia halbelor de bere şi a fumului de ţigară care îi ascundea într-o ceaţă albastră, Sehmidt o chemă pe domnişoara Velda în biroul său.

— Dragă Velda… o afacere extrem de complicată… ia loc, te rog! Soţul jdoamnei Georgescu, îţi aminteşti, a plecat acum douăzeci de ani, a dispărut, ca să fiu mai precis. O întâmplare de un comic baroc, petrecută cu douăzeci de ani în urmă, ne aduce de câteva luni un venit apreciabil.

Domnul Georgescu a ieşit într-o seară să-şi cumpere ţigări. Nimeni nu a mai auzit de el de-atunci. De câtva timp soţia lui vine la mine cu pretenţia absurdă ca eu să-l găsesc. Ştii foarte bine că eu nu pot, nu sunt omul… care să învenineze ultimii ani din viaţă ai unui om. Probabil că soţul doamnei Georgescu zace de mult într-o cutie de lemn, într-un stâlp de beton, într-o burtă de rechin… şi

chiar dacă, prin absurd, mai trăieşte, ne-ar fi cu neputinţă să-l descoperim. Ne-ar fi foarte greu să-l recunoaştem chiar şi în cazul în care domnul Georgescu ar locui pe strada unde e situat acest imobil.

Nu vreau să te mai plictisesc cu amănunte lipsite de importanţă, pentru că ştiu cât de ocupată eşti cu celelalte cazuri aflate în curs de rezolvare. Cunoşti mult mai bine ca mine povestea domnului Georgescu şi nu aş vrea să o mai repet.

Ai scris deja câteva rapoarte. În ultimul, soţul doamnei Georgescu, îndrăgostit de o mulatră, o fată de şaisprezece ani de o frumuseţe cu adevărat seducătoare, trăieşte la Hong-Kong. Povestea e încântătoare, aşa că doamna Georgescu a citit-o pe nerăsuflate. A recitit-o… puţin mai târziu… după o jumătate de oră. În acea jumătate de oră ea şi-a amintit că soţul ei trebuie să aibă mai bine de şaizeci de ani, că are ulcer, e bolnav de inimă şi nu străluceşte nici printr-un spirit de aventură ieşit din comun şi nici printr-o inteligenţă deosebită.

E doamna care a ieşit de aici acum câteva minute.

Judecând după starea de agitaţie evidentă, culoarea roşie a obrajilor, tonul violent al vocii, aş spune că doamna Georgescu a ajuns la o concluzie care nu ne este favorabilă.

Eineînţeles că trebuie să împiedicăm, prin toate mijloacele care ne stau la dispoziţie, această rezolvare deprimantă, şi, dă-mi voie să-ţi spun, nefericită, a cazului.

Am reuşit să o liniştesc… pentru moment.

Avem însă nevoie de probe care să o convingă.

După acest discurs patetic şi laborios domnul Schmidt îşi şterse fruntea plină de picături de sudoare cu o mare batistă albă. Îşi aprinse o ţigară de foi şi îşi privi secretara în ochi.

Iar domnişoara Velda se holbă la domnul Schmidt.

Te întrebi poate, acum, când bătăile pendulei apropie ora. despărţirii noastre, care a fost rostul bizarului discurs. Într-adevăr, timpul nostru de azi se apropie de sfârşit şi nu am reuşit încă să-ţi spun mare lucru.

Ei bine! – importanţa discursului bătrânului detectiv (dacă important poate fi numit pasajul derizoriu al unei existenţe imaginare) e mai degrabă simbolică. Întâmplarea a făcut ca momentul ales de Schmidt pentru încheierea discursului său să coincidă cu cel al intrării lui Schwarz pe uşa biroului de detectivi. Nu îţi va fi greu să ghiceşti cum s-au petrecut lucrurile mai departe.

Tânărul Schwarz cumpără în cea mai apropiată papetărie un plic şi un timbru cu aspect chinezesc; găseşte într-un anticariat un dicţionar prăfuit al limbii chineze.

Faptul că nicio ştampilă a poştei din Hong-Kong nu a fost găsită în grabă nu are însemnătate.

Capitolul V: SCHWÄRZ

f

Nu. Nu ştiu pentru ce ai venit. Pretinzi că vrei să afli un lucru pe care nu îl cunosc, că vrei să afli un lucru pe care nu îl cunoşti, că din ignoranţa noastră parţială vei reuşi să reconstitui un adevăr a cărui absenţă o împărtăşeşti nu numai cu mine, dar cu nenumărate alte persoane care îmi sunt contemporane.

Argumentaţia dumitale, dă-mi voie să-ţi spun, e falsă, demersul dumitale a devenit utopic din chiar clipa în care l-ai conceput, căci nu numai că încerci să reconstitui dintr-un coşmar repetabil un timp fizic, fie el demult uitat, dar te bizui pe o ipoteză îndoielnică, pe certitudinea subiectivă că adevărul total ar fi suma unor amintiri – de ce să nu le spunem pe nume, iluzii, minciuni involuntare, paralele.

Pretinzi că timpul e o construcţie subiectivă, că obiectivitatea nu ar fi decât suma mediată a unei infinităţi de imagini subiective. Dar cazi în capcana propriei

dumitale afirmaţii şi mi-ai mărturisit singur că pe măsură ce afli, ai senzaţia că ignoranţa dumitale creşte.

Umila mea persoană intervine într-un moment oarecare; nu pot să neg; dar nici nu am să-ţi ofer plăcerea unei mărturisiri în „ancheta” pe care o întreprinzi (altfel cum aş putea să-i zic?). Ai început să strângi „material” despre mine, din câte am putut să aflu din discuţia pe care am purtat-o, sau mai bine zis din monologul pe care l-ai recitat în faţa mea ca auditoriu – dacă auditoriu se poate numi o cantitate neutră, ce nu te va răsplăti cu aplauze când ai să termini şi o să ne luăm rămas bun ca doi oameni civilizaţi (cel puţin aşa sper), dar nici nu te va fluiera» căci îmi lipseşte acum, la bătrâneţe, vigoarea critică (mai precis: candoarea) să afirm sau să contest.

Tot din discuţia noastră – sau din monologul dumitale, cum preferi – mi-am putut da seama că informaţiile pe care le-ai strâns constau în special din bârfeli şi din vorbe de clacă care se spuneau pe socoteala mea într-o anumită perioadă; afirmaţii care îmi sărăcesc viaţa, chiar dacă îmi îmbogăţesc biografia.

Nu, nu vreau să afirm că tot ce ai auzit despre mine e fals; într-o oarecare măsură recunosc că ai adunat elemente suficiente pentru a-mi schiţa portretul, dacă suma gesturilor şi acţiunilor unui om pot să-i servească unui scriitor (eu nu ştiu dacă eşti scriitor, darmite dacă ai talent!) în această direcţie.

Portretul meu, în câteva pagini de maculatură?... E limpede că-n anatomia lucrării pe care mi-ai spus că o scrii nu pot, acele fapte şi gesturi ale mele, răstălmăcite de fervoarea dumitale estetică, să ocupe decât cel mult câteva pagini...

Acum adaugi, nu fără o anumită întortochere dialectică proprie generaţiei dumitale, că tocmai mărturisirile mele te vor ajuta să corectezi tabloul eventual

eronat pe care ai început să-l desenezi cu literele negre ale unei maşini de scris pe foi de hârtie de calitate îndoielnică. Dar ceea ce pierzi din vedere, dragul meu, e că puţin îmi pasă şi de ceea ce poţi să crezi despre mine şi de ceea ce vei scrie despre mine. Lumea pe care o reprezinţi mă interesează din ce în ce mai puţin; ce e bătrâneţea decât o gradată închidere în sine?

Mai mult decât atât. Oare nu eşti în stare să vezi că reproducerea amintirii e un fel de viol al conştiinţei, că autopsia cea mai îngrozitoare nu e cea a cărnii, ci descompunerea minţii în gânduri, dorinţe, sentimente şi idiosincrazii?

Viaţa e mişcare continuă, o curgere biologică inexorabilă care nu cunoaşte întoarcere. Ceea ce îmi propui e indecent, imoral. Lasă-mă să cred în unicitatea actului trăit, în imposibila lui repetare, chiar în memorie.

Dacă m-ai fi invitat, cel puţin, să-ţi povestesc un episod fericit din viaţa mea, pentru că au fost, mai multe. Viaţa mi-a fost plină de astfel de episoade, vesele. De ce surâzi? Te uimeşte poate tonul meu trist? Vocea mea e obosită de prea multă nevorbă.

Dar dumneata îmi ceri să-mi amintesc un lucru nedefinit, un lucru neplăcut; o amintire *inexistentă*: pentru că memoria ne scuteşte de unele amintiri.

Stai. Mă priveşti. Şi în privirea dumitale întrevăd o teribilă, o îndârjită încăpăţânare.

Mă înşel, fără îndoială, în privinţa dumitale, dar mai ales în a mea. Nu în priviri poţi să citeşti încăpăţânarea… cel mult obrăznicia…

…Am fost, acum treizeci de ani, unul din cei mai obraznici indivizi din Ţara Românească; eu şi alţi câţiva: politicieni, oameni de afaceri, ziarişti, vântură-lume şi escroci. Era o vreme când nu-ţi câştigai pâinea după merit, sau mai bine zis, ţi-o câştigai după un anumit merit: dacă

ştiai să înjuri bine, când trebuia, să linguşeşti bine, tot când trebuia, şi să pari demn, da… da!… asta după necesităţi. Obrăznicia, domnule, asta da! Asta era o calitate mare. Un capital de nepreţuit. Chiar şi acum, da… da!, chiar şi acum, dacă pe răposata n-aş fi lăsat-o pe drum… aş fi om cu stare. Nu un bâfer în a mărit căruia de-abia dacă-i ajunge pensia. Căci, după cum bine poţi vedea, chiar şi numai aruncând o privire în jur, cam aşa se prezintă situaţia.

Când eram mic eram foarte sărac. La orfelinat, ţin minte, băieţii mai mari obişnuiau să ne fure mâncarea. Eram bătuţi sălbatic, aproape în fiecare zi, de îngrijitori şi mai aveam şi prostul obicei să ne păruim între noi. Celor mari lucrul ăsta nu le prea convenea, pentru că, după fiecare păruială de felul ăsta, urma un control care descoperea aproape întotdeauna pachete de ţigări şi sticle de băutură ascunse sub perne. Ne mai băteau şi ei, aşa… să ne potolim. Adormeam seara cu maţele chiorăind de foame, cu ochii învineţiţi. Nu era o viaţă prea veselă.

Amintirea sărăciei. A nenumăratelor zile de foame şi de murdărie. Dumneata nici măcar nu poţi să înţelegi ce e sărăcia. Vezi câteodată la televizor copii cu burţi uriaşe şi cu pielea întinsă în jurul ochilor. Ce crudă trebuie să fie natura dacă se lasă provocată să facă asemenea glume sinistre. Nici eu nu cunosc acest fel de sărăcie.

Sărăcia nu înseamnă neapărat foame, nu o astfel de foame, neomenească; ci umilinţă: haine cârpite, fasole şi cartofi la prânz, somnul înăbuşitor în cearşafuri murdare şi între ziduri care miros a lâncezeală, şi mai ales teama.

O astfel de sărăcie mi-a întunecat tinereţea, şi o astfel de foame.

Apoi, printr-o întâmplare aproape neverosimilă am ajuns detectiv, detectiv particular. O meserie ciudată: amestec de poliţist, servitor şi secretar. Urmăream, de cele

mai multe ori, cupluri ilegale, în hoteluri, în parcuri, în restaurante. Atunci când descopeream „un caz”, şi asta se întâmpla de cele mai multe ori, îmi anunţam patronii, care trimiteau câţiva oameni pentru a servi ca martori, şi făceam o constatare.

Era o viaţă de film mediocru. Uneori oamenii aceştia erau foarte bucuroşi să scape de mine pentru câteva sute de lei. Erau oameni bogaţi, dar nu foarte bogaţi. Care îşi trăiseră viaţa uşor şi credeau că pot rezolva orice problemă cu câteva hârtii cocoloşite în podul palmei. Nu erau, găsesc eu, imorali sau vicioşi, orgoliile lor clandestine mi se păreau, mai degrabă, înfiorător de filistine, de burgheze. Oameni care îşi cumpărau, dacă vrei, cu preţuri mici, o seară de irealitate.

Iar acţiunea noastră nu avea nici măcar funesta strălucire pe care o îmbracă în cărţile maeştrilor zdrobirea unor fericiri. Însă mă îmbogăţeam. După zece ani strânsesem destui bani ca să cumpăr acţiunile domnului Braun, devenind astfel asociatul celuilalt patron al agenţiei de detectivi.

A fost perioada în care întreprinderea noastră a devenit cunoscută. Am angajat câţiva tineri energici şi ne-am oferit serviciile unor oameni cu adevărat bogaţi. Am devenit spărgători renumiţi de grevă, dumneata ştii câte milioane de lei valora fiecare oră pierdută de o uzină, iar comisionul nostru, nu exagerat de umflat, era... larg; păzitori ai comorilor expuse în saloanele de bal; „gorilele” unor politicieni renumiţi, însă cea mai importantă, şi cea mai bănoasă activitate a agenţiei noastre a devenit strângerea de informaţii.

Cu câtă scârbă mă priveşti, domnul meu. Şi cât de multă nevoie ai de mine. Şi eu mă privesc câteodată cu scârbă, în oglindă.

Punerea telefoanelor sub urmărire e o specialitate pe

care am importat-o din America – acea ţară minunată a tehnicii. Dar vai!, pe vremea aceea care te interesează pe dumneata, urechea ţinea încă loc şi de magnetofon şi de microfon. Iar urechea poate să se înşele.

Convorbirile la mesele de restaurant le ascultam cu ajutorul cornetelor acustice. În privinţa asta germanii erau mult mai avansaţi.

Filări, intimidări, extorcări de bani, şantaj, cumpărarea şi vânzarea de ştiri confidenţiale, masacrarea personalităţii prin ziare şi pe la radio, furturi de dosare confidenţiale, spionaj industrial… iată care erau principalele activităţi ale companiei Schmidt & Braun.

Nu mă mai privi cu ochii ăştia, Lucrurile astea sunt mult mai uşor de făcut decât de mărturisit. Iar eu sunt bătrân şi în curând mă va înghiţi, cum ar zice un scriitor de-al dumitale, „iadul nefiinţei”. Şi asta e o pedeapsă mult prea grea pentru modestele noastre păcate.

Pot să te asigur însă că niciodată un agent al meu nu a înfăptuit sacrificiul suprem: crima. Detestam mijloacele violente, care sunt barbare şi ineficace. Banii, iubirea» frica, noţiunea de onoare cumpără mult mai mult.

Tatăl dumitale?

Nu îmi amintesc. Am urmărit multe sute, poate chiar mii de persoane.

George G?

Posibil! Poate că da, poate că nu. Dosarele sunt oricum distruse.

Era comunist?

Da, se poate. Ne-am ocupat de câteva cazuri care implicau membri ai acestui partid.

Propagandă?

Într-adevăr, era secţia cea mai periculoasă. Am investigat câteva cazuri. Poate.

Încerc să fiu cât mai sincer cu dumneata. Am

cercetat atâtea cazuri incit faptul de a fi cercetat la rândul meu – şi nu eşti primul care întreprinzi o astfel de acţiune, şi, poate, nu ultimul – nu încetează să-nai producă o anumită bucurie profesională. Un sentiment de superioritate. Pentru că eu anchetam mult mai bine.

Sinceritate?

Anchetă?

Era să uit că ancheta dumitale e una literară. Adevărul pe care dumneata cauţi să-l capturezi nu zace în trecut», ci în propria dumitale frământare şi emoţie. Orice încercare de acest gen mi se pare – am mai spus-o – sortită eşecului. Confunzi structura sentimentelor cu structura lucrurilor, şi, prin răstălmăcirea celei din urmă, crezi că ai descoperit o compatibilitate între cele două sisteme. Tentativă înfrântă înainte de a fi întreprinsă.

Cazul George G?

Nu cred că a existat vreodată un astfel de caz. Dar ţin minte că prin ’40 sau ’41… nu, nu: era ’42… am condus

O anchetă destul de năstruşnică. Un mare producător de hârtie, Argintescu, din Moldova, încerca să scape prin orice mijloace de o firmă concurentă; piaţa consumatorilor de hârtie devenise foarte restrânsă în acei ani.

Argintescu îl bănuia pe Panaitescu, principalul acţionar al firmei concurente, că întreţine relaţii, relaţii comerciale, cu comuniştii. Iar dacă ar fi putut să dovedească acest lucru, ar fi devenit cel mai important producător de hârtie din România.

Toate acestea domnul Argintescu mi le-a comunicat într-o scrisoare.

Bineînţeles că i-am răspuns, rugându-l să treacă într-una din zilele următoare pe la birou.

Şi iată-l pe distinsul domn apărând la agenţie:

— Dragă domnule Schwartz, sunt foarte îngrijorat, îmi spuse în loc de prezentare.

— Dragă domnule,» Argintescu, sunt încântat să te cunosc, i-am răspuns.

Cum arăta Argintescu? Era gras, slab, scund sau înalt, avea capul lunguleţ sau rotund, vocea groasă sau piţigăiată? Nu mai ştiu. Îţi voi spune în schimb că purta ochelari cu ramă de aur, că vorbea puţin fonfăit („Dhraghă dorn-le Schwarz, sânth foarthe înghr, ijorhat”). Că şchiopăta puţin de piciorul stâng, din pricina unei întâlniri pe care o avusese cu mulţi ani în urmă cu un rechin de prin Mările Sudului, ceea ce, chiar dacă nu e adevărat, va împrumuta puţină culoare povestirii dumitale. Şi multe alte amănunte pe care rămâne să le inventezi singur.

49

1

Ce mi-a spus? Că Panaitescu, socrul unui apropiat cunoscut de-al meu, care lucra la Moravuri, ar vinde hârtie comuniştilor.

— Acesth Phanaithescu thrădează thara, în acesth momenth când thothe forthele threbuiesc îndrhrepthate sphre cauza victoriei comune împothriva monstrului… penthru câţiva creithari el vindeee…

— …hârtie, am completat eu, dar domnul Argintescu m-a privit – doi ochi negri, mânioşi şi oneşti, drept în ochii mei justiţiari – şi a încuviinţat grav, dând din cap.

În privinţa asta ne-am înţeles foarte bine. În privinţa preţului mai greu. Argintescu o ţinea sus şi tare cu „dhathoria fiechărui rhomân”, iar eu nu prea voiam să las din preţ.

În cele din urmă, enervat şi flămând (era ora prânzului) i-am spus:

— Domnule Argintescu! Sin tem cea mai bună agenţie din Bucureşti. Ne plătim bine oamenii şi avem preţuri foarte mari. Poţi să te adresezi unei alte agenţii, există o puzderie… îţi vor lua banii şi n-au să facă nimic. Ai

ştiut de la început acest lucru. De aceea ai şi venit la mine. Alţii, care nu au un prestigiu de apărat, pot să ceară preţuri mai mici. Eu însă nu.

Se uita la mine, prin ochelarii lui serioşi, încurcat. Se vedea bine că nu ştie ce să facă. Să se arate indignat de mercantilismul meu sau să accepte că bătălia era pierdută.

S-a decis brusc:

— Aşa the vhreau, domnule. Un phrets bun penthru un luchru bun.

Şi târgul a fost încheiat.

Pe Panaitescu îl cunoşteam mai de mult. Un bărbat de cincizeci şi şapte, poate cincizeci şi opt de ani, care semăna cu omuleţii pe care îi desenează copiii din cercuri: un cerc capul, patru cercuri mâinile şi picioarele, un cerc trunchiul. Numai bărbia ascuţită contrasta violent cu acest tablou. Ştiam că frecventează cafeneaua „Capşa” şi l-am întâlnit, într-o după-amiază, „din întâmplare”, la una din mesele de pe terasă. Era primăvară.

Mi-a făcut semn cu mâna să mă apropii. Era singur la masă, cu un ziar de seară în faţă. Comandase tocmai un café-crème:

— Bei şi dumneata unul? Eşti invitatul meu! Sunt tare singur zilele astea. Nevastă-mea e plecată la băi de două săptămâni. Fiică-mea mă vizitează rar. Până şi grădinarul mi-a cerut voie să-mă părăsească pentru o săptămână.

M-am aşezat.

— Dumneata nu pleci nicăieri, domnule Schwarz? Nu-ţi iei niciodată concediu?

Am dat din cap şi i-am răspuns, cu vocea unui actor de dramă:

— Niciodată.

Replica a părut să-l înveselească. Mi-a zâmbit şi m-a bătut uşor, aprobativ, pe umăr:

— Rău faci! Ascultă-mă pe mine. Foarte rău faci!

— Dar dumneavoastră?

— Niciodată, desigur.

— Asta nu e bine, am spus, cu admiraţie.

Între timp a venit cafeaua şi, Panaitescu mi-a oferit o ţigară cu o inscripţie subţire, aurită, deasupra filtrului.

— Egiptene. Le primesc prin comandă.

— Într-adevăr, hârtia e foarte fină.

— Aş fi mândru să pot produce o hârtie tot atât de fină. E un secret vechi al lor, care se moşteneşte din tată în fiu. Pe cât se pare, e cea mai fină hârtie din lume… Dar, mă ierţi, domnule Schwarz, că te întreb: ce vânt te aduce în apropierea mea? Presupun că nu eşti partizanul siestelor bătrâneşti cu cafea cu frişcă şi ţigări egiptene. Cu siguranţă că ai venit ştiind că ai să mă găseşti aici.

— Mda… Ce mă aduce aici? Greu de spus… nişte zvonuri, nişte vorbe fără cap şi fără coadă… megalomania unui client ambiţios.

M-a privit ceva mai atent:

— Aşa… aşa!… nişte zvonuri, zici… Cel fel de zvonuri?

— Se vorbeşte că faceţi afaceri cu comuniştii.

— Cu comuniştii, deci! Pe un ton impasibil: Aşa!…; Da! Bine. Cam aberant! Nu crezi?

— Cred; i-am spus-o şi clientului meu. A insistat.

— Cu comuniştii!? Adică, mai precis, cu cine?

— Asta ar urma să… descopăr. Adică urmează. Dar bineînţeles că totul se va dovedi o prostie, o manevră comercialărtu prea abilă pentru a vă fura clienţii. Eu, între timp, însă, trebuie să mănânc o pâine.

— Domnule Schwarz, mi-a spus, dumneata eşti proprietarul unei agenţii de detectivi, una din cele mai cunoscute din ţară. Mulţi oameni au venit la dumneata –, şi, de cele mai multe ori, s-au întors acasă mulţumiţi. Îţi faci meseria, munceşti din greu, iar eu i-am respectat

întotdeauna pe oamenii care muncesc. Nu mă interesează dacă munca lor e curată, la un birou, într-un magazin, sau… murdară. Omul care munceşte cinstit, oriunde ar munci, merită toată stima concetăţenilor săi. Dacă munceşte *cinstit* – şi nu caută să-şi rotunjească venitul prin fel de fel de afaceri obscure…

În clipa în care ai căpătat o licenţă de funcţionare – să-ţi aduc aminte că reînnoirea acestei licenţe depinde tocmai de buna credinţă cu care îţi îndeplineşti misiunea – înţelegerea tacită dintre dumneata şi oficialităţi a fost că vei căuta prin mijloace *cinstite* să aduci în faţa justiţiei răufăcători, să ajuţi în diferite situaţii categoria largă pe care o numim „a oamenilor de treabă”. În niciun caz nu ai căpătat această legitimare pentru a spiona, intimida, urmări pe aceşti oameni… Nu crezi?

Am tăcut, foarte sobru, şi l-am lăsat să continue.

— Nu vreau să te ameninţ, vreau numai să te previn că acţiunea dumitale actuală se încadrează cu greu în tiparele bunei-credinţe şi că poate să aducă nişte consecinţe deosebit de serioase pentru meseria pe care ai ales-o.

Ce puteam să-i răspund acestui om onest şi indignat? Că se înşală în privinţa mea? Că nici prin gând nu-mi trecuse să mă îndoiesc de integritatea lui morală, de străşnicia instinctivă cu care respecta legile; că ancheta mea urma să aibă mai degrabă caracterul unei reabilitări decât al unei incriminări? îmi amintesc cu greutate.

Cred însă că eram foarte fericit, fericit pentru că ancheta mea era pe drumul cel bun.

— Ce propuneţi? Să refuz cazul, înapoind acontul substanţial al clientului meu? Gestul nu va întârzia să i se pară suspect. Mai rar, nu-i aşa, un detectiv care să refuze o ofertă atât de tentantă. Şi apoi, chiar dacă ar lua lucrurile cu uşurinţă, clientul meu va încredinţa cazul unei alte

agenţii care nu va manifesta, fără îndoială, scrupulele pe care le am eu… Mă puneţi într-o situaţie foarte delicată!

— Nu vreau pentru nimic în lume să-ţi influenţez decizia, mai ales că domeniul dumitale de activitate îmi este cu desăvârşire străin, zise Panaitescu.

De ce l-am avertizat pe Panaitescu? Am făcut-o din două motive: Întâi: să-i înregistrez reacţia. Doi: eram convins că, punându-l în gardă, îmi va fi mult mai uşor să-i descopăr jocul. Omul hărţuit e mult mai vulnerabil decât omul liber.

Dacă aveam cunoştinţă de negocieri între comunişti şi Panaitescu?

Nu.

Dar, domnule, comuniştii aveau hârtie, acesta era un fapt. Oraşul era plin de pamfletele, de manifestele lor! întreabă-mă acum de unde hârtie. În afară de ajutorul muncitorilor tipografi, oameni de afaceri importanţi ar fi putut să fie, gândeam eu, în contact cu ei… Sentimentele antinaziste erau destul de răspândite şi în unele pături înstărite ale societăţii, Germania hitleristă ajunsese detestată de multă lume, ceea ce afirm să nu ţi se pară nerealist.

Panaitescu era un om abil. Venise la Bucureşti cu treizeci de ani în urmă, fără un ban în buzunar şi fără perspectiva cât de cât apropiată de a câştiga. Venise din Moldova, dintr-un sat. Munca pământului, grea şi puţin răsplătitoare, îl exasperase; Căuta, într-un oraş mare, o şansă.

Nu avea nicio calificare şi nici aptitudini excepţionale. Talentul lui principal era răbdarea. O răbdare pe care o învăţaseră generaţii de ţărani, o răbdare care trecuse, de un număr imemorabil de ori, de la părinţi la copii, devenind întâi filosofie de viaţă şi, mai târziu, a doua natură.

L-au luat, de milă, nişte rude îndepărtate care ţineau un mic atelier de tipărituri. Mai departe povestea e anostă. O să ţi se pară că ai mai auzit-o: muncă extenuantă şi migăloasă câte şaisprezece – optsprezece ore pe zi, somn greu şi negru în camere reci. Aceeaşi mecanică monotonă a urii, care se naşte şi creşte din lipsa de cer, din lipsa de ideal, din inutilitatea repetării aceluiaşi gest la nesfârşit, ceas de ceas, zi de zi. Calvarul preselor, zgomotul uriaş al maşinilor murdare de cerneală, vocile străine sau prietenoase care se aud din când în când în acest infern de ceaţă şi zgomot. Amara desprindere de pământul cu care l-a obişnuit copilăria, de mirosul ogoarelor înverzite, şi de păduri, de câmpurile pline de flori, de care izbuteşte să-şi amintească din ce în ce mai rar; iar de fiecare dată când îşi aminteşte, se simte din ce în ce mai trist. E singur; nu caută solidaritatea cu ai lui; dimpotrivă. Urăşte ca să nu se abrutizeze. Nu crede decât în sine.

După zece ani de muncă, timp în care a trecut prin toate rangurile rezervate grupului său social, de la ucenic ţinut cu casă şi masă până la maistru principal, acest om pe care societatea îl promovează numai pentru că îl socoteşte învins şi secătuit de orice veleitate sau ambiţie – cumpără jumătate din atelier.

A ştiut să folosească maşinăria în folosul lui; a urcat tot timpul. A lucrat cu încăpăţânare şi răbdare, cu tenacitate ţărănească, dar pentru şi sine. Numai pentru sine.

Mai târziu povestea e a micului capitalist care devine mare capitalist. Lovituri norocoase, la bursă şi profituri din ce în ce mai importante. Zece ani i-au trebuit acdstui om să devină proprietar; se vor mai scurge zece şi Panaitescu va ajunge un mare proprietar.

Ceea ce îţi spun acum era îndeobşte cunoscut, atunci. Panaitescu nu-şi ascundea originea. Se mândrea cu

ea.

Gurile rele spuneau însă că ar fi pus mina pe atelier căsătorindu-se cu unica fată, urâtă, bătrâioară şi slabă de minte, a proprietarului. Alţii adăugau că ar fi adus atelierul aproape de faliment, prin delapidări şi prin contracte dubioase, pe vremea când era maistru principal şi se ocupa de toate afacerile curente ale întreprinderii.

Se mai spunea că şi-a cumpărat jumătate din acţiuni pentru un preţ simbolic, ascunzând astfel opiniei publice cine ştie ce faptă mârşavă a vechiului patron, îngăduind ¡însă ca acesta din urmă să fie aruncat în ocnă, ba poate sprijinind din umbră demersul justiţiei.

Dar câte lucruri urâte nu sunt puse pe seama unor oameni care reuşesc? Cită invidie, chiar ură nu ascunde privirea admirativă a contemporanilor?

E adevărat – cercetând mai atent filele. unor registre mai vechi, am observat că atelierul de tipărituri… Panaitescu” (numele vechiului proprietar se întâmpla să fie tot Panaitescu) a fost în deficit vreme de trei ani consecutiv. Fără a fi prea extinse, sumele deficitare ar fi adus falimentul întreprinderii, dacă mina fermă a tânărului Panaitescu nu ar fi preluat frânele conducerii; pentru a aduce la linia de plutire atelierul, el a investit aproape o sută de mii de lei pentru achiziţionarea de noi maşini cu randament mai bun. Ceea ce a salvat însă efectiv întreprinderea a fost contractul pe care tânărul Panaitescu l-a semnat cu Stabilimentele Şcolare, pentru furnizarea de manuale şi de caiete.

Exact este şi că tânărul Panaitescu – adjectivul nu e tocmai potrivit pentru un bărbat ce se apropia vertiginos de patruzeci de ani în momentul când devenea, prin ’924 sau ’925 parcă, proprietarul atelierului (mai târziu transformat în fabrica „Panaitescu et de”) – se căsătorise cu doi ani în urmă cu unica fată a vechiului patron.

Amănuntele acestei relatări par să te plictisească. Ai început să mă suspectezi acum că, nereuşind să scap de dumneata altfel, încerc să te duc cu vorba, să-ţi spun tot ce îmi trece prin cap, cu unicul scop de a-ţi înfrânge încăpăţânarea prin perfida armă a plictisului produs de lucruri mărunte. Te înşeli. Dosarul Panaitescu a fost una din ultimele mele afaceri mari. Nu prea pot să mă mândresc cu această investigaţie pentru care am cheltuit foarte mulţi bani şi foarte mult efort. În clipa în care eram pe punctul să stabilesc, fără putinţă de îndoială, că Panaitescu întreţine într-adevăr relaţii cu comuniştii, „subiectul" sau, dacă vrei, martorul principal al întregii afaceri, adică: legătura dintre Panaitescu şi secţia de Propagandă a Partidului comunist – a murit de moarte violentă.

Dar fiecare lucru la locul său. Îţi povesteam tocmai despre insolita şi dura metamorfoză care transformă un om. sărac într-un om bogat, despre crimele adevărate sau imaginare pe care o asemenea metamorfoză le antrenează. Cum banul se substituie timpului şi cum omul, a cărui singură menire raţională pe acest pământ este, cum frumos scrie într-o carte veche, de căpătâi, „urmărirea fericirii", îşi cheltuieşte speranţele fericirii pe neroade visuri de îmbogăţire şi putere. Cum munca, instrument iniţial al urmăririi fericirii, se schimbă în unealtă de înjosire a omului. Să-ţi mai vorbesc, poate, despre eşecul deprimant al tuturor acestor încercări, chinuri şi plictisuri, despre răcirea treptată a sângelui în trup, despre chinul îngrozitor pe care conştiinţa trecerii inutile a timpului ne-o provoacă?

Parvenitul este un individ singuratic. Dispreţuit de grupul căruia vrea să-i aparţină, dispreţuit de grupul din care s-a desprins, îşi găseşte cu greu locul în societatea atât de mobilă în aparenţă, de fapt împietrită în esenţele ei

structurale. După ce se luptase timp de mai bine de douăzeci de ani pentru a-şi croi un drum ascendent, după ce a izbândit în încercarea sa, Panaitescu află, pe culmile pe care-l împinseseră ambiţia şi setea de putere, că era un om temut, poate, însă evitat cu grijă – de câte ori nu a citit opoziţia, aroganţa, scârba sau dispreţul în privirile lor – de noii săi egali.

Averea sa imensă nu reuşea să cumpere decât gălăgioasa admiraţie a câtorva paraziţi, fără importanţă şi renume, ai lumii bune. Saloanele noului său domiciliu, pline de lumini strălucitoare, rămâneau aproape goale şi dezolante, atunci când încerca, prin baluri de un fast ambiţios, să-şi apropie protipendada. Veneau întotdeauna câţiva indivizi care pluteau 15 marginile ei: ziarişti de scandal, absolvenţi de studii universitare fără catedră, ingineri fără diplomă, veşnica tagmă de linguşitori, care stau la pândă, tinzând să acapareze sau să ruineze orice bogăţie. O astfel de audienţă nu putea să înşele un Panaitescu. El îşi dădu limpede seama că nu era admis de lumea căreia, prin capital, îi aparţinea. A suferit? Nu mă îndoiesc.

Se va fi întrebat, în acea perioadă, ce pas mai trebuie să facă, ce demers misterios îl poate apropia de casta aleasă a dominatorilor. Multe nopţi va fi petrecut Panaitescu cu coatele întinse pe biroul de nuc pe care îl cumpărase la o licitaţie, în timp ce fumul albastru al lulelei de spumă de mare se rostogolea peste capul lui. În acele nopţi nedormite el îşi va fi dat seama, poate, că oricât de multă avere ar aduna, oricât ar ajunge de bogat şi de puternic, nici averea, şi nici puterea pe care banii lui puteau să o cumpere, nu-i vor fi de folos în această supremă încercare. Şi-a dat seama de distincţia care se face (şi pe care la poalele piramidei sociale nu avusese cum să o observe) între un negustor de hârtie şi un om de

afaceri.

…Peste câteva luni s-a anunţat căsătoria unicei sale fiice cu Valentin C., fiul unei familii distinse de diplomaţi, despre care începuse să circule zvonul că ar fi ruinată de petreceri şi baluri fabuloase date pe trei continente.

Valentin era un bun amic de-al meu, sau, cel puţin, aşa credeam pe-atunci. Nu mi-l închipuisem pentru nimic în lume căsătorindu-se cu fiica unui neguţător de hârtie. Dar:

— Fabricantul de hârtie este împăratul epocilor prezente, mi-a spus Valentin, puţin timp după căsătorie. Pe faţa inteligentă i-a apărut un zâmbet.

„Fabricantul de hârtie este împăratul epocilor prezente”, cuvintele mi-au răsunat în memorie curând după întrevederea pe care o avusesem cu Panaitescu la „Capşa”. Şi m-am gândit, şi m-am străduit să descopăr, puţin amuzat şi puţin descumpănit, ce legătură putea să existe, ce legătură misterioasă, între acest împărat af papetăriilor şi un partid pus în afara legii. Între vârful piramidei pe care Panaitescu se cocoţase, cu atâtea eforturi, şi suferinţe, şi trădări – şi acidul de la baza ei, care o rodea fără încetare.

Legătura era acolo, în zâmbetul lui Valentin. Aşa îmi spunea intuiţia mea de detectiv particular, nasul meu de copoi, dacă vrei.

Capitolul VI: NELU

Da… da… am fost detectiv, la domnu’ Schwarz, iexact, la domnu’ Schwarz… detectiv.

Eram mulţi? Da… da… Mulţi, dom’le. Mulţi nu prea eram. Vreo douăzeci de băieţi. Toţi, unu’ şi unu’.

E, asta-i întrebare. Munca ne plăcea, cum să nu ne placă. Era o muncă a dracului de grea… uneori. Da’ ce! puteai parcă să-ţi găseşti ceva mai acătări. Şi, pe urmă, să vă mai spun o chestie. Schwartz ăsta… nu era neamţ, era

român de-al nostru, din partea Brăilei. Nici nu ştiu de ce-l chema Schwarz. Că acum, oricine trebuie să aibă un nume. Şi ce, dacă-l cheamă pe om Lupu' treb'e să fie lup? Ha! ha-ha! Sau dacă-l cheamă pe unu' Popa treb'e să fie popă. He! he! Ce, parcă pe dumneata cum te cheamă? Cum zici? Ee… nu aud eu prea bine, da' nu are nici asta multă importanţă. De, ce să-i faci? Sunt bătrân acum. Eram… da… da… eram pe vremuri. Acum… nu mai sunt. Acum sunt bătrân.

Îl iubeam toţi pe Schwarz ăsta. Dacă mai trăieşte? Numai cred să trăiască. Trăieşte… ziceţi că trăieşte? Cui îi mai pasă acum? Poate că trăieşteda' acelaşi om nu poate să mai fie. Ce, parcă eu sunt acelaşi om? Ehehei! Să mă fi văzut dumneata acum treizeci şi ceva de ani. Mutam munţii.

Schwarz ăsta… trup şi suflet. Toţi băieţii îl iubeam. Dacă de ce îl iubeam? Dom-le… îi iubeam că era de-al nostru. Nu era din ăia fandosiţii, domn mare, şi vorbea frumos cu noi… zău aşa. Când a murit mama, uite, ca să-ţi dau un exemplu, când a murit, săraca, mi-a dat două mii de lei şi m-a lăsat să mă duc la înmormântare. Mi-a dat şi trei săptămâni de concediu, plătite. Auziţi dumneavoastră? Ce? Se mai pomeneşte astăzi aşa ceva? Aşa ceva nu se mai pomeneşte.

Câştigam binişor, de ce să mă plâng. Câştigam chiar foarte binişor. Şi era viaţa parcă mai ca-n filme. Zău. A dracului să fiu. Eram mâi tânăr şi era viaţa mai ca-n filme.

Detectiv la Schwarz? Află, dom'le: eu consider asta… o onoare. O mare onoare era să fii detectiv la domnu' Schwarz. Cea mai mare agenţie de detectivi din tot oraşu'. Din toată ţara.

Vine într-o zi domnu' Schwarz la biro … deschide uşa şi vine direct la mine. Zice:

— Ce mai faci, mă Nelule?

Zic eu:

— Să trăiţi, dom Schwarz.

Zice:

— Lasă asta. Ai ceva de anchetat?

Că noi eram agenţie mare, dom'le. Nici nu ştia săracu' domnu' Schwarz ce făcea fiecare. Săracu' domnu' Schwarz. O fi murit demult. Ziceţi că mai trăieşte? Aţi vorbit cu el? Nu se poate! Daa? Adică, chiar dacă mai trăieşte, acelaşi om tot nu cred eu să mai fie. A îmbătrânit şi domnu' Schwarz. Nu-iaşa că a îmbătrânit?

Ce vă spuneam? Când a venit domnu' Schwarz la mine? A deschis uşa şi mi-a zâmbit. Da, ţin minte. Ţin minte perfect. Parc-ar fi fost ieri. Eu zic:

— Păi ştiţi?! Blonda aia. De are soţu' gelos. Acela miţu'… negriciosu', de-a trecut pe la noi mai zilele trecute. A dracului e de gelos! Pocitania! Şi s-o vezi pe nevastă-sa.

Că domnu' Schwarz ăsta, între noi fie vorba, se cam ţinea de muieri. Că venea aproape în fiecare zi câte una pe la biro … şi dânsu' tare bine ştia să le mai dreseze! Eee!

Să le manevreze. Ete-na! Că acum sunt om bătrân. Nu-mi mai arde de prostii.

— E o floare, ce mai, domnu' Schwarz, o floare de femeie.

Zice:

— Bine… bine! Lasă asta acum, Nelule!

— Cum ordonaţi dumneavoastră.

— Am ceva foarte important pentru tine. Un caz de care depinde soarta agenţiei noastre. Un caz crucial.

Da! Da! Crucial, aşa mi se pare c-a zis: Am un caz crucial.

— Un caz crucial? zic eu în mintea mea. Ce-o fi asta crucial? Treb'e să fie ceva călugări amestecaţi întreb şoara asta… poate nişte băieţi de la seminar. Săracii!

— Adică foarte important.

— Păi, zie eu, ddcă-i crucial musai că-i şi foarte

important. Că e vorba de salvarea sufletului. Să vedeţi… eu am salvat odată un suflet. Zău! Am asudat îngrozitor până l-am salvat.

Nu vă interesează, ziceţi? Ahaa!… pe dumneavoastră cealaltă treb şoară ziceţi că vă interesează. Cazul acela crucial. Acum înţeleg.

Deci să vă spun.

Zice:

— Lasă asta, Nelule, am un caz mai important pentru tine, un caz crucial.

„Un caz crucial?” în sinea mea. Nu mai încep iară…; ei!, nu vă enervaţi aşa. Face rău la inimă. Face rău la fiere.

— Esenţial, măi Nelule. Aşa îmi spuse. Domnul Schwarz ăsta ştia să-şi măsoare cuvintele.

— La ordnele dumneavoastră, zic, că aşa-i plăcea lui domnu’ Schwarz, ca la armată.

— Lasă-l pe Gelu să ia cazul tău. Că e mai nou pentru tine. Nu uita că am încredere deplină în posibilităţile tale. (Tare mai ştia să le zică bine domnu’ Schwarz ăsta.)

Deci:

— Uite ce e, mă Nelule! Te ştiu eu pe tine băiat deştept. D’asta te trimit… pot să am încredere în tine, nu-i aşa?

— La ordnele dumneavoastră. Să trăiţi!

— Vreau să urmăreşti pe cineva, să nu-l scapi cu o palmă.

— S-a făcut, şefule! zic eu.

— Şi nu treb’e să te vadă. Nu să nu te vadă. Să nu te bănuiască. Să nu te simtă, asta vreau, Nelule.

Cum puteam să-l refuz. Zic:

— Şi cine e leguma?

Se uită la mine, la început nu înţelege. Se mai uită o dată la mine. Începe să zâmbească, da’ tot nu înţelege.

Zice:

— Ce vorbă-i asta, Nelule?

Zic:

— Păi, leguma.

Atunci de-abia începe să înţeleagă şi râde. Ce râs!

Zice

— Legumă nu te interesează pe tine.

Zic:

— Nu mă interesează. Cum, nu mă interesează?

Zice:

— Nu te interesează cine e… Ce te interesează pe tine e că stă pe strada cutare la număru’ cutare.

Nu mai ţin minte strada. Nu mai ţin minte număru’.

Zic:

— Mă duc pe strada cutare număru’ cutare.

Zice:

— Nu!

Şi se uită la mine. Aşa, se uită la mine cu un aer trist. Da’ nu era trist, numa că era foarte serios, foarte grav. Înţelegeţi ce vreau să spun. Că dacă nu înţelegeţi, ce?

Zice:

— Alegi trei băieţi. Gândeşte-te la trei băieţi! Cei mai buni.

Cei mai buni? Mă gândesc un pic… mă mai gândesc un pic, mi se încreţesc sprâncenele. Zic:

— Unu’ ar fi Nicky, să trăiţi!

— Băiatu’ ăla blond şi subţire?

— Lexact. Mi-aţi ghicit gândul.

A dracului copoi, domnu’ Schwarz ăsta.

— Ai zis unu, da’ mie îmi trebuie trei.

— Trei şi cu mine patru.

Trei şi cu tine patru.

Mă gândesc io: „Blondu’, blondu’ ăsta e isteţ băiat”. îi ziceam Blondu’ că era ţigan. Mai negru ca mine. Zău! mai negru ca mine şi cu nişte ochi verzi, scăpărători. A

dracului ţiganu’. „Blondu’”, aşa îi ziceam. Se mai supăra el… da’ ce să facă… ce ţi-e şi cu viaţa asta. Treb’e c-a murit de mult şi Blondu’. Pe unde i-or fi putrezind oasele? Dacă a murit. Că poate că mai trăieşte. Cine ştie? Nu l-am văzut de atâta amar de ani că sigur c-a murit. Da’, era mai tânăr ca mine, poate că n-a murit… şi zice acu’, uite, chiar acu’, în clipa asta: „Măăă… ce mai face Nelu Ţiganu’? Ăsta precis c-a murit, că era mai mare ca mine”. Aşa-şi zice poate chiar în clipa asta.

Zic:

— Blondu’ ar fi al doilea.

Zice:

— E bun, mă, ăsta… ţiganu’?

— Păi e bun, zic, e bun că se furişează.

Zice:

— Bine, mă Nelule, dacă ştie. să se furişeze… Acum, al treilea.

— Şi mă gândesc, şi mă gândesc, dom’le, că-mi apar broboane de sudoare pe frunte… dom’le… şi mă gândesc şi nu mai găsesc pe nimeni.

Zice:

— Ce-i, mă, nu mai găsisi pe nimeni?

Zic:

— Nu.

Zice:

— Păi cum nu, mă Nelule, cum nu?

Zic:

— Ar mai fi Chimbrit, ăla subţire ca o trestie de zici că n-a mâncat de o săptămână.

Zice:

— Chibrit ăsta e bun?

Zic:

— E bun, domnu’ Schwarz, e băiat de viitor.

Zice:

— Bine!… voi patru… Vezi fotografia asta?

— Poza asta?

Zice:

— Uite-te bine!

Ce să văz eu în poza aia? Unu gras… da’ gras, dom’le, ca o butie de gras. Cu pălărie de pai pe-o ureche şi cu o ţigară, din aia groasă şi neagră în colţul gurii:

— Asta-i Churchill, zic.

— Nu-i Churchill, zice, ăsta-i leguma.

Zic:

— Legumă?… Ăsta-i un porc, domnu’ Schwarz.

Se uită la mine supărat, da’ văd că nu a supărat. Se uită numa aşa, că adică unde-i respectul de treb’e să-l mai arătăm din când în când… prin lume… că altfel se ofileşte… şi nu mai deosebeşti, prin lume… între porci şi măgari.

— Nu e porc, mă! zice, parcă mi-ar fi luat vorba din gură, ăsta-i măgar, mă, măgar ca tine!

Ce să-i faci, mai glumeam şi noi, mai glumea şi domnu’ Schwarz.

Zic:

— Păi dacă-i măgar, şi eu măgar, cum facem să nu mă simtă?

Se uită la mine atent, să vadă dacă-mi bat joc de el, şi vede că-mi bat joc de el.

Zice:

Mă-Nelule t! Am dat eu vreodată în tine, am ridicat eu mâna la tine vreodată?

Zic eu, spăsit:

— Nu, domnu’ Schwarz, mi-aţi fost ca o mamă.

Zice:

— Şi vrei să încep acu’?

Ce era să zic? N-am zis nimic.

El:

— Păi pot să am încredere în tine, mă Nelule? Pot? Zi-i!

Zic:

— V-am. Înşelat eu vreodată, domnu' Schwarz… aşteptările?

Zice:

— Asta rămâne de văzut.

Tace un timp, se face că gândeşte. Vrea să-şi dea mai multă importanţă… la ce vrea să zică, adică. Şi zice:

— Mă Nelule, dacă îmi rezolvi tu căzu' ăsta, eu îţi măresc leafa. Zău aşa!

Zic:

— De plâns nu m-am plâns niciodată. Da' tare-i mică…

Se strâmbă:

— Lasă asta, acum fii atent!

Ştiam eu că nu-i convine ce i-am spus. Că era cam strâmt la pungă, săracu' domnu' Schwarz. Cam strâmt la pungă, că altfel se purta tare bine eu noi.

Îmi arată din nou poza. Mi-o pune în mină:

— Fii atent, Nelule „eu pe omu' ăsta vreau să-l urmăriţi.

Mă zgâiesc la poză.

— Uite-te! Uite-te bine! Eu pe omul ăsta vreau să-l urmăriţi. Voi patru. Stă pe strada cutare la număru' cutare.

Nu mai ţin minte strada, nu mai ţin minte număru'.

Zice:

5 – Cele 4 dimensiuni ale memoriei

— Pleacă dis-de-dimineaţă la biroul lui, pe strada cutare la număru' cutare.

Iar nu mai ţin minte strada şi număru'.

Zice:

— Vine acasă la prânz, da' pleacă iarăşi după-amiază, să-şi facă siesta la „Capşa".

„Capşa” să fie? „Capşa” să fi fost? Da… da… aşa mi se pare mie, acum c-au trecut atâţia ani nu le mai ţin, minte nici eu pe toate.

Zic:

— Îl urmărim aşa…

N-apuc să zic mai mult că domnu’ Schwârz mi-o retează:

— Vreau să ştiu tot ce face, absolut tot, cu cine se întâlneşte pe stradă, pe cine salută, cum e îmbrăcat, unde merge. Totul! auzi, mă Nelule? Totul!

Dacă aud? Sigur că auzeam.

— Daa?

Iar mi-o retează:

— Ştiu ce vrei să spui. Vrei să spui că e imposibil.

Zic:

— Eeh… de imposibil nu-i imposibil.

Zice:

— Chiar dacă e imposibil vreau să o faceţi. Tace şi se uită la mine. Aşa… trist. Nu trist vreau să spun. Sunt bătrân acum şi nu ma ştiu eu prea bine ce vorbesc, să mă fi văzut cum îmi mai turuia gura acum douăzeci, darmite acum treizeci de ani. Grav, asta e! Se uita la mine grav de parcă ar fi vrut să spună, cu ochii vreau să spun, şi…; cu faţa, şi cu fruntea… Ei, parcă nu înţelegi dumneata… Şi dacă nu înţelegi, ce?… tot n-are nicio importanţă…; acum cel puţin nu mai are. Parc-ar fi vrut să spună că ce facem noi acum… că de ce facem noi acum depinde viaţa lui. Şi asta e o mare minciună. Dar parcă tot mă înduioşa privirea lui, deşi ştiam că lui puţin îi păsa de mine, de Nelu Ţiganu’, şi, la o adică, de toată baraca, de Nicky, de

Blondu’ sau de Chimbrit, puţin îi păsa de băieţi. Da’ no! tare mult ţineam la el.

— Unde sunt băieţii, zice.

Zic:

— Păi unde să fie, Nicky e la… nu mai ţin bine minte: acum, Blondu’ acolo, Chimbrit acolo…

Zice:

— În cât timp îi poţi aduna?

Zic eu:

— Cine poate să-i adune pe ăştia. Numa moartea.

— Nelule, mie-mi place de tine că eşti băiat vesel; da’ nu de veselie te ţin aici, zice. În jumătate de oră să fii cu toţi trei la mine în birou.

Zic eu:

— Eu vă iubesc mult pe dumneavoastră, da! asta nu se poate.

Se uită la mine, vede că vorbesc serios şi nu mai insistă.

— Bine. Atunci cum i-ai găsit vii cu ei la mine. Vreau să discut cu voi.

Zic:

— Păi, poza pot să le-o arăt şi eu.

Zice:

— Lasă poza. Am de vorbit cu voi. Hai! Pleacă acum!

Am ieşit pe stradă. Strada era plină de lume, începuse primăvara, era plină de fete tinere strada, şi de oameni bătrâni cu bastoane, de care te mirai că i-a mai răbdat pământu’ şi-n primăvara asta. Şi treceau câteva trăsuri, treceau câteva trăsuri pline de flori şi mergeau la trap spre şosea. Şi simţeam aşa o bucurie în mine, o bucurie pe care nu o mai simt acum. Nu pentru că eram bogat, sau pentru că eram sătul sau pentru că… cine dracu’ mai ştie ce… eram bucuros că sunt tânăr şi că trăiesc, şi simţeam în primăvara aia, cum n-am mai simţit de multă vreme încoace şi n-o să mai simt. eu… sau poate am să mai simt eu, când am să mă mai nasc o dată, deşi eu. să-ţi spun drept, nu cred în prostiile astea mistice. Eu cred că omul dacă trăieşte nu trăieşte decât odată, şi

anii… a dracului de puţini cât trăieşte, ar trebui să fie sănătos, dom’le, sănătos şi puternic, să fie vesel, să nu îmbătrânească… vorbesc numai prostii… am început, să vorbesc, prostii., Sunt: bătrân şi spun multe prostii. Ce m-ar mai fi plesnit domnu’ Schwarz să m-audă. Straşnic bărbat, straşnic copoi mai era şi Schwarz ăsta! Şi, cum vă spun, am ieşit pe stradă şi parcă-mi venea să cânt, să cânt şi să sar într-un picior.

Acu’ să nu credeţi că la domnu’ Schwarz nu se muncea. Se muncea mult, foarte mult. De multe ori stăteai nopţi întregi afară, în faţa unei clădiri, te plimba ploaia pe afară şi tu trebuia să stai, să suporţi – că aşa-i munca asta – mai ales când urmăream pe cineva… stăteai, aşa, ud leoarcă câte-o jumătate de noapte de tuşeai pe urmă trei săptămâni, şi pe urmă bani, cine ştie ce bani nu ieşeau… da’ tare mai era frumos când mai ciocneam o bere cu prietenii şi-o puneam pe nota de plată a casei. Ce, parcă Schwarz nu-şi dădea seama când urmăream pe cineva la Ploieşti şi-i venea notă de plată de la Calu’ Bălan. Nu se supăra – a dracului mai era şi domnu’ Schwarz ăsta! – nu s-a supărat Schwarz niciodată pe noi că eram prea isteţi, numa-dacă erai prost. Şi ce, ce motiv avea să se supere… parcă dădea micu’ ăla amărâtul, şi paharu’ de bere din banii lui. Nu, dom’le, vezi-ţi de treabă! îi băga tot clientului pe gât, la cheltuieli de urmărire.

Aşa că ce-mi veni mie în gând. Zic:

— Ce-ar fi să sugem noi o berică, aşa mă gândeam… că tare era frumos pe afară şi aeru’ mirosea a flori…

Ce-mi zisei:

— Merg la terasă la Gogu. Merg la terasă la Gogu, fac aşa, cu deştiu’ să vină băiatu’ şi zic:

— Adu’, coane, la băiatu’ doi cârnaţi de ăia rumeni să sfiiâie sosu’ pe pireu ş-o halbă de bere cu guleru ca blănurile alea de cucoană mare.

Zis şi făcut. Intru la Gogu pe terasă. În Cişmigiu. Intru şi m-aşez la o masă mai la umbră. Că bătea soarele, dom'le, parcă era luna lu' Cuptor, săracu' domnu' Schwarz!, zău aşa, parcă era vară… şi cum a trecut, dom'le, şi viaţa noastră, parcă ieri a fost, şi parcă nici n-a fost.

Mă aşez eu mai la umbră, că-ţi mai zisei, tare bătea soarele, soare dulce, de primăvară, şi fac semn băiatului:

— Hei… mă… acolo!

Pocnesc din deşte, numa m-o auzi. Da' când să pocnesc din deşte rămân cu ele în aer. Cum de rămân cu ele în aer? Păi să vezi că ce văd. La o masă, nici la trei metri de mine, stau, dom'le, ca boierii, cu gulerele de la cămaşă deschise, că tare era cald, cu cravatele desfăcute şi aruncate pe masă, cu coatele întinse pe faţa de masă de parcă erau la circ, că faţa de masă era toată boţită şi plină de chiştocuri de ţigară, cine crezi? Nicky, Blondu' şi Chimbrit.

Îmi zic eu: „Aşaa!!" îmi zic eu în gând… Aşaa, deci!…; tare mică trebuie să fie lumea asta de îngăduie Dumnezeu trei lichele ca astea să stea la o singux a masă".

Mă uit, mă uit bine, de mai multe ori, să nu greşesc şi stau, stau şi nu zic nimic. Numa în gându' meu zic.

Nicky stă întins ca o maimuţă, cu picioarele răscrăcărate, de nu poate să treacă nimeni pe lângă masă fără să se lovească de ele. îl văd din spate. Mai bine. Cu mutra pe care treb'e s-o aibă. Mai bine că nu-i văd mutra! Blondu' stă chiar vizavi de mine, se uită înspre mine, da' se uită în gol şi nu mă vede. Chimbrit şi-a lăsat capul să cadă pe masă, că tare mare greutate trebuie să simtă că ţine pe gât. îl sprijină pe masă, da' în schimb, ce-i drept îi drept, tot face el ceva: cântă. Auzi dumneata? urlă de tremură paharele de bere pe masă, mai mai să se spargă:

— Faataa maamii… faataa maamii, ce-ai făăcut!

Faataa maamii… faataa maamii…

Cântă şi chicoteşte. Tocmai când să termine cântecelu* începe să-i tremure capu’ pe masă ca o bilă de biliard când dai mangă. Şi cum să nu-i tremure, de se ciocnesc paharele, când l-a luat Blondu’ de gât şi-l zguduie şi-i tot strigă la ureche:

— Taci, bă Chimbrit! Taci, bă Chimbrit, că ăştia ne aruncă afară. Taci, bă!… că te fac minge de fotbal de zbori, ca o rachetă.

Şi cum strigă aşa, se uită rânjind înspre mine, da; cum ziceam, fără să mă vadă, la început. Se uită la mine, scoate o ţigară, o aprinde şi numa după ce-a tras două fumuri apăsate mă vede.

Zice:

— Doranu’ Nelu. Vino-ncoa’, mă ţigane!

Mă uit la el şi mă fac că nu înţeleg.

Se uită şi el la mine, da’ aşa trist, cum se uită un câine bătrân în ochii stăpânului, când îl duce stăpânu’ la ultima plimbare.

Mă mai înmoi şi eu. Zic:

— Vin pe mă-ta, Blondule!

Zice:

— Hai, mă! aşa, fără nicio noimă, hai, mă, vino, mă.

Ce era să fac? Mă ridic cât eram de lung, îmi îndrept cravata, adică să le arăt că cine e şefu’, scot şi eu o ţigară din pachet, o. bat, să se îndese tutunul, de capătul mesei, scot o brichetă, o brichetă *Ronson*, de aur, pe care o găsii în tren odată, când mă trimise domnu’ Schwarz la Braşov, cu o treabă, în vagonu’-restaurant, că era să mă ia băieţii de la bar la bătaie, că aveau şi ei plăcere la ea, noroc că le-am arătat legitimaţia şi am strigat: „O palmă numa şi vă mănâncă pe toţi puşcăria!”… Ei! amintiri, amintiri, domnule. Ce să-i faci? Eram tineri. Scot deci bricheta, îmi pun ţigara la gură, mă uit urât la ei, ridic capacu’ de la

brichetă, apăs să aprind feştila şi-ncep să pufăi, fără să mă uit dacă era ţigara aprinsă sau nu. Şi numa văd că-ncep să râză. Râde Blondu' întâi. Chimbrit se-ntoarce, se uită la mine, se uită la Blondu', zice:

— De ce râzi, mă? Şi-ncepe să râză şi el.

Nicky se uită şi el la mine, îşi scoate şi el o ţigară. Zice:

— Dă şi mie un foc, nea Nelule!

Mă uit la ţigară. Ţigara stinsă, dom'le. *Ronsonu'* meu puteam să-l arunc la gunoi... i se terminase benzina. Încep şi eu să râz, cam strâmb, uite-aşa ne distram noi când eram tineri, râdeam din te miri ce.

— Hai, Blondy, dă şi mie un foc! Ce era să zic? Dă şi mie un foc să aprind cuiu', când intri în haită joci cu lupii, de!... Mă Blondule, zic, tu ai uitat să dai bună-ziua la oameni, mă, sau îţi tăie cineva limba, cei?

Zice:

— Nu îmi tăie nime limba.

— Da' voi, ăştialţi doi, de ce sunteţi aşa. trişti, v-a murit cineva?

Stau şi nu zic nimic.

Zic:

— Mă băieţi, voi păpaţi banii lu' domnu' Schwarz pe degeaba şi nici nu faceţi nimic.

Zice Chimbrit:

— Nea Nelule, noi ne-am gândit...

Zic:

— V-aţi gândit, ha...? Da' să-mi aduci şi mie un scaun, să-mi torni şi mie un pahar de bere nu te-ai gândit? Praf vă fac, mă!

De... eram şi eu un fel de şef întreb şoara asta a lui dom Schwarz.

— Nicky, ia du-te tu de cheamă băiatu', dacă te mai ţii pe picere, spune-i să aducă nişte momiţe şi patru halbe

de bere, plăteşte Blondu' aicea subsemnatu', zice Blondu'.

Aşa se trăia în întreprinderea asta a lui domnu' Schwarz.

Zic eu, după ce-am dat două halbe de bere pe gât şi-am mâncat o farfurie de momiţe, erau momiţe bune pe atunci… ce? Nu mă crezi? Totu' era rău pe-atunci? Nu era, dom'le! Iacătă că nu era! Multe lucruri nu erau bune, da' momiţele erau bune, cu o halbă de bere…

Zic:

— Mă băieţi, voi nu vă miraţi să mă vedeţi pe mine aici între voi… în loc să fiu la domnu' Schwarz în birou?

Zice Chimbrit, mai încet, Chimbrit ăsta era cel mai sfios dintre ei:

— Nu ne mirăm!

Zice şi Blondu', care era mai isteţ:

— Ne mirăm, Nelule, ne mirăm… că te ştim băiat serios.

Zic:

— Să nu-ţi ard eu ţie, Blondule, o palmă… de băiat serios ce sunt.

Zice i

— E hai! Nu te mai încălzi, că n-ai băut decât trei halbe.

Zic:

— Nu mă încălzesc!, şi aproape strig când spun asta, se uită oamenii de la mesele din jur la mine şi iar bagă nasurile în ziar… nu mă-ncălzesc, mă Blondule, de două halbe de bere, că două halbe am băut, auzi tu?

Zic:

— Mă băieţi…! mai încet de data asta, că nu eram eu prea ciudos din fire, şi-l ştiam pe Blondu' băiat de zahăr, dom'le, de mai bine de douăzeci de ani, că am copilărit pe-aceeaşi stradă, pe Cocioc. Mă băieţi, hai să mai bem o halbă şi să vă spui toată tărăşenia.

Şi încep să le povestesc totu'. Cum a venit domnu' Schwarz la mine, cum m-a întrebat că în cine aş avea eu încredere... pentru o treabă importantă, crucială şi esenţială. Cum am răspuns eu că ştiu eu trei băieţi, că am o încredere în ei, cum am numa în nevastă-mea, în aia de care am dat divorţ anu' trecut, trei băieţi, Nicky, Blondu' şi Chimbrit... şi cum mi-a zis domnu' Schwarz: „Dacă ai încredere în ei am şi eu încredere în ei. Nelule, tu eşti mina mea a dreaptă".

Da' parcă uitasem eu ceva, că îmi şi tăie Nicky vorba's

— Mă Nelule, frumos ştii tu să povesteşti. Acum poate vrei să te şi credem?

...Uitasem eu să le zic ceva! Nu ştiam eu ce... da' parcă ceva tot mă rodea pe mine, şi-atunci zice din nou Nicky:

— Mă Nelule, tu vrei să te credem? Da' aşa, bolborosit, că de-abia îl înţeleg de data asta.

Şi, în momentu' ăsta, parcă mă trăsneşte ceva în cap; de-mi amintesc:

— Mă băieţi, treb'e să fim la birou la domnu' Schwarz; la orele trei şi jumătate. Zic asta şi mă uit la ceas. Mă uit, mă uit, da' parcă tot nu vedeam eu bine.

Zic:

— E trei jumate, hai să ne grăbim, băieţi, să ne grăbim că se supără domnu' Schwarz.

Se uită şi Blondu' la ceas:

— Ce trei jumate, Nelule, că e şase şi un sfert. Unde să te mai duci acum? Hai să bem mai bine o halbă.

Se ridică şi strigă:

— *Garçon*!, încă un rând.

Vine băiatu' cu halbele. Le pune pe masă. Pune halbele goale pe o tavă. Noi, toţi, ne uităm la el. Ne uităm la el şi râdem... aşa... fără niciun motiv. Blondy chiar zice's

— Câtee haalbe? Câtee…?

— Zece.

— Aatââteeaaumairăămas, aadule aaici!

Acum, a doua zi era domnu’ Schwarz cam supărat. L-am văzut după cum s-a uitat la mine când a intrat în birou. N-a zis nimic. Mi-a făcut numa un semn, adică să mă duc după el, la el în biro.

Ce să fac? M-am ridicat de la masă şi m-am dus.

— Unde-s ceilalţi? a întrebat.

— Păi, zic eu. Eram puţin încurcat că încă nu apăruse nici unu’ deşi era aproape nouă jumate. Trebuie să vie. Le-am spus eu să vie mai repede azi.

— Mai repede?

A tras un oftat, aşaa!… un oftat de om care s-a săturat de viaţă, care s-a săturat de toate. Că, adică, degeaba se chinuieşte el dacă are nişte oameni aşa de neserioşi, care nici măcar nu se obosesc să vină la serviri la timp. Zice:

— Bine! Să vii cu ei!… când vin… Dacă vin…

Între timp veniseră şi ăştia trei. Se aşezaseră împreună la o masă şi se uitau în pământ. Numa Blondu’ mai trăgea câte-o ocheadă, aşa, spre uşa şefului.

I les şi trântesc uşa că s-o fi mirat şi săracu’ domnu’ Schwarz, tare mai era om de viaţă şi ăsta!

Mă uit la ei. Ei cu capu’-n jos. Numa Blondu’ mai trăgea, aşa, din când în când, o ocheadă. Mă duc direct la masa lor şi încep să bat darabana pe masă. Băieţii, cu capu’-n pământ. Zic:

— Păi bine, mă, la ora asta se vine? Continui:

— Hai repede în cabinet la domnu’ Schwarz. E foc!

Cum intrăm ne pune să ne aşezăm fiecare pe câte un scaun, da’ el rămâne în picioare. Rămâne în picioare şi începe să se plimbe cu mâinile la spate, de parcă noi nici n-am, îl existat… Obiceiuri de domni mari.

Da’ mai bine să vă spui ce urmează, că poate că nu vă enteresează pe dumneavoastră prea mult cum stăteam noi acolo pe scaune, şi domnu’ Schwarz se plimba de la un capăt la celălalt al camerei şi parcă fluiera încetişor între buze… fluiera… sau nu fluiera, eu nu-mi mai aduc bine aminte, că a trecut atâta timp de atunci.

Zice domnu’ Schwarz:

— Voi patru sunteţi o echipă.

Frumos mai vorbea şi domnu’ Schwarz ăsta!

Spune asta şi scoate un teanc de poze din biro. Îmi arată poza pe care mi-a mai arătat-o… mai ieri:

— Vreau să-l urmăriţi pe omul ăsta. Vreau să-l urmăriţi zi şi noapte. Locuieşte pe strada cutare la număru’ cutare.

Ce vă mai spun eu lucrurile astea că vi le-am mai spus o dată. Să nu mai lungim vorba că e târziu şi nu sunt obişnuit să vorbesc atât de mult, deja am vorbit prea mult şi au trecut atâtea ore de când sunteţi aici, că mi se pare că vă cunosc de-o viaţă. Numa la interogator mai stă omu’ şi vorbeşte atâtea ore în şir. Da’ atunci, măcar că nu vorbeşte el singur, că-i mai pun şi alţii întrebări şi-i suflă fum în nas, şi alte… şi alte prostii de felu’ ăsta din care aţi mai văzut şi dumneavoastră, prin filme.

He! he! Multe lucruri pe care le vedeţi în filme sunt adevărate, altele nu. Ce? parcă oamenii sunt aşa frumoşi cum arată în filme, şi vorbesc numa frumos şi gramatic?… eu în viaţa mea n-am vorbit frumos şi gramatic.

Ce vă uitaţi aşa la mine? Poate nu vă place ce vă spun. Mie puţin îmi pasă dacă vă place sau nu vă place. Pentru că tot eu vă fac dumniavoastră un bine, deşi nu vă cunosc de nicăieri, şi nu dumniavoastră îmi faceţi mie un bine, ce ştiu eu… poate chiar umblaţi să-mi faceţi un rău.

Eee!… vorbesc şi eu că sunt bătrân. Şi nu ştii dumneata, deocamdată, ce-i aia să fii bătrân. Să nu mă iei

prea mult în seamă. Îmi place să vorbesc. Aşa mi-a plăcut mie să vorbesc de când mă ştiu… Ce să-i fac? Aşa-i firea mea.

Zice domnu' Schwarz:

— Blondu' şi Nicky, voi vă duceţi chiar – acum pe strada cutare la număra cutare, unde lucrează omu' ăsta. Staţi acolo să nu vă vadă nimeni şi aşteptaţi să iasă. Când a ieşit, Blondu' se ia după el, da' aşa… să nu-l vadă nimeni. Nicky dă un telefon aici la birou. Chimbrit! Tu, cum ai auzit telefonul, te-ai şi repezit la „Capşa", că eşti băiat prezentabil, şi comanzi un café-crème, sau o cafea, că-i mai ieftină. Comanzi două cafele, una pentru tine şi una pentru Blondu', care o să vină şi el imediat. După leguma.

Ăştia trei se uită miraţi, că nu ştiau ce-i aia, aşa că trebuie eu să le explic:

— Aşa-i zicem, eu şi cu domnu' Schwarz, lui individu'! Ăsta-i numele lui, cifrat.

Se uită la mine şi nu înţeleg. Da' nu zic nimic. Ce să zică? Te pui cu domnu' Schwarz? Te pui cu Nelu Ţiganu'?

— Beţi cafeaua, staţi acolo vreo jumătate de oră, că atâta stă şi leguma, şi plecaţi. Plecaţi înainte să plece el. Tu, Blondule, vii direct la birou. Chimbrit, tu îl aşteptţi afară! Iese leguma de la „Capşa". Te iei după el, să nu te vadă nimeni. Când ajunge Blondu' la birou, Nelu a şi plecat pe strada cutare la număru' cutare, unde locuieşte leguma. Staţi acolo amândoi, da' vă ascundeţi, să nu vă vadă nimeni. La douăşpe noaptea vine şi Nicky care s-a odihnit până acum şi-l înlocuieşte pe Chimbrit. La două noaptea vine Bibndu' şi-l înlocuieşte pe Nelu. Şi tot aşa, din patru în patru ore, vă înlocuiţi unu' pe altu'. Dormiţi aici, în birou la mine, cu un ochi închis şi cu unu' pe telefon.

Zău, chiar aşa a zis: „Cu un ochi închis şi cu unu' pe telefon". Ştia să le zică domnu' Schwarz.

— Dacă vine cineva la leguma, ăla din voi care e mai

odihnit se ia după el şi îl urmăreşte până acasă, vreau neapărat să ştiu unde stă. Dacă iese leguma, tot aşa, unu' din voi se ia după el, îl urmăreşte să vadă unde se duce… pe urmă dă telefon la birou.

Restu' vi-l spui eu altă dată, că acum am obosit: Ce să-i faci? Sunt bătrân acum, am peste şaptezeci de ani. Nici n-ai csede când mă vezi. Ia spune drept, cât îmi dai? Nu-i aşa că nu-mi dai şaptezeci? Cum? Nu-mi dai? Ha, ha! Te-am minţit. Luna trecută am trecut de şapteşicinci. Or de şapteş şase?

Capitolul VII: VALENTIN

Vocea lui Panaitescu, la telefon, mi s-a părut ciudată. Era vocea lui, fără nicio îndoială, însă nu cea obişnuită, Receptorul îmi transmitea mai mult decât cuvinte, era o teamă… era o oboseală, pe care atunci nu am căutat să mi le explic:

— Poţi să vii până la mine?… Nu… Nu… Acum, imediat. E… e ceva foarte important.

Şi ceva mai târziu, după ce mă dezmeticisem – pentru că telefonul sunase în plină noapte, astfel încât am putut, înainte de a mă trezi, să-l confund cu ţâră itul ceasului deşteptător – strigătul său, aproape isteric:

— Te rog, vino! *Trebuie* să mă ajuţi!

La început mi s-a părut că apelul telefonic face parte dintr-un vis incoerent. Ochii mei deschişi nu percepeau nimic în întunecimea camerei, dar îmi simţeam inima bătând repede, şi, minutele trecând, cotul înţepenit pe noptieră şi palma strângând receptorul telefonului.

— Iartă-mă că te sun la ora asta. E ceva teribil de important.

Atunci mi-am amintit: cuvintele nu aparţin decât rareori visului. Cuvintele…

Eram obosit, lucrasem până seara târziu, după zile de neodihnă. Mă trântisem, fără relaxare, în pat, îmbrăcat,

îmi aruncasem pantofii din picioare şi-mi slăbisem cravata. Apoi a urmat prăbuşirea într-un abis negru. Am adormit ca un pietroi, parcă aşa se spune.

Ridicasem receptorul în somn, fără îndoială; primele cuvinte pe care le-am auzit nu păreau să aibă niciun sens:

— ...imediat... nu, nu la telefon... că te-am trezit... la ora asta.

Apoi am auzit mecanismul ceasului deşteptător (înaintau braţele fosforescente, ameţitoarele cercuri ale secundarului) şi cântatul cocoşilor, departe.

— Am trimis o birjă. O să fie la tine în câteva minute.

Ce să caute o birjă? O birjă, târziu, după miezul nopţi... la mine?

...Vreau să dorm. Camera e caldă şi cearşafurile au un miros frumos, de levănţică. Vreau să dorm, dar se-aud în depărtare sunetele dizarmonice ale unei petreceri în agonie. N-am mai dormit cum se cuvine de trei nopţi şi glasul... şi frica... şi oboseala la celălalt capăt al firului. Dar eu vreau să dorm. Singurul lucru pe care-l cer acum de la lume e să fiu lăsat în pace.

Şi vocea continuă, la celălalt capăt... oboseala... şi frica. Eu nu sunt încă atât de obosit. Nu sunt obosit în felul în care vocea de la celălalt capăt pare obosită. Dar vreau să dorm.

— Te-ai trezit?... Te-ai trezit? Răspunde-mi! Te-ai trezit?

Cum puteam să răspund? Pierdusem, parcă, exerciţiul vorbirii. Ce să răspund?

Apoi o birjă s-a oprit în faţa casei mele. Am lăsat receptorul din mină. Mi-am căutat ţigările pe noptieră şi am văzut, la lumina chibritului, telefonul cu receptorul atârnând la câţiva centimetri de podea şi acele ceasornicului îndreptându-se spre patru. Am luat receptorul în mână:

— Vin imediat.

Mi-am. trântit o clipă capul pe pernă; cearşafurile nu mai miroseau acum a levănţică, miroseau a fum de ţigară şi erau pline de scrum de ţigară.

Soneria a sunat la poartă. M-am ridicat cu greutate din pat. Am aprins lumina. Mi-am strâns cravata la gât şi am coborât.

— M-a trimis domn Panaitescu.

— Să mergem.

Aerul rece al nopţii m-a făcut „să tremur. Oraşul era învelit în ceaţă.

Toată noaptea aceea mi se pare un vis, mai ales azi. Câţi ani au trecut de atunci? Douăzeci şi cinci? Treizeci şi cinci? Dumneata trebuie să ştii mai bine.

Zgomotul roţilor pe dalele de piatră, statuile din parcul proprietăţii „Panaitescu” – parcă-l aud, parcă le revăd şi acum, şi, curios, amintirea le-a suprapus şi toate lucrurile care au populat acea noapte mi se par acum reunindu-se într-un scurt-metraj expresionist: o defilare absurdă de statui pe marginea unui drum public, ca pentru o filmare de tragedie elenă sau de satiră romană, în care apar un telefon, o scrumieră plină de mucuri de ţigară şi o ceaşcă de cafea.

După ce trăsura s-a oprit, am rămas, mai mult ca sigur, un timp pe loc, într-un fel de amorţeală, pentru că îmi amintesc glasul exasperat al birjarului:

— Dom Panaitescu v-aşteaptă înăuntru.

Lumina era aprinsă în biroul socrului meu. Am străbătut poteca acoperită cu pietre albe, mărginită de două rânduri de trandafiri. Simţeam în spate privirea tristă a unui centaur de bronz, dar, întorcându-mă, am observat că ochii lui goi nu erau îndreptaţi către mine, ci implorau mila unei naiade albe, de marmoră, care-şi admira nuditatea la treizeci de paşi mai departe. Naiada părea să

Jlie centrul admiraţiei insistente a unui grup de drăcuşori de mare, cărora nu le acorda nicio importanţă, în ciuda privirilor lor, obstinate şi impertinente.

Ce bine că ai venit!

Socru-meu coborâse să mă întâmpine, într-un halat roşu de catifea pe care-l aruncase peste pijama. A înaintat spre mine, pe alee, şi buzele lui au încercat să schiţeze un surâs.

S-a dat puţin la o parte pentru a mă lăsa să trec.

Mi-a întins mâna şi a mormăit:

— …Toată nebunia asta! Zău, iartă-mă că te-am deranjat, da' trebuia neapărat să mă sfătuiesc cu tine.

— Telefonul?

— E prea important să fie spus la telefon. Telefonul poate fi sub observaţie.

— Ei! Chiar aşa? m-am sirimbat.

— Da.

Şi, în timpul ăsta, am urcat scările şi am intrat în biroul lui: o cameră imensă pentru noţiunile contemporane „o cameră frumoasă cu tavanul înalt.

A zis:

— Ţi-am făcut o cafea să te mai trezeşti.

— Sunteţi prea amabil! m-am auzit: răspunzând.

Toate imbecilităţile automatismului nostru verbal. Oare de ce trebuie să-ţi povestesc şi prostiile astea?

Mi-a întins o ţigară. O ţigară egipteană cu marca înveşmântată într-un filet de aur. Ţigările lui favorite, pe care le importa special din Egipt, şi care erau, după gustul meu, dezastruoase.

— M-am întâlnit acum câteva zile cu Schwarz. îl cunoşti, mi se pare.

Cine, din mediul nostru, nu-l cunoştea pe Schwarz? Succesele lui. Agenţia lui de detectivi. Am încuviinţat.

— M-am întâlnit cu el… mai bine zis, m-a căutat el…

la „Capşa”, ca să-mi spună că un anume Argintescu, un concurent… dacă vrei, l-a însărcinat cu întreprinderea unei anchete.

Argintescu lansase bănuiala că el, Panaitescu, ar întreţine relaţii cu comuniştii. Schwarz 11 informase – dar nu se lăsase deloc impresionat de ameninţările voalate ale socrului meu; avea de gând, da, să întreprindă ancheta.

— Dar bine, de ce să-ţi fi spus?

Nu era prea sigur, dorea un sfat, tocmai de aceea mă şi chemase în toiul nopţii.

I – Ţi-e teamă că ancheta lui Schwarz ar putea descoperi nişte lucruri care să te compromită?

— Nici vorbă de aşa ceva!

— Atunci pentru ce m-ai chemat?

Mă ruga să înţeleg că situaţia era mult mai complicată. În ultimul timp se ducea o luptă extraordinară pentru pieţe între producătorii de hârtie. Războiul a îngustat mult aceste pieţe. În timpul nostru producătorul de hârtie a trecut pe planul al doilea. El, Panaitescu, a reuşit să îşi menţină vânzarea, şi chiar să şi-o extindă, prin câteva contracte foarte importante cu Armata. Acum – mai ales în cazul în care această anchetă ar deveni publică – el risca să piardă aceste contracte. Tocmai ăsta era şi scopul lui Argintescu, care, în vânzarea de hârtie, avusese câţiva ani proşti şi dorea să recupereze: avea stocuri extraordinare în magazii – pretindea soeru-meu – stocuri pe care, pur şi simplu, nu ştia unde să le plaseze.

— …încep să înţeleg.

Acum, bineînţeles că Argintescu nu avea contactele lui. Panaitescu. Ca un negustor versat, el, socrul meu, luase atent în consideraţie toate posibilităţile… Războiul putea fi câştigat, da”, ce dracu’, hai să vorbim deschis!, putea la fel de bine să fie pierdut. Panaitescu s-a gândit şi la viitorul copiilor săi, când a iniţiat anumite contacte…

foarte restrânse de altfel... cu forţe, nu ar putea să le numească comuniste, cu forţe democratice, poţi să le zici anti-fasciste, Tocmai din pricina acestor contacte se temea el, Panaitescu. Aceste contacte şir putea să-l stânjenească în eventualitatea că ar fi descoperite.

— Ce pot să fac eu în chestiunea asta?

— Poţi să faci foarte mult. Poţi să ai o influenţă asupra lui Schwarz. Care, domnule, să fim serioşi... e numai un detectiv de mâna a doua. Tu, comisar de poliţie, ai putea. să-l pui foarte uşor la punct.

ai

— Nu ţi se pare că ai ales cea mai proastă soluţie?...

Pentru numele lui Dumnezeu, ai numai de pierdut dacă toată afacerea asta ia proporţii!

El s-a gândit foarte mult, de acum două zile, de când s-a întâlnit cu Schwarz care i-a stricat toată pofta de mâncare. Nu că ar fi el omul care să se lase înnebunit de câteva insinuări, venind ele, insinuările, de la un detectiv de mâna a doua, crescut prin orfelinate. Însă tare nu i-a plăcut incidentul ăsta! E mult mai uşor să strici o reputaţie decât să o clădeşti. Iar el, Panaitescu, nu are în niciun caz de gând să o piardă sau să şi-o vadă ştirbită.

— Perfect, am spus. Dar oare nu ar fi mai bine să nu ne pripim? Să ne gândim la consecinţele pe care ar putea să le aibă o presiune exercitată asupra lui Schwarz... După câte îl cunosc eu, Schwarz nu e nici el omul care să se lase speriat cu una cu două. Şi-apoi e o operaţie complicată. Cere „fineţe”.

— Nicio „fineţe”, domnule! N-avem timp pentru fineţe!

...De câteva zile i se pare că e urmărit. N-ar putea să jure, însă simte... aşa... ca o apăsare în ceafă. Mai ieri îşi lua cafeaua la „Capşa”, când a surprins privirile unor muşterii de la o masă vecină... care n-aveau ei mutre de

„Capşa”. Când s-a uitat la ei, şi-au întors repede privirile. Mai mult, i s-a părut că-l mai văzuse pe unul din ei în faţa casei sale.

— I se poate întâmpla oricui.

Se cam îndoieşte. Acelaşi om la „Capşa” şi în faţa casei sale!

— O coincidenţă… poate că omul locuieşte prin apropiere.

Panaitescu a scos nişte pahare:

— Bem un coniac să ne mai inspire… Dragă Valentin, adevărul e că sunt foarte îngrijorat. Mă lasă nervii.

Tăceam şi zâmbeam cu ochii grei de nesomn.

El a zâmbit la rândul lui şi s-a aşezat pe scaunul din spatele biroului său masiv de nuc. Până acuma se plimbase prin cameră cu mâinile la spate:

— Trebuie să ne concentrăm, trebuie să ne păstrăm calmul. Să încercăm să găsim o soluţie. Singurul mijloc de a-ţi asigura sprijinul unui om e să ai ceva împotriva lui.

— Un as în mânecă, am glumit eu, crispat.

— Exact.

El, Panaitescu, credea că eu aş fi în stare să dau la iveală ceva care să-l potolească pe Schwarz. În meseria lui, nu se putea să nu fi făcut unele lucruri despre care nu-i plăcea să se vorbească nici în şoaptă.

— Fără îndoială, dar…

Sunt un om prea cinstit. Întotdeauna a spus chiar el, socru-meu, că sunt un om prea cinstit…

— Dar trezeşte-te, tinere, viaţa nu-i făcută din bomboane de ciocolată şi apă de trandafiri.

— Nu te-ai g îndit că Schwarz ar putea face exact acelaşi lucru?

— Poftim?

— Adică, să găsească ceva împotriva mea cu care să-mi închidă gura.

Lucrul ăsta mi se pare de domeniul posibilului?

Evident. Fiecare cu păcatele lui. Iar Schwarz e un om puternic. Un om care nu se dă în lături de la nimic pentru a-şi atinge scopurile. A luptat aprig ca să-şi facă un nume şi nimeni nu e mai greu de păcălit decât un proaspăt îmbogăţit. În afară de asta, Schwarz are în spate o organizaţie. Ceea ce nu s-ar putea spune despre comisarul Valentin.

— Dar bine, tu ai în spate toată poliţia!

— O parte din poliţie e în spatele lui Schwarz.

— Ei, asta-i acum…

— Are destui oameni plătiţi; posedă dosar-e compromiţătoare. Să nu-l crezi prost. Omul ăsta numai prost nu e.

— Atunci?

— În situaţiile astea ai două alternative r să te aperi sau să ataci. Iar când duşmanul are mai mulţi pioni pe tablă, cel mai sănătos e să te aperi.

— Poftim de mai ia o ţigară…

Îi pare bine că m-a chemat, perseverează Panaitescu. Sunt totuşi singurul om care poate să-l scoată din încurcătură.

— Schwarz ăsta mie nu mi se pare chiar aşa de fioros. E şi el un om ca toţi oamenii. Care-şi face meseria.

— Numai că şi-o face a dracului de bine.

— Şi nu suntem noi în stare… să-i facem faţă…? Sunt şi eu cineva în oraş. Am bani. Am un ginere la poliţie. He! he! he!… şi un cumnat la externe.

Iar eu, privind pe fereastră, încep să întrevăd contururile statuilor în lumina lăptoasă a dimineţii.

Panaitescu priveşte şi el. Pe faţa lui se poate citi un fel de mirare, un fel de iritare.

Şi, în timp ce adaug nopţilor nedormite încă una, simt camera îmbâcsindu-se de fum de ţigară şi mirosul

rânced al disperării îmi apasă gâtul.

Panaitescu (de-abia acum văd ridurile negre şi groase care i-au încercuit ochii) zice:

— Iartă-mă, te-am ţinut toată noaptea. Dar zău… tare eram… neliniştit.

Apoi, un lutru neaşteptat. Nu-l mai remarcasem la el niciodată şi mi se părea atât de străin de natura lui adevărată încât nu mi-l imaginasem niciodată posibil: îmi mulţumeşte.

I-am strâns palma umedă. Mi se pare şi azi că o simt, când îmi aduc aminte de noaptea aceea – trecerea înceată a unui vierme, lăsând o umezeală lipicioasă pe liniile vieţii.

M-am ridicat de pe scaun, şi, pentru că o tăcere nefirească se lăsase în cameră, i-am spus, cu o voce slabă şi răguşită, o Voce pe care o recunoşteam cu greutate deşi îmi era foarte cunoscută – iartă-mă, îmi e greu să-ţi explic – ca şi când ar fi fost vocea unei fiinţe apropiate… un frate, un tată, sau chiar vocea mea, modificată de servituţile timpului:

— Am să fac tot ce-mi stă în putinţă.

Şi, pentru că aceste cuvinte mi se păruse că nu-l priveau pe el, am adăugat, în timp ce. coboram împi eună scările, pe un ton fals, didactic, puţin de operetă (dar eram sigur că tocmai un astfel de ton putea să-i aducă liniştea pe care niciun cuvânt cinstit nu i-ar fi putut-o aduce):

— Fii tare!

Ajunsesem în parc. Mă conducea.

— Vreau să nu-i dai niciun motiv să te suspecteze, am continuat. Faci lucrurile pe care le faci în mod obişnuit, fără nicio schimbare care ar putea da de bănuit. Uite! întrevederea noastră îl va pune fără îndoială în alertă. Deci, tram-tramul cotidian: birou, siestă, întâlniri cu amicii… şi asta cu cât mai multă naturaleţe, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Tăcea.

— Şi… nu iei legătura cu nimeni, am încheiat, cu o voce cât mai calmă şi fermă.

A vrut să-mi ofere birja până acasă, însă l-am refuzat: aveam chef de o plimbare matinală şi apoi îmi era milă de omul care mă adusese aici în toiul nopţii.

Mi-a spus într-un târziu, pe când mă îndreptam printre statui spre poarta principală a domeniului Panaitescu;

— Contez mult pe tine!

Şi mi-am dat seama că omul care mi se păruse până atunci atât de sigur de sine, de a cărui tărie de caracter nu m-aş fi îndoit niciodată – gândindu-mă numai la încăpăţânarea, furioasă şi tăcută, cu care îşi croise până atunci drum în viaţă – ei bine!… omul acela nu mai exista. Panaitescu încerca să-şi facă singur curaj. Dar cred că începea atunci să-şi dea seama că e martorul unei bătălii pierdute, şi nu mă refer acum la detaliul, insignifiant şi meschin, al concurenţei neloaiale a unui „coleg”, căci această bătălie încă putea fi, cu relativă uşurinţă, câştigată, ci la războiul pe care îl începuse cu patruzeci de ani înainte, cu viaţa. Acest pariu fusese pierdut de mult, dar numai acum era orgoliul său umilit de realizarea înfrângerii, şi iată că Panaitescu trebuia să plătească, în prag de bătrâneţe, preţul amar al lucidităţii care, lui, nu-i mai folosea la nimic.

Ai colindat vreodată oraşul, când bruma nopţii se ridică de pe case şi statui? E un spectacol fascinant; eşti ciudat de treaz, după ore lungi de tensiune şi insomnie; ţi se pare că străbaţi o lume ireală, încremenită, când, de fapt, nu e decât decorul obişnuit, dar adormit al cotidianului. Nu numai grădinile, casele, străzile îţi par nelocuite, nepământene, dar chiar oamenii eu ai căror paşi ţi se încrucişează paşii par scoşi dintr-o carte uitată de

basme. Dacă nu ai făcut-o, nu poţi realiza strania plenitudine a momentului; ai sentimentul curios că viaţa ta capătă o semnificaţie surprinzătoare; ai senzaţia că faci parte din unul dintre acele minunate spectacole pe care numai visul ţi le oferă câteodată…

Astfel încât trecerea pe străzi peste care pasul tău a călcat de sute de ori, prin parcuri a căror banalitate de duminică o ştiai până la exasperare, capătă, neaşteptat, culoarea evenimentului.

O întâmplare a făcut ca, pe când străbăteam grădina Cişmigiului, să observ o umbră în spatele meu. Întorsesem mai înainte privirea, urmărind o birjă sau încercând să-mi întipăresc în minte contururile nostalgice ale unei clădiri ridicându-se din ceaţă, când l-am remarcat pentru prima oară: un bărbat de vreo treizeci de ani, îmbrăcat cu o haină cenuşie de ploaie. Când m-am aplecat, în parc, să-mi înnod un şiret, revederea figurii familiare m-a neliniştit.

Un reflex deja înrădăcinat, de poliţist, m-a îndemnat, după ce o curbă construise între noi un baraj de iarbă şi de copaci, să sar peste un gard scund de piatră şi să mă pitesc în dosul lui.

Paşii s-au auzit în apropiere, ceva mai târziu, când scurgerea lentă a minutelor mă îndemna de-acum să cred într-o coincidenţă. Tăcerea s-a lăsat pentru un moment şi am văzut, ferit de frunzele unui arbust, încordarea pe faţa lui de copoi.

A luat-o la fugă pe aleea care ducea înspre lac; dar a revenit peste câteva minute cu privirile în pământ.

Era rândul meu să-l urmăresc; şi după puţină vreme paşii umbrei m-au lăsat în faţa agenţiei lui Schwarz.

Am fluierat după un taxi.

Am adormit, scurt timp după ce ajunsesem acasă.

Capitolul VIII: NELU

Te cunosc. Cum să nu te cunosc.

Dacă te cunosc? Parcă îmi aduc aminte de dumneata, da' nu mai ştiu de unde. Ai fost pe la mine acum câteva zile? Dom-le... vreau să ştii că de mult timp nu mai vine nimeni pe la mine. Mda. Nu mă mai vizitează nime, Numa acu' vr o trei zile m-a căutat unu', zicea că scrie o carte. Da' nu cred că scria o carte. Făcea pe şmecheru', da' nu era de loc şmecher. Era prost! Adică dacă crezi că-l poţi prosti pe Nelu Ţiganu' eşti prost. Nu încape nicio îndoială că eşti prost.

Că, adică, vrea dumnealui să-i povestesc nuş ce de Schwarz. Schwarz ăsta e vechi' meu patron. A fost. Eu cred că a murit de mult, şi chiar dacă n-a murit, patronu' meu nu mai e.

Da' auzi ce-mi zice el:

— Schwarz trăieşte! aşa mi-a zis. Trăieşte, da' s-a schimbat mult.

Că parcă ştie el cum s-a schimbat Schwarz, dacă nu l-a văzut niciodată în tinereţe. Şi ce-i dacă se dă scriitor? Dumnealui dacă avea treizeci şi cinci, treizeci şase de ani; Da' avea, ce-i drept e drept, nişte ochi bătrânicioşi, de o sută de ani.

Mie puţin îmi importă. C-o fi albă. C-o fi nealbă. Mie puţin îmi importă.

De ce?

Sunt bătrân, domnule. Sunt bătrân şi vreau să fiu lăsat în pace. Am fost om cinstit la vremea mea, chiar dacă am lucrat la Agenţia de detectivi Schwarz, asta nu înseamnă că am fost pungaş. Află dumneata lucrul ăsta! Deşi n-am primit niciodată pensie pentru anii ăia când am lucrat la domnu' Schwarz şi trăiesc cu opt-nouă sute de lei pe lună. Păi ăştia opt-nouă sute pe lună nu-mi ajung nici pe ţigări, dom'le. Te rog să mă crezi, de-asta m-am şi lăsat de fumat. Ehehe! Parcă nu mi-ar plăcea să mai trag şi eu câte-o lulea, din când în când. Da' d-aia bună! O royală ce-aş

mai fuma, sau o naţională, cum se făceau pe vremuri.

Dacă vreau o ţigară?

Nu, mersi. Nu mai fumez de aproape douăzeci de ani. Îmi face rău la plămâni, la inimă, îmi face rău peste tot.

Dumneata de ce ai venit?

Pofteşte în casă!

Nu că aş avea cine ştie ce casă. Da' casă se numeşte. „Bordeiu' unui gentleman e castelu' lui", aşa zice englezu'.

Că adică m-ar enteresa pe mine dacă Schwarz trăieşte şi s-a schimbat mult. Cu treburi din astea îmi umblă domnu' scriitoru'.

Da' ce, Nelu-i prost? Nelu Ţiganu' nu-i prost! Ba... fără să se laude, Nelu Ţiganu' nu se laudă niciodată... ar putea să spună unele chestii, unele chestii din care reiese că nu-i prost deloc. De exemplu ar putea să povestească el nişte anchete, nişte anchete pe care le-a făcut el, el Nelu... Da! Chiar eu. Nişte anchete că i-a dat în gât pe nişte domnişori şi domni. Care de... tot aşa credeau şi ei, că Nelu e un prost, şi pe urmă nici măcar n-au mai avut timp să-şi schi-mbe părerea.

Că adică vine la tine unu', care, iartă-mă, n-a făcut mare lucru-n viaţă, şi vrea să se poarte cu tine aşa... cu mănuşi. Vrea să te dea în gât, adică. Şi-ţi mai şi pune nişte întrebări pe care un om cinstit nu le pune şi la care un om cinstit nu răspunde. Nu că l-aş fi dat afară... asta e sub demnitatea mea. Că bordeiu ăsta pe care-l vezi e castel u meu.

Era sub demnitatea mea să-l dau afară, da' i-am spus nişte chestii că s-a înroşit. Zău dacă te minţ. Dom-le... s-a înroşit.

Mă-ntreabă adică de domnu' Schwarz. Domnu' Schwarz. Să-i povestesc lui de domnu' Schwarz. Ăsta nu e un subiect pe care să-l Vorbeşti între două pahare de ţuică. Nu, domnule! Ăsta nu e un subiect cinstit... Pentru că sunt

un om bătrân şi am pătimit destule şi nu vreau să mai pătimesc şi altele pentru un Schwarz, care nici soră nici tată nu mi-e, Numa pentru c-am lucrat cândva la el. Băiat plătit cu ora, plătit prost, dom'le. Exploatat, furat, jefuit adică… de forţa mea de muncă. Da, dom'le! Şi asta pot să ţi-o spun dumitale acum cu tot curajul, cu tot curajul care mi-a rămas.

Mă-ntreabă adică de-o anchetă importantă pe care eu şi domnu' Schwarz am făcut-o mai demult. Care pasămite îl interesa. Auzi, dom'le? Da' bine, dom'le, au trecut nişte zeci de ani, vrei să te cred că pe dumneata te enteresează o prăpădită de treabă care s-a întâmplat acum nişte zeci de ani! Da' bine, dom'le, cum poate să te entereseze aşa ceva după atâta amar de ani? Ca şi când ar fi ceva ieşit din comun, mai ştiu eu, ceva interesant. Nici pomeneală, dom'le! Adică, urmăriri din astea făceam noi în aproape. toate săptămânile, când ni le cerea cineva…

Acuma tipu' ăsta mă întreba de unu' Leguma. Nu ştiu de unde a auzit el că noi urmăream adică pe unu'. Leguma îi ziceam, aşa, între noi, da' numele lui adevărat numa domnu' Schwarz îl ştia. Şi dacă domnu' Schwarz e mort, sau dacă e bătrân şi nu-şi mai aminteşte, atunci nime nu mai ştie numele adevărat.

Acum stau aşa şi mă mir. Ce i-o fi trebuind lui să desluşească o poveste aşa de veche. Legume din astea au fost cu nemiluita, da' cine… cui îi mai pasă acum, şi asta m-a pus pe gânduri. Adică de vrea dumnealui să scormone, pentru că dumnealui asta voia, asta s-a văzut încă din primele momente, de cum a intrat pe uşă. Că l-am primit, cum te-am primit şi pe dumneata, în casă. Mai rar domn ca Nelu Ţiganu', să primească în casă pe orice necunoscut i care vrea să-l descoase, care vrea să-l întrebe nişte chestii, cum le zice… indiscrete.

He! he! he! Ce mai poveste a fost şi cu Leguma asta.

r Ce mai poveste, dom’le! Cea mai a naibii poveste, din câte poveşti mi s-au întâmplat mie tot timpu’ cât am fost detepî tiv la Schwarz. Şi-am fost detectiv la Schwarz o grămadă de ani, zău dacă te minţ, încă de pe vremea când nici nu-i zicea Agenţia de detectivi Schwarz, că de Schwarz nici nu J se auzise prin Bucureşti atunci, se numea Agenţia de dei tectivi Schmidt & Braun… asta a fost demult.

Eeh da! Cu Leguma asta a fost chestie mare, dom’le.

I Patru detectivi, auzi dumneata, patru detectivi a pus dumnealui, Schwarz, şi… aleşi pe sprânceană… de subsemnatu’, patru detectivi a pus şi tot n-am reuşit să dezlegăm ce se întâmpla atunci, ce se întâmpla acolo. Adică ce s-a întâmplat pe strada cutare la număru’ cutare, unde am stat noi trei săptămâni, noapte de noapte şi zi de zi şi n-am reuşit să găsim nimic.

Ee! Asta acum zi-i şi dumneata. Încurcătură. Zi-i şi dumneata ruşine, pentru agenţia de detectivi Schwarz, pentru Schwarz, şi… de ce să n-o recunosc, şi pentru unu’ fru… mosu’, unu’ de era cel mai grozav detectiv, mare ruşine pentru Nelu, pentru Nelu Ţiganu’.

Ee! Şi ce crezi dumneata că a fost? Ceva neaşteptat? Ceva faantaastiic? Ceva nemaipomenit? Nuu, dom’le! Ceva foarte simplu… aşa de simplu că am rămas tâmpiţi. Eu, 1 Nelu Ţiganu’, Blondu’, Nicky, Chimbrit… şi-a rămas tâmpit şi răposatu’ domnu’ Schwarz.

Aţipisem în birou, aşa e meseria noastră, mai ales că atunci, cu Leguma, domnu’ Schwarz ne pusese serios la treabă. Stăteam în biro şi noaptea câte unu’, de permanenţă, adică să ştim tot timpu’ unde se află fiecare, şi să ştie şi domnu’ Schwarz.

Dormeam deci. Adică vorba vine, dormeam. Stăteam. Uite, cum să-ţi explic? Cu fundu’ pe fotelu’ lui domnu’ Schwarz, fotelu’ lui personal, pe care şedea dumnealui, când avea niscaiva vizite mai importante. Cu picioarele

întinse pe birou’ lui, care era mai înalt decât fotelu’ şi cu mâna – eram tineri, dom’le, eram agili: – cu mina pe telefon. Dacă se întâmpla cumva să sune să-l am la îndemână.

Instrucţiunile lui Schwarz, dom’le, le respectam cu sfinţenie.

Visam, dom’le, că mă plimb pe mala mării cu o fată. Valurile se izbeau de ţărm. Culegeam scoici, da! da!, dom’le, culegeam scoici. Acum stai să te gândeşti: oare ce semnificaţie poate să aibă visu’ ăsta?

N-a trecut mult şi visam că mă legănam uşor, purtat de valuri, într-o barcă. Tot cu fata. Ş-aud aşa nişte zgomote care vin din fundu’ mării.

Zic eu: „Ce e, dom’le, cu zgomotele astea? Cine e?” Stau. Stau şi mă gândesc. Zic: „Oare n-o fi Blondu’? Să ştii că e vocea lui Blondu’! Da’ ce caută el taman acolo, între valuri şi stânci? Ce poate Blondu’ să caute într-un vis, că doar nu l-oi iubi atât de mult să-l visez şi noaptea”. Ş-atunci încep să mă dumiresc eu. Îmi zic: „Bă Nelule! Bă Nelule! Scoal-te, mă, că ăsta nu e vis! Ăsta e Blondu’. A venit să te schimbe şi nu poate să intre că ai încuiat uşa”. *

Zis şi făcut. Deschid un ochi. Chiar aşa atlet mare să deschid amândoi ochii nu sunt. Eu… tot pe experienţa bătrânească a lu’ tata, care-o ştia şi el de la taică-su. şi aşa mai departe, din bătrâni: deschid un ochi şi pe-urmă îl deschid pe ăjălalt.

Aud deci, aud ca prin vis. Aud numele meu strigat. Vocea, de nu părea nici de sirenă nici de scoică. Deschid un ochi, dacă înţelegi ce vreau să spun, îl deschid pe celăla.lt şi stau, stau aşa puţin şi-nchid iară un ochi, da’ îl ţin pe celălalt deschis, larg deschis… şi deschid urechile!

Da, dom’le, chiar aşa! îmi amintesc perfect de bine de scena asta. Acum gândeşte-te şi mata cum arăta Nelu Ţiganu’ în noaptea aia, în clipa aia când a deschis un ochi

şi a deschis urechile… da’ parcă tot visa; şi nu înţelegea el ce caută Blondu’ Ţiganu’, subordonatu’ lui şi prietenu’ lui, printre valuri şi stânci, împreună cu o scoică şi o fată şi cu Nelu Ţiganu’.

Şi îmi zic: „Da’ ce dracu’, dom’le, ce dracu’!” Atunci dau să mă pişe de degete şi nu simt nimic. Îmi zic: „Să ştii că visez. Mi-am pişcat deştiu’ şi n-am simţit nimic”.

Da’ dacă mă uit mai bine, cu ochiu’ ăla deschisu’, văd că nu degetu’ mi-l pişcam, că pişcam firu’ de la telefon.

Zic: „Domnule! N-ar trebui oare să mă scol şi să-i deschid lu’ Blondu’?”

Că mi se părea că trecuse deja o juma de ceas de când striga, şi până la urmă tot strigătu’ ăla bestial m-a făcut de m-am sculat să-i dau un bobârnac peste chelie. Şi ca să-i dau bobârnacu’ astă, trebuia să deschid uşa, cum s-ar spune, cu acelaşi prilej.

Striga tembelu’ ăsta de Blondu’, că până la urmă odată am sărit de pe fotei, drept la uşă: de ce urlă în toiu’ nopţii? Nu e convenabil.

Da’ când mă uit mai bine la el mi se face milă. Zic: „Ce să-i dau eu lu’ ăsta un bobârnac, cine ştie… mai moare de mâna mea. Doamne fereşte!”

Aşa de prăpădit arăta Blondu’ în noaptea aia.

Aşa că zic:

— Salut, mă, vezi de închide uşa după tine.

Blondu’ intră în biro. Nu zice nimic. Şi unde crezi că mi s-aşază? Pe fotei.

— Mă! zic eu, tu eşti nebun.

Zice:

— Nebun nu. Sunt prost. Lasă-mă. Nelule, în pace, că am făcut-o de oaie!

— Şi de-asta te aşezi, mă, în fotelu’ meu? Vrei adică să-mi iei locu’?

— N-ai o ţigară? zice.

— N-am, zic.

— Nu-i nimic, fumez din ale mele, zice.

Îşi scoate o ţigară, da' mie nu-mi dă. Şi-o aprinde de la bricheta mea, pe care-o lăsasem pe biro. Bricheta asta-mi aminteşte de-o întâmplare mai veche, da' n-am timp să ţi-o povestesc acum. În fine!

Zic:

— Da' de ce zici tu că eşti prost, mă Blondule?

Zice:

— Ştii că e rându' meu şi a lu' Nicky să păzim Leguma, nu ştiu de ce o păzim noi aşa de bine. Nici tu nu ştii, spune drept.

Zic:

— Nu ştiu, mă, ştie domnu' Schwartz, eu nu ştiu. Şi-n chestii din astea e mai sănătos să nu ştii.

— Ei bine! zice. Leguma s-a întors acasă pe la nouă seara. A luat masa în oraş.

Zic: – Ştiu. Şi eu am luat masa în oraş. La acelaşi restaurant cu Leguma.

Zice:

— Aşa-i, că uitasem. Pe-urmă tu ai plecat şi a venit Chibrit să te înlocuiască.

Zic:

— Mai departe nu ştiu că n-am mai fost acolo. Mai departe ştii tu.

Zice:

— Să vezi. La trei dimineaţa a pornit caboaşca lui Leguma, aşa singură, de nebună prin Bucureşti. Numa că vezi, n-a plecat ea aşa, de capu' ei.

Zic:

— Asta ştiu, că mi-ai dat telefon. Mi-ai dat telefon pe la patru... de te-am înjurat eu aşa frumos. Vezi că ştiu: birja s-a oprit la număru' cutare, pe strada cutare. (Acum iartă-mă, te rog, domnule, că nu mai ştiu nici strada, nici

număru’). A trecut mult timp de atunci. S-a oprit deci, birja, pe strada cutare, la număru’ cutare. A aşteptat aproape un sfert de oră. După un sfert de oră a coborât un individ. S-a urcat în trăsură. Vezi că ştiu?

Zice:

— *Mai departe* nu ştii! mai departe contează! Pe stradă cutare, număru’ cutare, unde locuieşte leguma voastră, trăsura s-a oprit. Individu’ a coborât. Leguma a ieşit afară să-l întâmpine. Au intrat amândoi în casă. Iar acum juma de oră individu’ a ieşit şi a plecat… într-o direcţie necunoscută.

Zic:

— Cum, necunoscută? Păi voi ce-aţi păzit? Nu l-aţi urmărit?

Zice:

— Ba da! Tocmai de-ăsta ziceam că nu-s nebun.

Zic:

— De-aia ziceai că eşti prost.

— Da, zice.

— L-ai pierdut, zic.

Zice:

— Trecea prin parc. Mergeam după el. În spatele lui, da’ ceva mai departe. Să nu mă bănuiască…

Zic:

— Şi te-a bănuit?

— Nu ştiu dacă m-a bănuit, zice. Ştiu că a dispărut după o cotitură. Am alergat după el şi nu l-am mai găsit. Asta-i tot.

Îmi iau capu’ între mâini şi mă aşez din nou la birou’ lu’ domnu’ Schwarz, că până acum stătusem în picioare. Tot mă gândeam. Tot mă gândeam şi nu ştiam ce să fac…

Pe atunci gândeam, nu vorbeam atâta. Acuma mai mult vorbesc. Alţii au reumatism, suferă de inimă… noi, bătrânii, nu ducem lipsă de boli. Eu vorbesc. Asta e o boală

grea, mai ales pentru tineri, da’ mie, să-ţi spui drept, acu’ habar n-am, nu-mi pasă.

Nu-mi mai amintesc dacă i-am dat lui Blondu’ un boburmae sau nu. Doar atât ţin minte că nu mai aveam ţigări.

Fumam atunci peste două pachete de ţigări pe zi, şi tot mai trăiesc, degeaba zic doctorii de fumat.

Şi în clipa aia păcătoasă, când totu’ părea să se ducă la dracu’, cu ancheta asta atât de importantă, crucială, cum îi zicea domnu’ Schwarz, cu postu’ meu şi cu prieteni şi cu ani de viaţă trăită… în chiar momentu’ ăla păcătos eu nu mai aveam o ţigară să fumez.

Zic:

— Întinde, mă Blondule, o ţigară, că după bricheta mea ştii să te întinzi.

Blondu’ rânjeşte pe sub mustaţa lui neagră, îmi dă pa – chetu’ lui făcut ferfeniţă, aşa, ca un lord… de parc-ar fi fost un pachet de Dunhill, nu unu’ de Naţionale. Zice:

— Ia tot pachetu’, că eu mai am al tu’!

Nu i-am dat nici atunci un bobârnac, dar, să nu zici că m-am prostit de tot, i-am dat o palmă.

Blondu’ se înţepeneşte în faţa mea, în mijlocu’ camerei… şi nu zice nimic. Da’ parcă se înroşise puţin şi tremura.

Zic: i

— Nu mai întindeţi şi voi coarda, mă băieţi!

Blondu’ iar nu zice nimica. Da’ se-nroşeşte şi mai tare.

Urechile mai ales i-erau roşii.

M-am simţit atunci, în noaptea aia fierbinte şi păcătoasă, când totu’ părea că se duce peste cap, ancheta şi postu’ meu… şi totu’, m-am simţit putred… şi toate lucrurile o luau razna şi eu nu mai puteam să le controlez. Am vrut să plâng. Da’ mi-am zis că un om în toată firea nu

plânge pentru orice caraghioslâc.

Eu am văzut multe lucruri în viaţa mea. Războiu', primu', l-am făcut ca toată lumea pe atunci… sânge, noroi, oameni care mureau de foame, şi n-am plâns. Nu era să plâng acum pentru o prăpădită de palmă.

— Căldura!

Glasu' meu era răguşit, aşa că mi l-am dres şi am repetat:

— Căldura asta e de vină. Nu mai ştie omu' ce face.

Blondu' tot tăcea, da' s-a aşezat pe scaunu' din faţa biroului.

Zic:

— Facem pace?

El tace din gură şi-şi aprinde o ţigară. Nu zice nimic. N-a mai luat bricheta mea de pe biro, s-a scotocit prin haină pin a găsit un chibrit. Aşa era Blondu'.

Am luat telefonul în mină şi-am cerut legătura cu casa Schwarz. A răspuns imediat. Omu' ăsta nu dormea niciodată.

I-am povestit totu'… cum se întâmplase, toată tărăşenia. Ce mai!

Acu' să nu crezi că l-am întrebat dacă dormea. Erau lucruri pe care simţeai că nu poţi să i le faci lu' domnu' Schwarz, iar dacă nu simţeai, te făcea domnu' Schwarz să le simţi, şi credeţi-mă… nu era deloc plăcut.

Zice:

— Şi pentru asta mă scoli din somn, deşteptule?

Tare mi se părea un lucru curios; eu tot cred că nu dormise, da' a vrut să-mi trimită un semnal, să-mi atragă atenţia. Nu ştiu dacă înţelegi ce vreau să spun. Sunt lucruri pe care le înţelegi foarte bine da' mi-am dat seama că multe lucruri le înţelegi numa pe jumătate… altele deloc.

Zic:

— Şi Blondu’?

Zice:

— Acum taci din gură… când vorbesc eu.

7 – Cele 4 dimensiuni ale memoriei

— Am înţeles, să trăiţi! Ce facem cu Biondu’?

Zice:

— Blondu’ e un prost. Da’ ce s-a întâmplat s-a întâmplat bine. Rău n-are cum să ne facă. Treaba e mai întinsă decât credeam.

Zic:

— Poftim?

Poate am zis „Ce?”, da’ ştiu că voi în romane scrieţi „poftim”.

Zice:

— Nu-ţi mai explic că tot nu înţelegi.

Zic:

— Ce facem?

Zice:

— Nimic.

Repet:

— Ce facem? Acum ce facem?

Credeam că n-a înţeles bine întrebarea mea, da’ el zice:

— Eşti sui’d, mă Nelule, sau ţi s-au înfundat urechile?

Tac.

Zice:

— Pui receptoru’ frumos în furcă, şi nu mă mai trezeşti în toiu’ nopţii pentru toate prostiile. Ai înţeles?

Eu eram sigur că domnu’ Schwarz nu dormea, aşa că n-am înţeles, deci i-am zis imediat:

— Am înţeles.

În tot timpu’ ăsta Blondu’ se zgâia la mine şi se zgâia la mine ca un câine bătut la stăpân-su. Adică nu se uita la mine. Mai degrabă se uita la telefon. De parcă de acolo

aştepta un semnal misterios.

Zice:

— Ce-a zis? Mă dă afară?

Zic:

— Mai rău.

Zice:

Cum adică? Mai rău decât că mă dă afară?

Zic:

— Nu te dă afară.

Şi mai aprindem o ţigară.

Toate astea au trecut demult şi eu nu-mi amintesc aşa de bine cum s-au petrecut lucrurile, da' eu ţi le zic aşa, nu tocmai aşa cum mi le amintesc, că pe multe din ele nu mi le amintesc deloc, da' aşa cum cred eu că s-au întâmplat, aşa cum trebuie să se fi întâmplat.

Dumneata ai venit la mine, ai mai fost, acum câteva zile, şi eu te-am recunoscut în prima secundă, adică acum c-ai venit pentru a doua oară, da' nu am vrut să ţi-o spun.

Am vrut ca dumneata să-mi aminteşti de lucrul ăsta, că ai mai fost, adică, pe la mine, ai mai fost pe la mine acum câteva zile. Atunci mi-ai zis* că vrei să scrii un roman. Da' ce să caute lucruri întâmplate cu adevărat într-un roman? Lucrul ăsta n-ai să reuşeşti să mă faci să-l înţeleg.

În romane se întâmplă unele lucruri, în viaţă se întâmplă unele lucruri, alte lucruri decât în romane.

Dumneata nu eşti un personaj de roman, eu nu sunt nici măcar atât, iar Blondu' şi cu domnu' Schwarz nu sunt măcar cât sunt eu.

Când mă asculţi – când îţi spun ce ştiu sau când îţi spun lucruri care cred eu că trebuie că s-au întâmplat, şi eu nu garantez că lucrurile astea s-au întâmplat cu adevărat?... Uite, vezi? Numa un om curios şi, iartă-mă, fără experienţă, poate să-şi închipuie că toate câte ţi le

povestesc mai mulţi oameni, cu atâtea trecuturi, lucruri atât de diferite, întâmplări atât de diferite care trebuie că au fost aceeaşi întâmplare… pot să creeze întâmplarea aia care e *adevărata* întâmplare, aşa cum s-a întâmplat.

Ce! Nu-i aşa?

Şi zice Blondu’:

— Mă Nelule, adică noi nu bem ceva?

Zic eu, că avea domnu’ Schwarz o mică provizie în sertaru’ biroului:

— Adică să bem, mă Blondule.

Scot sticloanţa şi trag un dos de palmă peste gură, gura sticloanţei adicătelea:

— Să bem mă!… pentru prostia ta, că eşti tâmpit şi norocos.

Aşa ne distram noi, în tinereţe.

Capitolul IX: COMISARUL

Nu te mai uita la tablourile mele cu un aer de cunoscător. Sunt false. Tot ce vezi în camera asta: stampe, bibelouri, fotografii… sunt false. Nici măcar eu nu sunt cel adevărat. Uneori, când mă uit în oglindă, îmi zic că sunt fals. Nu trebuie neapărat să mă uit în oglindă ca să-mi zic asta. Şi mi se pare că nu ştiu dacă eu, cel adevărat, am existat vreodată.

Când eram foarte mic, înainte de toate războaiele, mă întrebam: „Cum se poate, când sunt atât de mic în universul ăsta mare… şi atât de neînsemnat la prima vedere, cum se poate… (dar cuvintele nu erau aceleaşi, fără îndoială, timpul le-a schimbat în memoria mea, aşa că până şi ele au ajuns falsuri) …că sunt singura fiinţă din univers, din tot universul ăsta imens, singura fiinţă însufleţită?” Pentru că îmi imaginam pe-atunci că vederea ochilor mei era o iluzie a minţii mele solitare care căuta tovărăşie.

Acum ştiu că lucrurile stau exact pe dos.

Îmi plăcea să mă înconjur de lucruri frumoase, de mobile vechi, vaze de porţelan, obiecte de fildeş şi cristal… şi cum mijloacele mele materiale nu îmi mai îngăduie această destrăbălare a ochilor şi a mâinilor, singura pe care, conform opiniei publice, o existenţă decentă o mai permite unui om foarte bătrân, mă înconjur azi de aceste falsuri dizgraţioase, pentru că voluptatea pe care timpul înaintat mi-o mai lasă este autoironia.

Aşa că te voi servi şi pe dumneata, la fel cum îi servesc pe puţinii mei vizitatori, cu o ceaşcă de cafea „Inka" pe care ţi-o voi aduce într-un pahar de plastic „Alpinist". Şi voi adăuga acestei superbe trataţiuni o ţigară superlungă „Cişmigiu".

Nădăjduiesc să nu te supere aceste neînsemnate jocuri ale spiritului…

Dar iată cum s-au petrecut lucrurile, atunci, de mult – acum câteva decenii:

Eram comisar de poliţie. Primesc într-o zi un telefon de la deputatul X., un foarte bun şi detestabil amic.

Îmi spune:

— Ai să primeşti în curând o vizită.

Lucrul m-a surprins oarecum. Eram obişnuit mai degrabă, în meseria mea, să *fac* vizite. Primeam vizite puţine. Şi la drept vorbind, nici nu le puteai numi vizite.

Întreb:

— O vizită? De unde până unde?

Zice:

— Un amic de-al meu are de făcut o reclamaţie.

Răspund prompt:

— Avem un birou care se ocupă de reclamaţii.

Zice:

— Amicul ăsta al meu a contribuit la fondurile ultimei mele campanii electorale.

Zic:

— Foarte bine, devasta se cheamă că ţi-e amic.

Adaugă:

— E un mare proprietar şi un om de omenie.

Ce puteam să fac? Deputatul X. contribuise într-o măsură decisivă la avansarea mea la rangul de comisar. Am cedat, cu neplăcere:

— Să vină mâine la ora zece.

Zice:

— L-am şi trimis, e pe drum.

Pe atunci lucram la un birou elegant, într-o cameră uriaşă, luminată de două ferestre largi care dădeau în stradă şi-mi aduceau zgomotul prăfuit şi tăcerile neliniştite ale oraşului. Aveam în faţa frumoasei mele mese de Iuctu două fotolii masive şi joase din piele, în care nu puţini oameni asudaseră, numărându-şi şansele de supravieţuire. O bibliotecă înaltă, încărcată cu tratate de drept legate în argint şi piele, completa somptuos atmosfera înţeleaptă şi autoritară pe care căutasem, cu ani în urmă, când mă mutasem la noua secţie, să o împrumut funcţiei mele. Singurul amănunt care lipsea sanctuarului meu era un covor. Această încăpere, pe care o găseam splendidă în soliditatea ei mohorâtă, avea un parchet prost îmbinat şi întotdeauna umed.

Domnul Argintescu nu se lăsă mult aşteptat.

Uşa capitonatei mele împărăţii fu deschisă violent şi în pragul ei apăru un individ solid, de talie mijlocie, un domn serios, cu ochelari, care avansă cu paşi măsuraţi spre centrul încăperii, apoi se opri dezorientat.

Scena îmi amintea unul din acei roboţi mecanici pe care filmul îi descoperise cu zece ani în urmă. Domnul Argintescu nu privi înspre biroul meu, ochii lui păreau fascinaţi de un spectacol ce se petrecea deasupra capului meu. Dar deasupra capului meu tavanul era gol şi absolut neted.

Am tăcut amândoi. Dintr-o experienţă veche ştiu că în aceste momente cel care vorbeşte primul se găseşte în dezavantaj.

Poziţia sa, pentru că trebuie să-ţi amintesc că înţepenise într-o aproximativă poziţie de drepţi, deveni în scurtă vreme mult prea inconfortabilă pentru a fi menţinută, aşa că protejatul prietenului meu fu cel ce se decise până la urmă să rupă tăcerea.

Îşi drese glasul şi intonă răguşit:

— Sper că nu am greşit adresa.

L-am privit întrebător.

I-am răspuns într-un târziu:

Cum aş putea şti ce adresă căutaţi?

— Mitică X. trebuie că v-a anunţat sosirea mea.

— Într-adevăr.

— Însă nu cunoaşteţi scopul vizitei mele.

— Nicidecum.

— Nu avea cum să vi-l comunice. Nu îl cunoaşte nici el. Este vorba de o afacere strict confidenţială.

— Mă rog, am zis, rece.

— Domnule comisar! Eu sunt comerciant. Adică… cum să vă explic… sunt un mare producător de hârtie. Unul din cei mai mari. Acum… nu este nici locul, nici momentul să subliniez importanţa esenţială a acestei branşe a industriei noastre.

— Ştim cu toţii cât de importantă e hârtia.

— Asta-i problema! În general nu i se dă hârtiei importanţa cuvenită. Multe alte industrii secundare trec înaintea ei, atunci când e vorba de apropierea unor fonduri pentru dezvoltarea nobilei noastre branşe. Aceasta este şi explicaţia – în momentul de faţă nu mi se pare posibil să găsesc o alta –, explicaţia faptului că anumiţi indivizi, certaţi cu legea şi cu bunul-simţ, cu bunele moravuri, s-au putut strecura în ultimul timp printre noi şi îşi zic azi mari

proprietari şi mari producători de hârtie. Ceea ce nu e numai absurd, e şi ridicol. Şi, adăugă domnul Argintescu, în timp ce o sfântă roşeaţă îi coborî pe obraji, nu numai ridicol şi absurd, ci ruşinos! făcu o pauză… Toate aceste lucruri mă scârbesc, reluă. Simt nevoia să… ce mai! Ca orice cetăţean cinstit, vreau să-mi fac datoria şi să atrag organelor competente atenţia asupra unei situaţii care aruncă o pată asupra industriei noastre… Se pare că în ultimul timp o serie de indivizi, repet, certaţi cu legea, cu cele mai sfinte şi elementare legi, s-au strecurat printre noi. Datoria noastră e să stârpim această boală care atacă – şi cu ce efecte distrugătoare! – fiinţa noastră naţională. Cunoaşteţi bine acea mişcare care şi-a făcut, de mai multă vreme, apariţia şi care acum a ridicat capul ei de balaur cu o mie de capete, cu mărturisită intenţie de-a distruge fundaţiile cele mai de preţ ale naţiei române. Nu trebuie să intrăm în panică, domnule comisar!

— Nu.

— Nu trebuie să ne acoperim, aidoma struţului, capul cu nisip. Nu trebuie să ne facem că privim în altă parte, să ignorăm acest fenomen pernicios, veninos, virulent, malign. Care împrăştie, de un timp, un miros de fiară peste oraşele noastre. Pestilenţios.

— Evident.

— Acum… sigur… am considerat de datoria mea de cetăţean să vă aduc la cunoştinţă…

— …anumite fapte.

— Nu! Din păcate! Pentru fapte e de datoria dumneavoastră să investigaţi. Anumite bănuieli personale, anumite prezumţiuni, ca să zic aşa… întărite de o structură cogitativă – iertaţi-mi mica vanitate – cu care mă mândresc, şi care, evident, mi-a permis în cursul anilor încheierea nu a unei singure afaceri fructuoase în acest domeniu atât de dificil, poate, pentru unii, nu şi pentru

mine… Domeniu care, după ce te-ai ocupat cu atâta dăruire şi – iertaţi-mi mica vanitate – cu atât pricepere de el, ani şi ani de zile, căci sunt, domnule comisar, în această branşă de peste douăzeci de ani, şi, vă rog să credeţi, nu am deloc intenţia să abandonez… îţi aduce şi binemeritate satisfacţii. În primul rând, nu-i aşa, domnule comisar, satisfacţia de a-ţi vedea hârtia folosită în scopuri demne şi educative. În folosul patriei, regatului, scumpei noastre dictaturi!

— Bănuieli, aţi spus?

— Mai mult decât atât. Domnule comisar, neamul nostru, de la începuturile timpurilor, poate chiar mai dinainte, neamul nostru e stimat, printre alte neamuri, de ce să nu o recunoaştem, cu o modestă mândrie, pentru înţelepciunea vorbelor sale de duh. Există, domnule comisar, o veche vorbă din popor care zice: „Spune-mi cu cine te însoţeşti ca să-ţi spun cine eşti”… sau, mai pe şleau, domnule corni

8 – Cele 4 dimensiuni ale memoriei sar, scuzaţi-mă, domnule comisar: „Vă adunaţi ca muştele la bălegar”.

— Spuneaţi: bănuieli.

— Să ştiţi că nişte vorbe neaoşe nu-mi fac frică, folosite atunci când e cazul. Şi nu uitaţi că griul bun fără puţin bălegar nu iese.

— Un raţionament inatacabil.

— Însă despre cu totul altfel de murdării am venit eu să vă vorbesc acum.

— Vă ascult cu atenţie.

— Este vorba de un animal de pradă care ştie să-şi ascundă ghearele sub o mănuşă dintr-o piele foarte fină. Un individ despre care dumneata şi eu, oricine… dacă l-am vedea din întâmplare la „Capşa”, la „Athénée”, sau în oricare alt local de anvergură, pe stradă, la teatru, la cinema… în fine, oriunde şi oriunde, şi… mai ales în orice

împrejurare „ce-am zice? „Iată un om de treabă!, sau, mai mult: „Iată om*ul d*e treabă!”, gândind în sinea mea, în sinea mea: „Iată prototipul omului de treabă!” „Iată cum trebuie să arate un om cumsecade, cum se cuvine, un om…”

Se întrerupse. Oftă.

— Să mă iertaţi, vă rog, continuă, vă răpesc foarte mult timp, dar îmi dau seama că afacerea pentru care am venit la dumneavoastră, afacere… în sensul cel mai nobil şi mai elevat al cuvântului… a-facere de la *a face*, pentru patrie, *propatria*… pentru că nu care cumva să vă închipuiţi că, pardon, căderea acestui om mi-ar aduce cel mai mic, cel mai neînsemnat avantaj, ba chiar, dimpotrivă, ar lovi piaţa, m-ar lovi pe mine…

Îşi cam pierduse şirul, însă vorbea cu patos crescând; v … Dar de ce să vorbim despre piaţă? Nu pentru piaţă am venit eu la dumneavoastră. Nu despre piaţă discutăm noi aici. Nicidecum! însă dacă aş fi început prin a vă spune numele, numele acestui om, m-aţi fi crezut nebun. M-aţi fi aruncat pe uşă afară! Într-atât faptele de care se face vinovat par de necrezut. P-A-N-A-I-T-E-S-C-U. Numele vă este cu siguranţă cunoscut. E un nume – aproape ilustru. Nu-i aşa?

Nu era aşa. Existau sute de oameni în oraşul nostru, la fel de puţin iluştri ca Panaitescu, la fel de bogaţi ca el, pe care nu-i cunoşteam.

Însă numele. Numele îmi *era* cunoscut, Dar nu îmi dădeam seama de unde.

— Domnule comisar, în oraş există sute de pamflete, de manifeste. Unele sunt lipite pe ziduri, peste afişe de *music-hall*, peste altele calci ca peste un covor de flori, altele sunt răspândite pe furiş, circulă din mină în mână, împrăştiind idei periculoase. Dar v-aţi pus vreodată întrebarea, atât de simplă, v-aţi pus-o sau recunoaşteţi că

nu v-aţi pus-o: de unde vine această hârtie?

Pentru că manifestele sunt făcute din hârtie. Pamfletele roşii, afişele, fluturaşi! care plutesc deasupra oraşului purtaţi de vânt, ziarele clandestine, carnetele purtate în cusătura hainei, toate sunt făcute din hârtie.

Sabotaj? Furt? Poate şi asta.

Dar, domnule, să fim oameni serioşi, măcar o parte din toată această hârtie se cumpără şi se vinde cu acte în regulă, se cumpără cu bani gheaţă, cu contracte semnate şi cu clauze savante şi se vinde, tot pentru bani, pentru bani şi pentru liniştea iluzorie a unora, care îşi spun că se fac frate eu dracu' '... îndoindu-se de scumpa noastră dictatură.

Dumneavoastră sunteţi un om inteligent, domnule comisar. Fără hârtie această organizaţie... gândiţi-vă, ce ar reprezenta această mişcare fără ideile pe care le pune în circulaţie, fără cimentul moral al ideologiei?

Poate că-mi daţi dreptate, poate că nu. Însă aţi început deja să vă gândiţi la ce ar putea să însemne şi pentru dumneavoastră personal rezolvarea favorabilă a unui astfel de caz, demascarea unui astfel de om...

— ...Şi pentru dumneavoastră? l-am întrerupt.

Domnul Argintescu se opri nedumerit. Mă privi, prin lentilele groase, cu doi ochi roşii ce se voiau candizi, dar mă măsurau cu o răceală calculatoare.

— Şi dumneavoastră sunteţi un om inteligent, domnule Argintescu, am continuat. Sunt convins că în meseria dumneavoastră timpul înseamnă bani. Or, timpul pe care l-aţi petrecut până acum în biroul meu... timpul pe care l-aţi pierdut pentru a aranja această întâlnire, pentru ca eu să vă primesc, pentru că, vă daţi seama, eu nu primesc pe oricine... îmi închipui că toate astea reprezintă o grămadă de bani.

Da, recunoscu Argintescu.

Numai că sumele, spuse el, nu schimbă cu nimic tot ce fusese rostit până atunci în această cameră.

Restul nu mai e important. Cuvinte care s-au pierdut în grosimea zidurilor, unde se pierduseră deja cuvinte mult mai însemnate.

Doar numele pe care îl rostise, numele mi se părea vag cunoscut. De unde?

De la o nuntă.

„Panaitescu, domnule comisar, nu mă îndoiesc că numele vă este cunoscut. E un nume ilustru”.

Nu ştiu dacă schimbasem câteva cuvinte cu el. Probabil că îl invidiasem pentru norocul de-a avea o fată atât de frumoasă. Formule de politeţe care se spun la nunţi. Vorbe oarecari. Stereotipe.

— Panaitescu vinde hârtie acelei mişcări!

— Afirmaţia dumneavoastră mi se pare.de necrezut.

— *Pare* de necrezut!!

— Poate că nu ştiţi: ginerele lui Panaitescu lucrează în poliţie. Suntem colegi…

Valentin C. Fusese de curând avansat la rangul de comisar, deşi era cu mult mai tânăr decât mine.

— …Suntem chiar buni prieteni…

— Dumneavoastră trebuie să vă faceţi datoria. Aşa cum şi eu mi-am făcut datoria.

Valentin lucra la Moravuri, Un băiat dezgheţat. Tatăl lui fusese mult timp ambasador într-o ţară latino-americană. Asta se întâmpla înainte de primul război mondial…

— Puneţi la îndoială, domnule Argintescu, felul în care înţeleg eu să-mi fac datoria?

…iar după război la Liga Naţiunilor. Un nume foarte cunoscut. Nici nu era de mirare că Valentin avansase atât de repede.

— Nicidecum. Sunt sigur că veţi şti şi în acest caz să

v-o faceţi. Ireproşabil.

Moştenise inteligenţa lui taică-său. Sau… altă ipoteză mi se părea de neconceput… avansarea se datora unor merite speciale.

— Şi ziceţi că Panaitescu a invădat piaţa hârtiei?

— E un monopol, domnule!

Însă ca socrul l.ul Valentin să colaboreze cu comuniştii, asta mi se părea o enormitate. De neconceput şi ea…

Totuşi… Erau vremuri tulburi. Nimeni nu putea să prezică viitorul, să ghicească învolburatul curs al istoriei.

— Presupun că vă stânjeneşte enorm activitatea.

— Pot să vă precizez – confidenţial – că m-a făcut să pierd în foarte scurt timp foarte mulţi bani.

— E abil, deci?

— E fără scrupule.

Un om fără scrupule. În acele vremi tulburi. Erau vremuri făcute parcă anume pentru oameni fără scrupule. Te înspăimânta aviditatea cu care acumulau bogăţii imense, sălbăticia cu care se năpusteau în vârfurile ierarhiei. Cele mai bune posturi erau pentru ei. Cele mai bune afaceri ei le făceau. Cele mai bune partide. Cele mai frumoase case. Bătăi de flori la şosea.

— Averea trebuie să o fi moştenit?

— Tatăl său era plugar”.

rr Fusese sărac, aşadar.

S *7 t*»

Cele mai bune lucruri în viaţă. Ei le devorau într-un ritm monstruos. Uneori se înspăimântau de repeziciunea cu care norocul îi adusese pe culmi. Îşi spuneau că şansa nu poate dura la nesfârşit, că le trebuie tot atât de puţin timp ca să coboare de unde au plecat. Trăiau hrăpăreţ, fără bucurie.

— Nu-l cunosc personal. Dar am auzit de el. Am auzit

numai ¿-lucruri bune, domnule Argintescu.

— Eu îi cunosc personal. Am auzit numai lucruri bune despre el. Dar am văzut numai lucruri rele.

Ghinionul ţiu te scuză. Există oameni fără scrupule care rămân săraci toată viaţa, sau fac afaceri proaste şi se ruinează. Mai e şi norocul, şi inteligenţa.

Dar norocul, într-o vreme cum era aceea, te acuză.

Valentin provenea din una din cele mai bune familii. Era greu de presupus să fie amestecat în afacerile socrului său. Îmi închipuiam însă că solidaritatea de familie poate juca un rol, atunci când un poliţist îşi pierde simţul de observaţie. Şi apoi, mai era şi numele. Blazonul. Rufele murdare care trebuie spălate numai în familie…

— Toate astea sunt voi-be, presupuneri. Mie îmi trebuie fapte. Lucruri concrete. Am nevoie de un punct de plecare.

— Îmi e imposibil să vă ofer altceva decât simple certitudini.

— Întâlnesc puţine certitudini în munca mea. Una din rarele bucurii ale vieţii mele.

— Va trebui să găsiţi fapte.

— În rhunca mea nu mă lovesc deseori de certitudini. Faptele îmi ajung în general; certitudinile mă stânjeneso. Un om e vinovat numai în momentul în care un tribunal

a pronunţat o sentinţă. Până atunci e inocent.

Trebuia să aflu… Valentin?

Dacă mă gândeam acum mai atent la incidentul petrecut-cu două zile în urmă… Incident? Dacă mă gândeam mai bine, îmi aminteam un lucru, curios, nu grav, sau semnificativ… un lucru curios, atât.

Mi-e greu să-mi închipui că Panaitescu… remarcaţi că de-abia îl cunosc… ca să fiu cinstit cu dumneavoastră, nu ştiu dacă l-am văzut de două ori…

— Eu socotesc că mi-am făcut datoria, venind aici.

Las restră în seama dumneavoastră. Sunteţi un om inteligent, domnule comisar… (T

Arhiva, o sală imensă şi întunecoasă, se găsea la subsolul clădirii. În zile fierbinţi, locul se ura-jblea de lume; pentru că aici temperatura nu se schimbaniciodată. Încăperea fusese folosită pe vremuri ca pivniţă de vinuri, şi cel care ar fi intrat pentru prima dată ar fi putut crede că nimerise în ţara lui Bachus de n-ar fi fost aerul uscat, de hârtieprăfuită.

…În seara aceea sala părea goală, afară de un soldat bătrân care dormea liniştit, acoperit cu o pătură aspră. Menirea lui era să păzească intrarea în acel creier subteran al oraşului.

Apoi l-am zărit pe Valentin.

După plecarea lui Argintescu am rămas mult timp nemişcat, cu coatele sprijinite pe biroul elegant pe care ţi l-am mai lăudat. Existase ceva în atitudinea lui Valentin, care acum, după ce producătorul de hârtie mă lăsase singur, mi se părea nefiresc.

Mintea mea nu făcuse altceva decât să reţină o expresie a feţei, un gest fugar, o clipire a ochilor, un zâmbet forţat. Acum retrăiam scena acelei întâlniri, încercând să găsesc în ea un element incriminator, fie el cât de neînsemnat. Şi cu cât mă gândeam mai bine îmi dădeam seama, şi ipoteza nu întârzie să devină certitudine, că Valentin avusese atunci ceva de ascuns.

Mă apropiasem de el. L-am bătut pe umăr. A tresărit şi s-a întors. Mi-a zâmbit, dar colţurile buzelor păreau apăsate de o greutate. E obosit, mi-am spus.

— Ce mai faci, bătrâne? îl întrebasem.

Chiar vocea lui, da, avusese o tonalitate ciudată.

— Aşa şi aşa! schiţase un gest de lehamite. Cu viaţa. Banalităţi.

Era o voce uscată, vocea unei persoane în alertă.

— Auzi, Valentine, am fost aseară la hipodrom. Aproape o mie de franci am câştigat.

— Grozav. Eşti extraordinar!

Şi apoi felul de a pleca, care nu-i era deloc caracteristic:

— Scuză-mă acum – trebuie să plec. Am treabă. Mă grăbesc un pic.

Or Valentin nu se grăbea niciodată. Îl cunoşteam de-ai uns de bine.

— La nevastă?

— Toate drumurile duc acolo.

Când am coborât, soldatul dormea. Acelaşi şoldăt. Sau poate că toţi soldaţii, pentru mine, arătau la fel?

Nu! Eram sigur. Era acelaşi. Chiar şi pătura cu care se învelise era aceeaşi pătură aspră.

L-am bătut pe umăr.

— O ţigară?

— Nu vă refuz, să trăiţi! Dar ştiţi că nu e voie să se fumeze aici. Pericol de incendiu.

— Parcă ne vede cineva!

— Regulamentul, să trăiţi, regulamentul interzice?;

— Regulamentul nu există când n-are cine să-l aplice.

Îşi aprinse ţigara:

E adevărat. Mai fumez când sunt singur. Interzice şi să dormi în post, regulamentu' acta!

— E-adevărat. De aceea nu dorm niciodată în post.

— Şi lotuşi acum două zile; acum două zile, când am coborât aici cu nişte treburi… dormeai.

— Am fost de gardă acum două zile, e adevărat. Dar n-am dormit.

— Dormeai chiar acum, când am coborât.

— Ţineam numai ochii închişi. Eu ţin întotdeauna ochii închişi. Şi regulamentul nu interzice să ţii ochii închişi. Nu atâta timp cât nu dormi. Eu am citit

regulamentul ăsta de multe ori. Nu există niciun paragraf care să nu-ţi îngăduie să ţii ochii închişi în post. Atâta timp cât vezi… tot ce se petrece.

— Dumneata vezi tot ce se petrece?

— Sigur că da!

Soldatul cel bătrân îşi îndreptă – faţa spre mine; avea ochii închişi.

— Vederea aproape că m-a lăsat. Nu mai are nicio importanţă dacă ţin ochii deschişi sau dacă-i închid. Regulamentul e mulţumit cu mine… Aţi mai fost pe aici acum două zile, nu-i aşa?

— Ţi-am spus că am fost.

Îi ştiu pe toţi care trec pe-aici. Dumneavoastră sunteţi comisar.

— Într-adevăr.

— Mai era un comisar pe-aici, acum două zile, când aţi fost şi dumneavoastră.

— Adevărat.

— Aţi schimbat câteva cuvinte. Era grăbit, aşa v-a spus.

— De unde ştii că era comisar?

— Eu îi ştiu pe toţi care trec pe-aici, v-am mai spus. Astaftjucrează la Moravuri.

— Rf. Ai dreptate, lucrează la Moravuri.

— Era grăbit, ce vă spun. De-abia dacă aţi schimbat două cuvinte, pe-urmă a plecat. M-a mirat un lucru. Era grăbit, zicea că pleacă la nevastă-sa.

— Eu l-am întrebat dacă pleacă la nevastă-sa.

S

„Exact, dumneavoastră l-aţi întrebat şi el a zis ceva cum că toate drumurile duc la nevastă. Chiar aşa. Însă pe urmă s-a întors.

— Adică după ce-a plecat.

— Adică după ce-aţi plecat dumneavoastră.

— O fi uitat ceva.

— Şi eu cred aşa… s-a uitat, aşa, lung la mine. S-a uitat să vadă dacă mai dorm şi părea foarte mulţumit că dorm, pe-urmă a intrat la secţia Politicilor şi a căutat ceva acolo.

— Aici n-ai dreptate. Comisarul Valentin lucrează la Moravuri.

— Asta m-a mirat şi pe mine. Lucrează la Moravuri, da' s-a dus drept la Politici. A început să caute, părea nervos. A şi drăcuit de vreo două ori. Pe-urmă a răsuflat uşurat… adică găsise ce-a căutat. A scos un dosar dintr-un teanc de dosare şi a început să-l răsfoiască. A stat aproape o oră acolo. Ce zic? O oră e mult. O jumătate de oră însă tot a stat. A stat şi a citit. Poate chiar mai mult de o jumătate de oră. Aproape o oră. Pe urmă a plecat.

— Poţi să-mi arăţi şi mie dosarul?

— Pot să vă arăt locul unde a căutat. Mai mult râu

pot să fac… Uite! Cam pe aici. Cred că în teancul ăsta a căutat. A căutat un timp şi pe urmă s-a oprit. Cam pe la mijlocul teancului. Aici. A scos un dosar măre, un dosar gros. Cred că era cel mai mare din teanc, aşa cred… uite… cam ca dosarul ăsta!

— Aici scrie Georg e G. Ăsta să fie?

— Pe urmă, când a plecat, s-a mai uitat o dată la mine, cum dorm. Da' eu nu dormeam. Şi parcă a murmurat. ceva, a scos un oftat mai mult, parcă i s-ar fi luat o greutate de pe inimă. Zicea parcă: „Afurisitu' ăsta de George!" /

— Pe urmă a plecat.

— Eşti sigur?

— Dacă nu eram sigur, mai veneaţi dumneavoastră la mine, mă mai serveaţi dumneavoastră cu o ţigară? Şi pe mine m-a mirat ce a căutat acolo la Politici. Că doar el nu lucrează la Politici, lucrează la Moravuri. Dacă aţi fi venit

dumneavoastră, tot furiş, şi aţi fi aruncat o privire la Moravuri, m-ar fi mirat mai puţin.

1 Am urcat sus cu dosarul. L-am pus tot pe biroul de care ţi-am pomenit. Nu l-am deschis.

Voiam să port mai întâi o discuţie cu acest George G.

Capitolul X; BLONDU 1 Dom-le, cu cea mai mare plăcere! Trebuie că v-a vorbit Nelu, altfel nu ajungeaţi la mine. Nelu a fost cel mai bun prieten al meu. Tocmai îi şi ziceam lui nevastă-mea: „Dom-le, prieten ca Nelu mai rar".

Cum? Dacă-i zic lui nevastă-mea; dom'le?"

Ha-ha! Asta a vrut să fie o glumă.

Ce glume mai făceam! Şi cum ştiam, dom'le, să ridăm de orice nimic, chiar de orice nimic râdeam. Eram şi noi tineri. * v

De! Anii aceia nu-i poţi căpăta înapoi. Viaţa îşi un –, meazăă cursul, Aşa se întâmplă de sute de ani. Ce" zic sute? Mii! Şi o să se întâmple până la sfârşitul lumii; i

Dacă are sfârşit? Asta eu nu v-aş putea, spune.

— Nu, v-aş putea răspunde la întrebarea asta. Întrebaţi mai bine un seismolog. Nu! un seismograf. Nu! Nu! Un, seismolog, un geolog, dom'le! Unu' din ăştia de-au apărut după cutremur ca ciupercile după ploaie.

Acum să ştiţi un lucru. Noi eram băieţi veseli". Noi, adică Nelu şi cu mine, şi cu Chibrit şi cu Nicky. Toţi eram băieţi veseli. Da' când s-apropia domnu' Schwarz de line, parcă îngheţa sufletul în noi. Nu că era un om aspru domnu' Schwarz ăsta... patronu' nostru de la agenţia de detectivi Schmidt & Braun, ce mai nume au şi nemţii ăştia, zău aşa! Nu era om aspru. Era un om rău.

Asta pot să v-o spun dintr-o întâmplare pe care – am avut-o eu cu domnu' Schwarz, pe când mai lucram la crotineaţa ceea de-i zicea pompos Agenţie de detectivi, Detectivi aşa, de văzu' lumii, că adică între noi, ne zicea domnu' Schwarz întruna:

— Detectivi sunteţi voi? Voi sunteţi porci şi vaci, aia sunteţi!

Adică dumnealui era mai-marele peste porci şi vaci. De! Ce să-i faci. Cu totu' alte relaţii de producţie, cum zice nevastă-mea, când vine de la şedinţa de sindicat.

Acum să vă spun o treabă. O să mă întrebi dumneata? Domnule!... dacă era aşa rău acolo, cum ai ajuns dumneata acolo, şi dacă ai ajuns acolo cum ai rămas dumneata acolo, să te umilească domnu' Schwarz, că domnu' Braun nu ne prea umilea, el se retrăsese mai demult, după ce şi-a dat fata după Schwarz ăsta, care a început ca simplu detectiv, şi pe urmă a ajuns stăpân acolo, după ce s-a căsătorit cu fiţta lui Braun şi după ce-a cumpărat cinzeciunu la sută Hin acţiunile lui Schmidt, care fusese adică vechi' asociat a lui domnu' Braun.

— Şi am să-ţi răspund dacă mă întrebi. Cam aşa am să-ţi răspund:

Că domnu' Schwarz era aşa canalie, asta n-am putut-o află decât după ce-am intrat în horă, adică după ce m-am angajat detectiv la dânsu'. Iar dacă n-am plecat de la dânsu' după ce-am aflat lucrul ăsta, păi asta e limpede ca; braga, adică pentru ce motiv nu mi-am dat demisia *ul* – *tenor*, cum zice fii-că-mea Georgeta când vorbeşte la telefon cu directoru' ei, pentru că să ştiţi că fata mea e secreferă, a ajuns doamnă mare, deşi, dacă stau bine să mă. gândesc, parcă meseria asta de detectiv tot e mai de soi decât aia de secretară. Aşa îi spune, de obicei lunea, la telefon: „Sunt gripată. Am să ajung la serviciu ulterior după o ra nouă".

„Adică, pentru ca să-ţi răspund la a doua întrebare: „Când ai intrat în horă musai treb să joci!" Şi eu judec că răspunsul ăsta treb'e să răspundă la toate câte s-au întâmplat acolo, multe din ele nu se ştiu nici azi, multe nu le ştiu nici eu, şi poate că numa domnu' Schwarz le ştie, şi

au să se-ngroape odată cu domnu' Schwarz, decât dacă nu-şi scrie cumva memoriile, ceea ce m-ar mira foarte mult. Adică eu nu am văzut până în ziua de azi un om care să se arate singur cu degetu' şi să zică singur de el: „Uite, omu' ăsta e un ticălos!"

Iar dacă a făcut-o, nu încape îndoială, a fost nebun, iar domnu' Schwarz numa nebun nu era…

Dar despre domnu' Schwarz cred că ar fi mai bine să vorbiţi cu Nelu Ţiganu', el, ea să zic aşa, era şefu' meu direct, că era cu vreo zece ani mai bătrân ca mine şi poate cu ceva mai deştept ca mine. Eram, pentru asta, prieteni buni şi nu de puţine ori am adormit cu capu' pe aceeaşi masă, în faţa aceleiaşi sticle de rachiu.

Eram prieteni buni. Am colindat multe locuri împreună şi am lucrat mult timp împreună, până s-a întâmplat povestea aia de care voiam să vă spun. După ce s-a întâmplat povestea, el a continuat să lucreze pentru Schwarz, eu nu.

Aşa că drumurile noastre s-au despărţit.

Acum astea sunt lucruri care se întâmplă. Da' căzu' ăla se pare că era prea important pentru cea mai mică greşeală. Şi aşa s-a întâmplat că am făcut o greşeală mică şi am zburat.de la Agenţia de detectivi Schwarz. Poate că e. mai bine. Acum, când mă uit înapoi. Îmi spun. că e mai bine. Atunci m-a cam răscolit povestea aia. Nu te desparţi aşa uşor de şapte ani de viaţă, şi de atâtea prietenii, pentru că aveam prieteni mulţi acolo, ia Schwarz.

Eu, aşa să ştii, domnule, cred că omu' nu poate trăi fără demnitate, mă gândesc la ce face el. Că, dacă n-are demnitate, ce mai e omu'? Adică ceea ce cred eu e că omu' nu poate trăi fără să fie demn… Atunci când ţi-ai pierdut demnitatea, şi viaţa îţi oferă nenumărate prilejuri – ea, viaţa, nu mai are niciun rost. E un principiu pe care am încercat să-l respect. Dacă n-am reuşit să-l respect

întotdeauna, vina este fără îndoială numai, a mea.

În lucruri de genu' ăsta, vina e întotdeauna a celui ce pierde.

Într-o zi vine Nelu la mine şi zice:

Blondule, să ştii că de mâine lucrăm împreună.

Zic:

— Lucrăm împreună? Asta e o noutate.

Zice:

— Lucrăm împreună la un caz. Ştii ce e acela caz!

— Mă rog, zic.

Zice:

— Cheamă-i şi pe Chibrit şi pe Nicky. Vreau să discuï cu ei.

Acum să vă spun o chestie. Noi patru, adică Nelu, de care v-am mai zis, Chibrit, Nicky şi cu mine eram cei mai buni prieteni. Mai rar prieteni ca noi patru. Prieteni, adică mergeam împreună la un pahar de bere şi multe altele.

Îi chem.

Când ne-am adunat împreună, zice Nelu:

— Mă băieţi, hai să bem ceva!

Zice Nicky:

— Asta vrea să spună că plăteşti mătălică?

Zice Nelu:

— Asta vrea să spună că plătesc eu.

Asta m-a cam mirat, să-ţi spun drept. Rar se mai întâmpla să-şi plătească Nelu consumaţia. Adică, vreau să spun, că să-ţi plătească ţie consumaţia… păi ăsta era un lucru nemaipomenit.

Ieşim afară. Ţin minte că era o primăvară cum nu mai fusese de multă vreme o primăvară prin Bucureşti. Dacă vrei să înţelegi ce vreau să-ţi spun, am să-ţi spun că pomii erau înfrunziţi pe bulevard, şi că frunzele pomilor de pe bulevard nu aveau verdele acela îngălbenit pe care noi doi îl cunoaştem prea bine, ci o altfel de culoare pe care e

greu ăă ţi-o explic… dacă ai fost vreodată la munte ai să înţelegi ce vreau să-ţi spun. Era o primăvară nemaipomenită.

Intrăm într-o grădină şi Nelu se grăbeşte să-l strige pe *piccolo*, comandă câte un rând de halbe de bere şi nişte cârnăciori.

Zice Nelu:

— Măi băieţi, care ai o ţigară? (Că el nu-şi cumpăra niciodată ţigări.)

Îi dau o ţigară.

Zice:

— Mă, eu vreau să vă fac oameni pe voi! Ştiţi cum? „Zice Nicky:

— Foarte bine, că d-aia se cheamă că suntem prieteni.

Zice Chibrit:

— Nu.

Zic eu:

— Şi cum vrei să procedezi în treaba asta?

Zice iar Chibrit:

— Hai, mă Nelule, hai, măi băiete. Nu fi tu escroc aşa cum ştii tu să fii, că s-a cam învechit figura asta.

Zice iar Nelu:

— Uite, mă băieţi, cum stă treaba. Adică alaltăieri vine domnu' Schwarz la mine, mă priveşte cu privirea lui a pătrunzătoare, parcă mi-ar număra toate firele de păr din barbă, ştiţi şi voi cum e, îmi pune mina pe umăr şi zice: „Mă Nelule, eu vreau să te fac om. Auzi mă?… Tu lucrezi cam demultişor la mine". Eu: „Demultişor? De-abia dacă s-a făcut cinşpe ani". El: „Da' eşti mulţumit?" „De, putea să fie şi mai rău, zic, da' putea să fie şi mai bine". Zice: „Mă5 băiete, dacă rezolvăm noi cazul ăsta, o să fie mai bine, zice. Q să fie mai bine şi pentru tine, o să fie mai bine şi pentru mine". Zic eu: „Asta trebuie să fie un caz… ăă…

domnu’ Schwarz… neobişnuit”. Zice: „Nu e neobişnuit, da’ e crucial”. Zic: „… adică ce înseamnă crucial?” Zice: „E, adică, al dracului de important”. Zic: „În regulă, şefule!” Zice: „Alege trei băieţi şi vino cu ei la nouă la mine!”

Şi în timpul ăsta Nelu îşi trece privirea de la unu” la altu’, se scarpină în creştetu’ capului, suflă în spuma de bere şi pe urmă, numai după vreo treizeci de secunde bătute la ceasu” ăla mare de la Universitate, zice:

— V-am ales pe voi.

Ne întâlnim a doua zi dimineaţă toţi patru în biroul domnului Schwarz, care ne zice afacerea, în cuvintele lui:

— Să ştiţi că nu-i uşor. Asta-i o afacere încurcată.

Adică noi să-l urmărim pe unu’ Leguma. Unu’, adică legumă mare, adică personaj foarte important, care înfăptuise adică cine ştie ce ticăloşii.

Acum noi numele nu i-l cunoşteam şi nici nu trebuia să i-l cunoaştem. Asta era treaba lu’ domnu’ Schwarz. nu? Şi nu ştiam nici ce ticăloşii făcuse, adică era vorba de un fel de hoţii şi vardiştii, noi îl urmăream pe omu’ şi omu’ nu trebuia să bage de seamă. Acuma, dacă bagă omu’ de seamă ce ne facem?

— *Tant piş*, zice domnu’ Schwarz.

Fie şi aşa: „Tanti!!”

Nu trebuie adică pierdut din vedere nicio secundă, să fim mereu cu ochii pe el.

— Cu ochii-n patru!

Să ştim exact, unde merge, cu cine se-ntâlneşfce.

— Şi cât bacşiş dă la masă, *comme exemple*.

Acum să vă spui o cestie. Treaba asta trebuia să meargă ca pe roate. Aşa trebuia!

Numai că n-a mers treaba asta ca pe roate şi tocmai din pricina asta ne-am despărţit noi, eu şi cu Agenţia de detectivi Schwarz.

Stăteam eu într-o noapte acolo, pe strada cutare la

număru’ cutare, unde locuia leguma aia. Stradă frumoasă, casă frumoasă, număr cu soţ. Stăteam acolo şi mă uitam la stele că luna chiar apunea. Mă uitam la ea cum apune, acum mă uitam la stele şi mă gândeam, aşa în general, mai

1 Cu atât mai rău (n.r.).

trăgând un fum de ţigară, mai scuipând pe trotuar, că se făcuse o băltoacă de sucombaseră trei muşte-n ea.

Eram cu Nicky. Ăsta adormise în maşină, pentru că, vezi dumneata, aveam o maşină la dispoziţie, nu era puţin lucru să fii detectiv la domnu’ Schwarz. Aveam o maşină pe care o ascunsesem pe o stradă lăturalnică, la vreo treizeci de paşi de casa Legumii. Da’ eu stăteam chiar lângă gard, stăteam şi fumam o ţigară.

Acum să ştii dumneata că în noaptea aia Leguma nu era singur. Cu vreo trei ore înainte trimisese birja goală şi când a venit birja înapoi nu mai era goală. Am dedus asta din aceea că a coborât un ins din birjă. Deci birja plecase cu un scop şi se întorsese... dom’le, eu mă pricep să vorbesc frumos, da’ acuma iartă-mă, sunt puţin obosit, nu-i aşa că se vede şi după ochelari, vreau să spun că s-au cam aburit şi nu te mai văd pe la colţuri, las că am eu grijă, am o batistă fină din piele de căprioară fină, dacă vrei să-ţi strălucească ochelarii şterge-i cu piele de căprioară.

N-ai ochelari?

Nu-i nimic.

De soare?

Şi pe aceia poţi să-i ştergi. Dacă vrei să strălucească. Nu-i aşa?

Zic deci, birja se întorsese cu un individ. Bărbatul ăla intrase în curte şi Leguma l-a întâmpinat la poartă şi. pe urmă toată noaptea a ars lumina la una din camere în casa lu’ Leguma. Dom-le, casă serioasă, cu camere multe şi mari.

Zic deci! Iacă că iese bărbatul, iacă că iese şi

Leguma, ies amândoi în curte şi bărbatu', individu' din birjă, îi zice lu' Leguma:

— Tată socrule, tu fii tare ca o stâncă, nu uita că eşti românc㠄!

Poate că n-a zis chiar aşa. Eu am auzit numa începutul şi restu' m-am gândit că treb'e să fie cum ţi i-a spus mai

nainte, că am în bucătărie un ştergar cusut de mână, alb pe fond roşu, dom'le, o minunăţie! şi scrie pe el cum ţi-am spus: „Tu fii tare „ca o stâncă, nu uita că eşti românc㠄!"

Da' el mai zice:

— Faci lucrurile pe care le faci în mod obişnuit şi, nu iei legătura cu nimeni!

Leguma zice:

— Contez mult pe tine.

Acum individu' se apropiase cam mult de poartă, aşa că am preferat să mă retrag cu multă discreţie spre o fundătură de unde puteam zări totu' da' de unde n-am mai auzit nimic, aşa că restul conversaţiei nu poci să ţi-l mai reiterez, cum zice Haralamb, văru-miu, la care i-a cam sărit o doagă.

Acum bărbatu' iese afară şi Leguma intră înăuntru, prea multe n-au mai vorbit deci.

Acum eu cred aşa: „Dom-le, îmi zic, ce-au avut de discutat au discutat în casă, ce discută acum… astea sunt, dom'le, nimicuri. Important e ce-au vorbit în casă şi. eu asta n-am auzit. Dar poate că…"

M-am gândit că poate că tot e bine că adică am aflat că individu' e ginerele Legumii. *Ăsta* era un lucru important.

Iese, dom'le, individu' pe stradă şi ce mă gândesc eu? Mă gândesc: „Mă iau după el şi văd unde merge. Acum sigur că domnu' Schwarz o să mă laude pentru treaba

asta”.

Canalia aia de om de conducea cotineaţa aia de Agenţie de detectivi!

Şi individu’, bărbatu’, o ia pe stradă şi tot merge aşa fluierând, şi eu, ce mă gândesc? Hai să fac şi eu ca el. Poate ajung şi eu tot atât de departe. Mă iau după el, numa că nu fluier, asta nu-i de hon icra. Da’ merg numa aşa, după el, la vreo cinzeci de metri în spate. Şi ne plimbăm, clomâe, aşa vreo jumate de oră până când intră în parcu’

Cişmigiu, pe la intrarea de la Primărie, şi eu îl pierd din vedere.

Următorul lucru pe care îl ştiu e că eram cu Nelu în biroul lui Schwarz. Nu-mi mai amintesc prea bine ce s-a întâmplat, da’ probabil că m-am întors la Agenţie unde Nelu făcea permanenţă, adică dormea. M-am întors la Agenţie să-i fac raportul. Lucrurile astea trebuie spuse. Ce zice Nelu?

— Dă o ţigară!

Îi dau o ţigară. Acum venea partea mai grea a lucrurilor. Zic:

— Nelule! Şi fac o pauză aşa, ca în piesele alea la care se duce fiică-mea Georgeta. Noi ne cunoaştem de multă vreme, Nelule, zic. Ce, nu-i aşa?

Nelu se prinde că vreau să-i spun ceva… aşa mai neplăcut. Nelu ăsta era băiat deştept, ce-ţi zic eu dumitale. Zice, pe un ton absent:

— Chiar aşa multă… nu e.

Acum Nelu se cam săturase el de toată povestea asta”, de jocul ăsta al nostru, că se uită aşa la mine… întrebător. Se uită şi zice, ceva mai apăsat:

— Zi, mă Blondy, ce-ai de spus şi lasă-mă în pace!

Zic:

— Uite! cam asta-i povestea.

Şi îi povestesc de-a fir în păr tot ce-ţi povesteam şi

dumitale.

Mă opresc.

Nelu:

— Asta-i tot?

Nu zic nimic, asta e una din întrebările alea care nu cer răspuns. Aşa că e tot rându' lu': Nelu să spună:

— Păi nu-i bine, nu-i bine deloc.

Ridică furca telefonului şi formează număru' de acasă a lui Schwarz. îi spune toată tărăşenia, pune furca telefonului. la loc şi se uită la mine.

Zic:

— Ce-a zis Schwarz, e supărat?

Zice:

— Nu.

Zic:

— A zis că mă dă afară?

Zice:

— Nu!

— Asta-i bine! zic.

— Nu e bine! zice.

Zic:

— Cum, nu e bine?

Zice:

— El nu te dă afară, *eu* te dau afară!

La care eu îmi iau pălăria din cuier şi ies. Şi ăsta e ultimul lucru pe care l-am făcut împreună, Nelu şi cu mine.

Acum cealaltă întâmplare pe care vreau să ţi-o povestesc, care e legată într-un fel de prima, care o lămureşte adică pe prima.

S-a întâmplat după două sau trei zile.

După ce am avut discuţia cu Nelu eu nu am mai călcat prin birourile Agenţiei de detectivi Schwarz & Braun niciodată. Ce să mai caut acolo. Lucruri din astea, lucruri din astea nu le spui lui Blondu', nimeni nu i-a mai

spus aşa ceva lu' Blondu' până atunci, că-l dă adică afară… chiar dacă nu a vrut să spună asta, chiar dacă a glumit. Glume de felu' ăsta tot nu faci cu Blondu'. Aşa că prin Agenţie eu nu am mai trecut, deşi aveam un salariu de luat pe luna trecută, şi nici pe de-alde Schwarz sau pe de-alele Nelu nu i-am mai văzut.

A doua întâmplare este şi nu este legală de prima. Poate într-un fel e legată, asta ca un fel de morală.

Dom-le, acum ce să-ţi spun! Imediat după ce am plecat de la Schwarz m-am şi gândit să mă angajez la o altă agenţie de felu'! ăsta. Ce să-ţi spun? Asta era meseria mea şi eu nu ştiam alta, eram copoi, copoi particular.

Zis şi făcut. Mă angajez la o agenţie de detectivi. Da' «înainte de asta vreau să mă odihnesc şi eu oleacă. Să mai văd lumea, să mai *văd* cârciumile din Bucureşti, să mai bat străzile, să mai schimb o vorbă cu compatrioţii mei necunoscuţi. Aşa că întâi m-am interesat cam de ce posibilităţi aş avea la o agenţie de detectivi, pe urmă m-am pus pe bătut cârciumile. Acum posibilităţi aveam, pentru că la Schwarz & Braun îmi făcusem şi eu un fel de renume. Eram, adică, cunoscut în anumite cercuri. Eram bine cunoscut. Şi existau posibilităţi şi în celălalt domeniu… îmi pusesem ceva bani la ciorap. Deci – ţuicomicina!

Dom-le, povestea ar fi cum urmează.

Ieşeam într-o seară. Nu era încă noapte, poate era şasejumate, poate era mai devreme, poate era mai târziu, asta n-aş şti să-ţi spun. Ieşeam dintr-o cârciumă. Acum, prea mult nu băusem, doar vreo şase halbe de bere cu câte o sută cincizeci de grame de ţuică, combinaţie care îmi place mie mai mult. Poate au fost numai două halbe şi-o ţuică, nu mai ştiu… Nu băusem prea mult, că banii de la ciorap n-au fost milioane… Deci mă gândeam cam aşa: „Oare unde aş putea termina ziua asta care a început aşa plăcut? Unde s-o termin tot aşa de bine?"

Şi o iau aşa pe stradă, pas de promenadă, aprind o ţigară şi mă mai agăţ din când în când de un felinar.

Dom-le! Şi cum fumam aşa şi mă uitam la stelele galbene ale felinarelor, că mie totdeauna când; beau puţin mi se face chef de poezie, dom'le!, şi cum mă uitam aşa şi îmi ziceam că felinarele astea pe un bulevard, erau, dom'le, ca stelele pe Calea Laptelui, văd o figură, la vreo zece metri în faţă. Văd o figură care mi se pare cunoscută. Mă gândesc bine: „Dom-le, oare de unde-l cunosc eu pe figura asta?"

Şi, deodată, mi se face lumină în cap, mi se face o lumină mare: „Asta-i Leguma!"

Şi pe urmă, al doilea gând: „Treb'e să fie şi unu' din băieţi după el, că ăştia îl urmăresc zi şi noapte".

Da' pe urmă văd că nu-l urmăreşte nimeni şi iară-mi zic: „Bă Blondule, tu te-ai prostit de tot. Asta nu poate să fie Leguma. Nu-l urmăresc băieţii!"

Ergo, nu poate să fie Leguma. *Ergo*, aşa zice nevastă-mea, femeie cu carte.

Şi al treilea gând, că mintea mea lucrează ca motoarele aléa trifazate, mai ales după ce-am băut şase halbe de bere cu câte o sută de grame de ţuică în fiecare (sau poate numai o halbă? numai o ţuică?): „Insă – Dacă totuşi e Leguma... asta înseamnă că băieţii l-au scăpat de sub urmărire..."

Ha! ha! Domnu' Schwarz. Adică domnu' Schwarz cu tot aparatu' lui de detectivi specialişti, în frunte cu măgaru' ăla de Nelu care-şi permite să facă bancuri proaste pe seama mea, cu Nicky şi cu Chibrit care sunt băieţi buni, da' cam asta-i tot ce s-ar putea spune despre ei, domnu' Schwarz nu ştie unde-i Leguma în clipa de faţă şi Blondul* pe care nici măcar nu-l interesează atâtica ce face leguma aia a lor, şi nici nu-l interesează cine e Leguma şi de ce îi zic băieţii Leguma... şi pentru asta nici

măcar ce face în Clipa asta canalia de domnu' Schwarz cu canalia aia mai mică de Nelu Ţiganu', de l-au scăpat din vedere… adică Blondu' ştie. Dom-le, asta e o cestie!

Dom-le, ăsta trebuie să fie un felinar. Altceva nu poate să fie, mai ales dacă te gândeşti şi la faptul că are un bec galben în vârf. Şi, la o distanţă cam cât între felinaru' ăsta şi. felinaru' ălălalt, ăla care vine după felinaru' care se sprijină de mine, o umbră, dom'le, o figură care seamănă leit cu Leguma. Pe care l-am urmărit atâtea zile, dom'le, ţitâtea zile în şir fără să-l pierdem din vedere, şi iată şi răsplata, adică mă văd aruncat pe stradă ca o jucărie stricată, ca un felinar, domnule, sufletul meu se simţea ca un felinar.

Dumneata ce-ai fi făcut în locul meu?

Eu uite ce-am făcut!

M-am luat după umbră, după figură, după Legumă.:? ce mai! Cum trecea Leguma de un felinar, eu treceam lângă felinarul din spate… şi tot aşa, dom'le. Cât a durat asta nu pot să-ţi spun, da' parcă tot Bucureştiu' era o pădure de felinare.

Numa că la un moment dat nu l-am mai văzut. A dispărut de parc-ar fi intrat într-un zid. Şi eu am alergat şi – m-am ţinut de un felinar dar n-am mai văzut nimic, asta un timp… probabil c-am adormit puţin, că-mi tot treceau prin cap, dom'le – de parcă aş fi fost o maşină mecanică din alea la care se joacă copiii: un ecran aşa… mare, pe care trec avioane – prin capul meu treceau, dom'le, nu avioane, ci nişte pete luminoase, nişte pete galbene… stele?… sau felinare?… nu reuşeam deloc să-mi dau seama…

Pe urmă cred că m-am trezit, asta după ce poate trecuse o oră sau poate trecuse mai mult, nu-ţi pot spune că nu ştiu. Asta cred. Adică cred că m-am trezit, că din nou l-am văzut pe Leguma care se uita la mine, aşa… de sus.

Probabil că eram puţin obosit şi mă sprijineam acum şi de trotuar.

Se uita la mine de sus şi-i picurau pe obraji picături mari, strălucitoare şi galbene, stele, dom'le, sau felinare. S-a uitat la mine un timp, aşa… lung; şi pe urmă a plecat grăbit.

Şi nici pe el nu l-am mai văzut de atunci niciodată, cum nu i-am mai văzut niciodată nici pe vechii mei prieteni: Nelu, Nicky şi Chibrit, şi nici pe canalia aia de Schwarz, neamţu' ăla ce se dădea drept detectiv.

Doar atâta îmi amintesc că pe urmă am adormit din nou şi (tind m-am trezit era deja lumină pe afară şi felinarele se stingeau încet, unu' câte unu', strada era pustie şi m-am uitat puţin în sus şi lucrul ăsta nu mi s-a părut din cale afară de greu, pentru că stăteam culcat cu spatele pe trotuar şi cu capul sprijinit de-un stâlp de înaltă tensiune.

În faţa mea era o casă plină de vitrine şi cu o inscripţie mare deasupra vitrinei. Şi numai aşa… ca să ştiu şi eu unde mi-am petrecut o noapte din tinereţile mele, m-am uitat ce scria acolo sus, deasupra vitrinei, şi de lucrul ăsta îmi amintesc şi azi… în timp ce pe altele, lucruri mult mai importante, dom'le, le-am uitat de mult.

Şi pe inscripţia aia scria: *Galeriile Lafayette*.

— Eu sunt poliţist. Toată viaţa mea am făcut meseria asta. Până am ieşit la pensie. Aşa mă cunoaşte toată lumea. Vecinii îmi zic „poliţaiu'). Poate că ţi se pare că nu e un lucru care să facă plăcere. Ei bine! Mie-mi place.

Eu sunt poliţist. Nu prea ştiu altceva. Unii se laudă că în viaţa lor ar exista o mulţime de lucruri frumoase: cărţi, flori, dragoste, talent, poezie. Dar asta e literatură. Eu ştiu că în viaţă există fişe şi dosare. De aceea nici nu mă miră vizita dumitale. Şi dumneata eşti, în felul dumitale, un poliţist, un poliţist nenorocos.

După ce mi-ai telefonat, primul lucru pe care l-am făcut a fost să arunc o privire prin dosarele mele. Nu a fost greu să găsesc ceea ce cauţi. Dosarul George G. este cel mai scurt din dosarele mele. O singură foaie de hârtie, aproape albă.

Într-o zi din mai 1042 am fost convocat în biroul comisarului Dragnea, superiorul meu direct. Omul ăsta avea totdeauna idei. E un lucru pe care îl găseşti mai rar printre noi – lumea, adică, vrea să fie aşa. Eu zic că oamenii cu idei îi găseşti mai rar, peste tot.

Când am intrat, primul lucru pe care l-a făcut comisarul a fost să mă întrebe:

— Îl cunoşti pe George G?

— Nu!

Când pot, răspund nu. Asta te scuteşte de multe încurcături.

Ilî C

— Atunci, faceţi cunoştinţă.

— La ordinele dumneavoastră!

Toată lumea, la noi, e la ordinele cuiva. Pe mine, asta mă calmează.

— George G. se află acum pe strada cutare la număru', cutare.

Strada era a Ghioceilor. Ce nume caraghioase dau oamenii străzilor. Nu ar fi mai bine să le numeroteze, pur şi simplu? Ghioceilor, numărul 6. Cel puţin cu numerele caselor se procedează normal.

— Pleci imediat.

La noi tot timpul se vine şi se pleacă.

Şi aşa am plecat să-l cunosc pe George G. Am luat doi băieţi cu mine. Aşa se spune, băieţi; unu', avea cincizeci de ani, aproape să iasă la pensie, celălalt era aproape de-o vârstă cu mine. Numai că eu eram superiorul lui, aşa cum comisarul Dragnea era superiorul meu.

În garaj unul din ei mă şi întreabă:

— Unde mergem?…

Aşa le place unora să întrebe, să-şi dea importanţă.

— Mergem pe strada Ghioceilor.

După mine asta era tot ce trebuie să ştie un poliţist care lucrează la serviciul Acţiune.

— Parcă am mai fost pe acolo.

— Nu zic nu.

Când pot, nu zic nu. E mai simplu.

La jumătatea drumului maşina se opreşte. Pană de cauciuc. Am pierdut jumătate de oră cu reparaţiile. Jumătatea asta de oră, ai să vezi, a schimbat multe lucruri. A însemnat viaţa unui om. Nu că aş da mult pe viaţa, unui om intrat pe mâinile comisarului Dragnea.

Astea nu sunt gânduri pentru care ai timp, la poliţie.

Când am ajuns la intrarea străzii Ghioceilor, le-am spus băieţilor să stingă motorul. Restul drumului l-am făcut pe jos.

Mie nu-mi place zgomotul.

Când am ajuns în dreptul numărului 6 şi am început să batem la uşă, dinăuntru s-a auzit o împuşcătură. Am spart uşa şi am intrat cu pistoalele în mină.

În mijlocul încăperii zăcea, lângă o masă, un bărbat într-o baltă de sânge. Asta e o frază de roman. Da’ se întâmplă uneori şi în viaţă. În spatele casei am zărit silueta unui bărbat care alerga. Probabil că trăsese prin fereastră şi o luase la fugă când ne-a văzut dând buzna în casă.

L-am urmărit pe străduţe strâmte şi, întortocheate. Astea îngreunează mult meseria noastră, străduţele strâmte şi întortocheate. Dacă mă crezi, dar poate că nu mă crezi, cele mai multe din crimele pe care. le-am anchetat au fost comise pe străduţe strâmte, străduţe întunecoase şi întortocheate.

Apoi am ieşit pe un bulevard şi totul ar fi fost foarte

uşor, dacă omul meu nu s-ar fi gândit să intre, într-un magazin. Acolo i-am pierdut urma.

Ce să-i faci, nu le poţi câştiga pe toate.

Da, ai dreptate, cele două intrări ale. magazinului erau pe două străzi diferite.

Cum se numea?

Stai puţin. Am totul notat pe hârtie:

Galeiiile Lafayette, în noaptea aceea aflasem că Panaitescu era unul din vremelnicii noştri aliaţi din umbră. Mai aflasem că legătura dintre el şi tatăl dumitale fusese deja semnalată poliţiei; că în acelaşi timp, Schwarz, unul din cei mai buni copoi particulari din Bucureşti, se şi găsea pe urmele lor. Rolul meu se încheia aici. Nu eram decât o piesă într-un angrenaj uriaş, de acţiunile mele depindeau vieţile unui mare număr de oameni, nu puteam să le pun în primejdie printr-o mişcare insuficient gândită. Nu eram decât *o* piesă; dar una înzestrată cu raţiune.

Mă simţeam legat în profunzime de faptele tovarăşilor mei, victoriile şi înfrângerile lor îmi lăsau pe suflet pecetea amintirii. Eram tânăr, aş fi dorit să fiu pretutindeni, să pot lupta pretutindeni. Eram destul de bătrân ca să pot înţelege că nu pot lupta pretutindeni.

Erau vremuri tulburi, fluviul istoriei târa după sine tot felul de deşeuri, de trunchiuri putrezite, de cadavre umflate, acoperite de pete de ulei. Puţini au fost cei care, prin ceea ce părea o junglă primordială, au ştiut să înţeleagă, să vadă drumul spre lumină, au ştiut să izbmdească. Iar pe lângă cei care au ştiut au fost cei care au crezut, cei care au avut încredere.

Un astfel de om a fost tatăl tău.

1 Dacă i-ai pune acţiunile, gândurile şi visurile, şi în căpăţânarea într-o balanţă, şi ai aşeza pe celălalt braţ setea de putere a lui Schwarz, setea de bani a lui Panaitescu, setea de neant a comisarului Dragnea – şi, de

ce nu, inteligenţa lor; şi ai lăsa judecata în seama acestui instrument precis şi necruţător; poate că braţul balanţei s-ar apleca de partea celor din urmă.

Numai că tatăl tău avea ceea ce nu o să aibă niciodată Panaiteştii acestei lumi – privilegiul de a nu fi singur, şi, de ce să ne ascundem de vorbe mari, un ideal. Datorită lui el aparţinea deja unei lumi care avea să se nască, datorită lui îşi dăruia existenţa, obosită şi tenace „istoriei.

Noi am fost şi am învins numai fiind împreună. Cei morţi au rămas cu noi, pentru că visul care fusese al lor era şi visul nostru.

Şi acum, când mă întrebi, cum m-am întrebat şi nu am încetat să mă întreb eu de atunci (pentru că neîncetat ne punem întrebări şi ne dăm răspunsuri): „Ce rămâne dintr-un om?”, acum, azi, am să-ţi răspund, cum ţi-aş fi spus şi odinioară, cum ţi-ar spune oricare dintre noi, dacă l-ai întreba:

— Speranţa.

CUPRINS

Capitolul i: Alexandru io
Capitolul îi DUMITRU… 14
Capitolul III: VALENTIN
(Inscrt: Dumitru) 17
Capitolul IV: SCHWARZ I: 29
Capitolul V: SCHWARZ; 43
Capitolul VI: NELU 59
Capitolul VII: „VALENTIN). 77
Capitolul VIII: NELU: 7 38
Capitolul IX: COMISARUL: 101
Capitolul X: BLONDU.: 110
Capitolul XI: POLIŢISTUL; 130
Capitolul XII f VALENTIN Ti: 133

Lector: HERTA SPUNN Tehnoredactor: CORNEL

CRISTESCU

Bun de tipar M.X.1950. Apărut 1980. Comanda nr. 1661. Coli de tipar i, 25.

K Comanda nr. 526

Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii" Bucureşti – Piaţa Scânteii nr. 1 Republica Socialistă România